§16a-miljøgodkendelse til Lynggård
Røvej 26
3760 Gudhjem

BORNHOLMS REGIONSKOMMUNE

Center for Miljø, Plan og Kultur, august 2025

Kolofon:	Bornholms Regionskommune; august 2025
Sagsnummer:	21/8774
Udarbejdet af:	Center for Miljø, Plan og Kultur
Sagsbehandler:	Helle Thers/Katrine Høst (naturafsnit)
Kortbilag:	Geodatastyrelsen

§ 16A MILJØGODKENDELSE

til

Lynggård

Røvej 26, 3760 Gudhjem

Gyldighed

Denne tilladelse meddeles efter § 16 a, stk. 2 i lov om husdyrbrug og anvendelse af gødning m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 520 af 1. maj 2019 med senere ændringer.

Tilladelsen gælder fra annonceringsdatoen den 25. august 2025.

DATABLAD

Titel:	§ 16 a tilladelse til Lynggård
Tilladelsen omfatter:	Svineproduktion med slagtesvin Produktionsareal: 2.299 m^2 stalde
Dato for tilladelse:	25. august 2025
Husdyrbrug:	Lynggård, Røvej 26, 3760 Gudhjem
Matrikelnummer og ejerlav:	7a Rø m.fl.
Ejendomsnummer:	4000032866
CVR-/P-nummer:	13553742/1000584665
CHR-nummer:	74038
Ansøger og ejer:	Lars Folkmann
Adresse:	Røvej 26, 3760 Gudhjem
Kontaktoplysninger:	Tlf.nr. 40202631; e-mail: mail@farm-folkmann.dk
Konsulent:	Kirsten V. Kyndesen, VKST Bornholm, Rønnevej 1, 3720 Aakirkeby, kvk@vkst.dk..
Tilsynsmyndighed:	Bornholms Regionskommune, Center for Miljø, Plan og Kultur, Skovløkken 4, 3770 Allinge
Kontakt tilsynsmyndighed:	Tlf. 5692 0000; e-mail: nmf@brk.dk; Hjemmeside: www.brk.dk

INDHOLDSFORTEGNELSE

Datablad ... **3**

Indholdsfortegnelse ... **4**

1 Resumé ... **6**

2 Tilladelsen med vilkår ... **7**

2.1 Afgørelse om tilladelse efter husdyrbruglovens § 16 a ... 7

2.2 Ansøgning om tilladelse og eksisterende produktion ... 8

2.3 Vilkår for driften ... 8

2.4 Gyldighed – udnyttelse og bortfald ... 12

2.5 Retsbeskyttelse og revurdering ... 13

2.6 Offentlighed ... 13

2.7 Klagevejledning ... 13

3 Beliggenhed og landskabelige forhold ... **15**

3.1 Bygninger og faste afstandskrav ... 15

3.2 Bygge- og beskyttelseslinjer og placering i landskabet ... 18

4 Husdyrproduktion ... **20**

4.1 Husdyrhold og staldanlæg ... 20

4.2 Produktion og håndtering af husdyrgødning ... 23

5 Ressourceforbrug ... **25**

5.1 Foder og foderopbevaring ... 25

5.2 Vand ... 26

5.3 Energi ... 26

5.4 Diverse hjælpestoffer ... 27

6 Reststoffer ... **28**

6.1 Spildevand ... 28

6.2 Affald ... 28

7 Gener fra husdyrbruget ... **29**

7.1 Lugt ... 29

Støj og rystelser ... 31

7.2 Støv ... 32

7.3 Lys ... 32

7.4 Fluer og skadedyr ... 33

7.5 Transport ... 33

8 Ammoniaktab og naturpåvirkning ... **34**

8.1 Ammoniakemission og BAT-krav ... 34

8.2 Påvirkning af naturområder ... 37
9 Mulige driftsforstyrrelser og uheld ... 59
10 Egenkontrol og dokumentation ... 63
11 IE-brug ... 64
12 Samlet vurdering ... 65
13 Bilag ... 65
Bilagsoversigt: ... 65
Bilag 1. Produktionsareal i ansøgt drift med udvidelse ... 66
Bilag 2. Produktionsareal i nudrift og ansøgt drift uden udvidelse ... 67
Bilag 3. Produktionsareal i 8-års drift ... 68
Bilag 4. Beregningspunkter til naturarealer – udvidelse med ny stald ... 69
Bilag 5. Beregningspunkter for Lyngholt – eksisterende forhold ... 74
Bilag 6. Beredskabsplan for Lynggård ... 79
Bilag 7. Modtagne høringssvar i 2. offentlighedshøring og kommunens bemærkninger ... 81

1 RESUMÉ

Lars Folkmann ansøger hermed om husdyrtilladelse i henhold til husdyrbruglovens § 16 a til godkendelse af produktionen på ejendommen Lynggård, Røvej 26, 3760 Gudhjem.

Produktionen på Lynggård ønskes godkendt efter den nye miljøregulering (stipladsmodellen), hvor der samtidigt søges om flexproduktion (slagtesvin og smågrise), således der er mulighed for at indsætte grisene ved en lavere vægt end ved en traditionel slagtesvineproduktion. Derudover ønskes der mulighed for udvidelse af produktionen med en ny slagtesvinestald samt en ny gyllebeholder. Der foretages ingen ændringer i det eksisterende staldanlæg.

Den eksisterende godkendelse er en kapitel 5 / §33 godkendelse fra 2006, hvor der blev givet tilladelse til en produktion på 8.000 slagtesvin (30-107 kg). Produktionen er omlagt til specialproduktion af Bornholmergrise og ved en revurdering i 2015 er produktionen fastsat til 6.970 slagtesvin (32-116 kg), 2 heste (over 700 kg) og 2 stk. fedekvæg (opdræt stor race).

Ansøgt drift omfatter flexproduktion med slagtesvin og smågrise i eksisterende stalde samt mulighed udvidelse med en ny slagtesvinestald ligeledes med flexproduktion (slagtesvin og smågrise). Det samlede produktionsareal udgør 1.498 m^2 uden udvidelse og 2.299 m^2 med en udvidelse.

Husdyrgødningen fra produktionen opbevares i eksisterende gyllebeholder og fortank på ejendommen. Ved en udvidelse vil en mindre beholder blive nedlagt og der vil blive opført en ny større beholder. Samtidig vil en eksisterende beholder blive overdækket.

Ansøgningen er indgivet i henhold til husdyrbruglovens § 16 a og er indsendt til Bornholms Regionskommune gennem det elektroniske ansøgningssystem husdyrgodkendelse.dk (skema nr. 228402 med udvidelse + scenarieberegning skema nr. 228623 uden udvidelse).

Uden udvidelse foretages der ingen ændringer af eksisterende bygninger, produktionsarealet og produktion i forhold til eksisterende drift. Ved udvidelse af produktionen opføres en ny slagtesvinestald på 954 m^2 parallelt med de eksisterende stalde. Der opføres en ny gyllebeholder med et overfladeareal på 756 m^2 og der nedlægges samtidig en beholder med et areal på 255 m^2. Der foretages ingen ændringer i de eksisterende stalde.

Staldene overholder de krævede mindsteafstande til nabobeboelser og beboelsesområder, vandforsyningsanlæg, vandløb og søer, veje, levnedsmiddelvirksomhed og naboskel.

I ansøgningen er der foretaget beregninger der viser, at de krævede lugtgeneafstande mellem staldene og omkringboende overholdes. Uden ændring af produktionen ændres lugtgeneafstanden ikke til naboerne. Ved en udvidelse øges lugtgeneafstanden. Kravet vil fortsat være opfyldt, idet der ikke er placeret enkeltbeboelser, samlet bebyggelse eller byzone tæt på ejendommen.

På baggrund af ejendommens beliggenhed og beskrivelsen af driften, forventes produktionen ikke at forårsage væsentlige gener for naboer og forbipasserende i form af støv, støj og rystelser, lys, transport eller forekomst af skadedyr. Tilsvarende vurderes husdyrbrugets brug af ressourcer (herunder foder, energi og vand) samt håndtering af reststoffer (herunder affald og spildevand) ikke vil give anledning til en væsentlig miljøpåvirkning.

I ansøgningen er der foretaget beregninger af den samlede ammoniakudledning fra produktionen og dennes påvirkning af omkringliggende naturområder. Uden ændringer i produktionen øges udledningen ikke fra staldene. Ved en udvidelse øges den samlede ammoniakudledning, men det vurderes at det ansøgte, ikke vil forårsage væsentlig påvirkning af ammoniakfølsomme naturområder i området.

Ammoniakudledningen fra husdyrbruget må ikke overskride et niveau svarende til emissionen ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT).

I tilladelsen er der redegjort for de miljømæssige konsekvenser af det ansøgte og husdyrbrugets anvendelse af bedste tilgængelige teknik (BAT) med henblik på reduktion af ammoniakudledningen til omgivelserne.

Samlet set vurderer Bornholms Regionskommune, at indretning og drift af husdyrbruget og håndtering af husdyrgødningen sker i overensstemmelse med gældende regler, og at driften kan foregå uden væsentlig påvirkning af miljøet eller omkringboende, som dette er defineret i husdyrbrugloven. Kommunen vurderer desuden, at projektet ikke vil påvirke eller true arter og naturtyper, der er en del af udpegningsgrundlaget for Natura 2000-områder, eller bilag IV-arter og deres yngle- og rasteområder.

2 TILLADELSEN MED VILKÅR

I dette kapitel beskrives den ansøgte produktion og baggrunden for den meddelte afgørelse om tilladelse med tilhørende vilkår for driften. Desuden beskrives en række juridiske forhold ved tilladelsen, samt hvordan offentligheden har haft indflydelse på projektet og kommunens vurderinger. Til sidst beskrives mulighederne for at klage over afgørelsen.

2.1 Afgørelse om tilladelse efter husdyrbruglovens § 16 a

Bornholms Regionskommune, Center Natur, Miljø og Fritid har vurderet, at der i henhold til de gældende regler[1] kan meddeles tilladelse til den ansøgte svineproduktion på husdyrbruget Lynggård, Røvej 26, 3760 Gudhjem, matr.nr. 7a Rø mfl.

Tilladelsen omfatter flexproduktion med slagtesvin og smågrise i eksisterende stalde samt mulighed udvidelse med en ny slagtesvinestald ligeledes med flexproduktion (slagtesvin og smågrise). Det samlede produktionsareal udgør 1.498 m^2 uden udvidelse og 2.299 m^2 med en udvidelse.

Da det ansøgte produktionsareal overstiger 100 m^2, er husdyrbruget omfattet af husdyrbruglovens regler. Ammoniakemissionen fra anlægget beregnes til mere end 3.500 kg NH_3-N pr. år, idet der er tale om et IE- brug (mere end 2.000 stipladser til slagtesvin). Derfor meddeles tilladelsen efter husdyrbruglovens § 16 a, stk. 2.

Lynggård bliver kun IE-brug med en udvidelse af produktionen.

Tilladelsen er baseret på oplysningerne i ansøgningen med tilhørende bilag og øvrigt materiale fremsendt af ansøgers konsulent. Der er nærmere redegjort for de vurderinger, der ligger til grund for afgørelsen i den miljøtekniske beskrivelse og vurdering – se de følgende afsnit 3 - 12.

Husdyrbruget skal drives i overensstemmelse med de stillede vilkår i nedenstående Afsnit 2.3 og bestemmelserne i den til enhver tid gældende bekendtgørelse om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v. (husdyrgødningsbekendtgørelsen) samt øvrig gældende lovgivning også i de tilfælde, hvor disse regler er skærpende i forhold til denne tilladelse.

Da det ansøgte medfører en samlet ammoniakemission på mere end 750 kg NH_3-N pr. år, er der redegjort for og stillet krav til husdyrbrugets anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT – Best Available Techniques) til reduktion af ammoniakemissionen.

Bornholms Regionskommune har vurderet de miljømæssige konsekvenser ved den ansøgte svineproduktion i forhold til den nuværende lovlige produktion på Lynggård (nudrift) og i forhold til husdyrbrugets lovlige drift for 8 år siden (8-års drift).

Bornholms Regionskommune vurderer, at husdyrbruget har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen fra husdyrbrugets anlæg. Endvidere vurderer kommunen, at husdyrbruget

[1] Lovbekendtgørelse nr. nr. 256 af 21. marts 2017 om husdyrbrug og anvendelse af gødning m.v. (husdyrbrugloven) med senere ændringer, tilhørende bekendtgørelse nr. 1380 af 30. november 2017 om godkendelse og tilladelse m.v. af husdyrbrug (husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen) med senere ændringer og bekendtgørelse nr. 1076 af 28. august 2018 om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v. (husdyrgødningsbekendtgørelsen).

efter ændringerne kan drives uden væsentlig påvirkning af natur, miljø og landskab og uden væsentlige gener for omgivelserne, når vilkårene i denne miljøtilladelse og de gældende regler på området overholdes.

2.2 Ansøgning om tilladelse og eksisterende produktion

Bornholms Regionskommune har den 11. august 2021 modtaget en ansøgning fra Lars Folkmann om miljøgodkendelse efter de nye regler for miljøgodkendelse for produktionen på Lynggård, Røvej 26, 3760 Gudhjem. Ansøgningen er indgivet i henhold til § 16 a i husdyrbrugloven, og er indsendt gennem det digitale selvbetjeningssystem www.husdyrgodkendelse.dk med ansøgningsskema nr. 228402, og scenarieberegning skema: 228623. Den 16. august 2021 blev ansøgningen visiteret som fuldt oplyst. Kommunen har efterfølgende modtaget rettelser til ansøgningen senest den 11. marts 2025 og har afgjort sagen på baggrund af version 7 af ansøgningsskemaet, og scenarieberegning skema: 228623.

Forhold til eksisterende produktion
På Lynggård er der produktion af slagtesvin i et staldanlæg med et produktionsareal på i alt 1.498 m^2.

Der forekommer ingen godkendelsespligtige biaktiviteter på ejendommen.

Vurdering af samdrift med andre husdyrbrug
Ansøger ejer og driver ikke andre ejendomme med svineproduktion udover Lynggård. Lynggård er således ikke er teknisk, forurenings- eller driftsmæssigt forbundet med andre husdyrbrug.

Det er derfor Bornholms Regionskommunes vurdering, at Lynggård vil kunne drives uafhængigt af det andre Denne tilladelse omfatter derfor alene husdyrbruget på Lynggård.

2.3 Vilkår for driften

Tilladelsen meddeles på nedenstående vilkår, som der henvises til i de relevante afsnit under "kommunens vurdering" i miljøredegørelsen. Vilkårene er krav, som stilles pga. husdyrbrugets art eller beliggenhed.

Husdyrbruget skal altid leve op til de generelle regler for husdyrbrug og håndtering af husdyrgødning fastsat i love og bekendtgørelser, også selv om disse regler måtte være skærpende i forhold til denne godkendelse.

For at sikre at tilladelsens vilkår efterleves, stiller Bornholms Regionskommune vilkår om, at virksomhedens ansatte skal være bekendt med vilkårene.

Tilladelsen indeholder desuden vilkår, som skal sikre, at Bornholms Regionskommune holdes informeret om ændringer i ejerforhold eller hvem, der er driftsansvarlig for husdyrbruget. Da kommunen skal vurdere om eventuelle planer om ændringer på husdyrbruget udløser krav om tillæg til tilladelsen, stilles desuden vilkår om anmeldelse før igangsætning.

2.3.1 Indretning og drift

1. Virksomheden skal placeres, indrettes og drives i overensstemmelse med de oplysninger, der fremgår af den miljøtekniske beskrivelse, og med de ændringer, der fremgår af tilladelsens vilkår.
2. De vilkår, der vedrører driften, skal være kendt af de ansatte, der er beskæftiget med den pågældende del af driften.
3. På tilsynsmyndighedens forlangende skal virksomheden dokumentere overholdelse af denne tilladelses vilkår.

2.3.2 Information om ændringer

4. Ændringer i ejerforhold eller hvem, der er ansvarlig for driften, skal meddeles til tilsynsmyndigheden (Bornholms Regionskommune, Center for Miljø, Plan og Kultur) senest 1 måned efter, at ændringen er sket.

5. Drifts-, indretnings- eller bygningsmæssige ændringer, der er relevante i forhold til tilladelsen, skal anmeldes til tilsynsmyndigheden inden gennemførelsen. Tilsynsmyndigheden vurderer om de aktuelle planer for ændringer/udvidelse kan ske inden for rammerne af denne tilladelse.

2.3.3 Produktionsarealets størrelse i m², staldtyper/-systemer, dyretyper

6. Husdyrbrugets stalde og produktionsarealer skal indrettes i overensstemmelse med oplysningerne i nedenstående tabel:

Stald	Dyretype	Staldsystem	Produktions-areal (m²)
Stald 1	Slagtesvin og smågrise	Delvist spaltegulv, 50-75 % fast gulv	129
Stald 3	Slagtesvin og smågrise	Delvist spaltegulv, 50-75 % fast gulv	344
Stald 4	Slagtesvin og smågrise	Delvist spaltegulv, 25-49 % fast gulv	197
Stald 5	Slagtesvin og smågrise	Delvist spaltegulv, 25-49 % fast gulv	211
Stald 6+7	Slagtesvin og smågrise	Delvist spaltegulv, 50-75 % fast gulv	583
Ny stald	Slagtesvin og smågrise	Delvist spaltegulv, 50-75 % fast gulv med linespil	801
Hestestald	Heste	Dybstrøelse	34

2.3.4 Opbevaringsanlæg til husdyrgødning (gødningstyper, og m² overfladeareal)

7. Gødningstype, miljøteknologi og overfladeareal skal være i overensstemmelse med oplysningerne i nedenstående tabel:

Beholder	Gødningstype	Miljøteknologi	Overfladeareal (m²)
Gyllebeholder 1 (nedlægges ved udvidelse)	Flydende	Ingen	255
Gyllebeholder 2	Flydende	Overdækning (ved udvidelse)	532
Fortank	Flydende	Overdækning	10
Ny gyllebeholder (opføres ved udvidelse)	Flydende	Overdækning	756

2.3.5 Håndtering af husdyrgødning

8. Der skal altid være en opbevaringskapacitet for fast og flydende husdyrgødning på mindst 9 måneder til rådighed for husdyrbruget.
9. Egenkontrol. Der skal føres en logbog, hvori følgende registreres: internt regnskab fra driften, som dokumenterer flytning/udbringning af gylle, skal opbevares sammen med logbogen på husdyrbruget i mindst fem år og forevises på tilsynsmyndighedens forlangende.

2.3.6 Ammoniakreducerende virkemidler (optaget på MST´s teknologiliste)

Gulvtype

10. Alle gulve i stald 1, 3 og 6+7 samt gulvene i den nye stald skal være indrettet med delvist spaltegulv, 50-75% fast gulv (ny stald bliver inkl. linespil).

Gyllekøling

11. Gyllekanalerne [400 m²] i den nye slagtesvinestald skal være skal være forsynet med køleslanger, der er forbundet med en varmepumpe. Der skal køles med 24,1 W/m².

12. Varmepumpen skal levere en årlig køleydelse på mindst 77.120 kWh.

13. Varmepumpen skal være forsynet med en timetæller til dokumentation af årlig driftstid.

14. Den årlige driftstid skal være mindst 8.000 timer pr. år i den nye slagtesvinestald med NH_3-N 28,4 % effekt. Der er dog fleksibilitet mellem effekt og driftstimer, under forudsætning af at en årlig køleydelse på mindst 77.120 kWh leveres.

15. Gyllekølingsanlægget skal være forsynet med et trykovervågningssystem, en alarm samt en sikkerhedsanordning, der i tilfælde af lækage stopper gyllekølingsanlægget. Gyllekølingsanlægget må ikke kunne genstarte automatisk.

16. Vedligeholdelse af gyllekølingsanlægget skal ske i overensstemmelse med producentens vejledning. Vejledningen skal opbevares på husdyrbruget.

17. Ved udskiftning af varmepumpen, skal dokumentation for køleeffekt på gyllekøleanlæg indsendes til tilsynsmyndigheden før anlægget tages i drift.

Egenkontrol

18. Der skal indgås en skriftlig aftale med en godkendt montør med VPO-certifikat eller tilsvarende certificering om kontrol og service af gyllekølingsanlægget mindst én gang årligt. Den årlige kontrol skal som minimum bestå af følgende: - afprøvning og funktionssikring af trykovervågningssystemet, alarmen samt sikkerhedsanordningen, kontrol af kølekredsens ydelse.

19. Enhver form for driftsstop skal noteres i logbog med angivelse af årsag og varighed. Tilsynsmyndigheden skal underrettes ved driftsstop, der har en varighed på mere end 3 uger.

20. Registreringen fra datalogger, logbogen, den skriftlige kontrolaftale, de årlige kontrolrapporter samt øvrige servicerapporter, skal opbevares på husdyrbruget i mindst fem år og forevises på tilsynsmyndighedens forlangende.

Teltoverdækning på gylletanke – vilkår 21 til 26 træder først i kraft, når udvidelsen er gennemført

21. Gylletank nr. 2 og ny gylletank (som opføres ved udvidelse) skal være forsynet med fastoverdækning i form af teltoverdækning.

22. Åbning af teltdugen må kun ske i forbindelse med omrøring, tømning og udbringning af gylle.

23. Skader på teltoverdækningen skal repareres inden for en uge efter skadens opståen.

24. Såfremt en skade ikke kan repareres inden for en uge, skal der indgås aftale om reparation inden to hverdage efter skadens opståen. Bornholms Regionskommune skal straks underrettes herom.

Egenkontrol

25. Der skal føres en logbog for gyllebeholdere med fast overdækning, hvori eventuelle skader på teltoverdækningen noteres med angivelse af dato for skaden samt dato for reparation. Logbogen skal opbevares på husdyrbruget i perioden mellem to samlede miljøtilsyn og forevises på tilsynsmyndighedens forlangende.

26. Rapporter skal opbevares på husdyrbruget i mindst fem år og forevises på tilsynsmyndighedens forlangende.

Fastoverdækning på fortanke

27. Ejendommens fortanke til gylletankene skal være overdækket med betonlåg.

2.3.7 Affald

28. Arealerne omkring bygningerne og tilkørselsveje skal holdes ryddelige og fri for affald.
29. Affald skal opbevares og bortskaffes efter Bornholms Affaldsbehandlings affaldsregulativer.
30. Der skal til enhver tid foreligge dokumentation for, at affald bortskaffes miljømæssigt forsvarligt.

2.3.8 Oplag af olie

31. Olie skal opbevares på en sådan måde, at der ikke opstår risiko for forurening.
32. Beholdere til opbevaring af olieprodukter skal stå på et for olie vanskeligt gennemtrængeligt underlag og som minimum være overdækket med et halvtag.
33. Opbevaring af diesel/fyringsolie i overjordiske tanke skal til enhver tid ske i en typegodkendt beholder, som står overdækket på fast og tæt bund, således at spild kan opsamles, og at der ikke er mulighed for afløb til jord, kloak, overfladevand eller grundvand.
34. Tankning af diesel skal til enhver tid ske på en plads med fast og tæt bund, enten med afløb til olieudskiller eller således, at spild kan opsamles, og at der ikke er mulighed for afløb til jord, kloak, overfladevand eller grundvand.

2.3.9 Lugt - vilkår

35. Der skal til stadighed opretholdes en god staldhygiejne. Bygninger, anlæg og omgivelser skal renholdes således at lugtgener begrænses mest muligt for de omkringboende.
36. Driften må ikke give anledning til væsentlige lugtgener uden for ejendommens areal. Hvis der efter kommunens vurdering opstår lugtgener, der vurderes at være væsentligt større, end der kan forventes ifølge grundlaget for tilladelsen, kan kommunen meddele påbud om, at der skal gennemføres lugtreducerende tiltag.

2.3.10 Støj

37. Virksomhedens bidrag til støjbelastningen i omgivelserne, dvs. al støj fra landbrugsdrift på ejendommens bygningsparcel, må ikke overstige følgende værdier målt ved nabobeboelser eller deres opholdsarealer:

Ugedag	Tidspunkt	Støjniveau, dB(A)	Referencetid
Mandag-fredag	Kl. 07.00-18.00	55	8 timer
Lørdag	Kl. 07.00-14.00	55	7 timer
	Kl. 14.00-18.00	45	4 timer
Søn- og helligdage	Kl. 07.00-18.00	45	8 timer
Alle dage	Kl. 18.00-22.00	45	1 time
	Kl. 22.00-07.00	40	½ time
Spidsværdi	Kl. 22.00-07.00	55	

2.3.11 Støv

38. Driften må ikke medføre væsentlige støvgener uden for ejendommens eget areal.

2.3.12 Lys

39. Driften må ikke medføre væsentlige lysgener for omkringboende.

2.3.13 Skadedyr

40. Der skal foretages effektiv fluebekæmpelse på ejendommen som minimum i overensstemmelse med de nyeste retningslinjer fra Århus Universitet, Institut for Agroøkologi, der vedligeholder Skadedyrsguiden (www.dpil.dk).
41. Ved eventuelle fluegener hos naboer skal bekæmpelse foretages på tilsynsmyndighedens forlangende og efter en forudgående godkendt plan.
42. Opbevaring af foder skal ske på en sådan måde, at der ikke opstår risiko for tilhold af skadedyr (rotter m.v.). Stalde, lagre og andre anlæg skal holdes i forsvarlig rottesikret stand og rimelig orden for at forhindre gode levemuligheder for rotter. Bekæmpelse af rotter skal ske i henhold til aftale med autoriseret rottebekæmper.

2.3.14 Uheld og risici

43. Ved driftsuheld, hvor der opstår risiko for forurening af miljøet, er der pligt til øjeblikkeligt at anmelde dette til: 112 eller Bornholms Politi, tlf.: 5690 1448.
44. Der skal foreligge en beredskabsplan for Lynggård, som fortæller, hvornår og hvordan der skal reageres ved uheld, som kan have konsekvenser for det eksterne miljø. Beredskabsplanen skal være tilgængelig for medarbejderne på husdyrbruget og skal opdateres, så oplysningerne i den altid er relevante og retvisende.
45. Ved driftsforstyrrelser og uheld i forbindelse med håndtering af husdyrgødning, som indebærer fare for forurening, skal forskrifterne i beredskabsplanen følges. Den driftsansvarlige har pligt til at afværge følgerne af uheld bedst muligt.

2.3.15 Miljøledelse

46. Der skal indføres miljøledelse på ejendommen efter miljøstyrelsens vejledning ”Miljøledelse for husdyrbrug”.

2.3.16 Ophør

47. Ved driftsforstyrrelser og uheld i forbindelse med håndtering af husdyrgødning, som indebærer fare forurening, skal forskrifterne i beredskabsplanen følges. Den driftsansvarlige har pligt til at afværge følgerne af uheld bedst muligt.

2.4 Gyldighed – udnyttelse og bortfald

Tilladelsen bortfalder, hvis den ikke er udnyttet inden 6 år fra denne afgørelses meddelelse (dvs. den 25. august 2031), jf. § 59 a i husdyrbrugloven. Hvis en del af tilladelsen ikke er udnyttet, bortfalder tilladelsen for denne del. Da denne tilladelse omfatter byggeri, anses den for udnyttet, når byggeriet er afsluttet inden fristens udløb.

Hvis den udnyttede tilladelse efterfølgende ikke har været helt eller delvist udnyttet i 3 på hinanden følgende år, bortfalder den del af tilladelsen, der ikke har været udnyttet i de seneste tre år. Udnyttelse anses her for at foreligge, når mindst 25 %. af det tilladte produktionsareal udnyttes driftsmæssigt. Med driftsmæssig udnyttelse

forstås, at der på det pågældende produktionsareal mindst produceres 50 % af det mulige inden for rammerne af dyrevelfærdskrav eller andre relevante krav.

Hvis tilladelsens vilkår ikke efterleves, eller de øvrige forudsætninger for tilladelsen ikke er opfyldt, kan dette medføre, at hele eller dele af tilladelsen bortfalder.

2.5 Retsbeskyttelse og revurdering

Med denne tilladelse følger 8 års retsbeskyttelse, jf. § 40, stk. 1 i husdyrbrugloven. Dato for retsbeskyttelsens udløb er den 25. august 2033.

Tilladelser efter § 16 a skal ikke revurderes. Dog kan tilsynsmyndigheden i henhold til gældende husdyrbruglovs § 39 meddele påbud om, at der skal gennemføres bestemte foranstaltninger, hvis husdyrbruget medfører uhygiejniske forhold eller væsentlig forurening eller nedlægge forbud mod fortsat drift, hvis forureningen ikke kan nedbringes. Påbud eller forbud efter § 39 må dog ikke meddeles, før der er forløbet 8 år efter meddelelsen af tilladelsen.

2.6 Offentlighed

Naboorientering og partshøring

Bornholms Regionskommune har i henhold til offentlighedsproceduren i husdyrbruglovens § 55 den 29. marts 2023 foretaget en annoncering vedrørende modtagelse af ansøgning om §16a miljøgodkendelse til Lynggård. Ansøgningen er fremlagt i offentlighøring i perioden 29/3-2023 til 19/4-2023 ved annoncering på www.brk.dk.

Som følge af denne annoncering modtog regionskommunen ingen henvendelser.

Udkast til afgørelse om § 16 a miljøgodkendelse til Lynggård blev desuden sendt i partshøring til ansøger og dennes konsulent samt til ejere og lejere af boliger, der ligger inden for konsekvenszonen for lugt beregnet i www.husdyrgodkendelse.dk til 803 meter fra et vægtet lugtcentrum for staldene. Desuden er udkastet sendt til ansøger og dennes konsulent, da de berøres af de ansøgte ændringer på husdyrbruget.

Der blev givet en frist på 6 uger fra 23. april 2025 frem til og med den 4. juni 2025 til at kommentere udkastet. Kommunen modtog 1 skriftlig bemærkning, som kan ses i bilag 7 sammen med regionskommunens kommentar.

Offentliggørelse

Tilladelsen er den 25. august 2025 offentliggjort på Bornholms Regionskommunes hjemmeside www.brk.dk/Indflydelse-Politik/Hoeringer

2.7 Klagevejledning

Bornholms Regionskommunes afgørelse kan påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet af afgørelsens adressat og enhver, der har en individuel, væsentlig interesse i sagens udfald samt Styrelsen for Patientsikkerhed. Endvidere kan en række lokale og landsdækkende foreninger og organisationer klage over visse afgørelser.

Klagefristen udløber den 22. september 2025, dvs. 4 uger fra den 25. august 2025, hvor afgørelsen er annonceret på regionskommunens hjemmeside.

Hvis du ønsker at klage over afgørelsen, skal du sende klagen via klageportalen for Nævnenes Hus, inden klagefristen udløber. Yderligere klagevejledning og links til klageportalen findes på hjemmesiden for Nævnenes Hus https://naevneneshus.dk/start-din-klage/miljoe-og-foedevareklagenaevnet. Disse links fører dig til klageportalen, som du logger på med NemID. Du kan også tilgå klageportalen fra www.borger.dk eller www.virk.dk. Klagen skrives direkte i klageportalen, og det er muligt at vedhæfte dokumenter til klagen. Klagen sendes gen-

nem klageportalen til Bornholms Regionskommune, som videresender den til Miljø- og Fødevareklagenævnet med den påklagede afgørelse og det materiale, der er indgået i sagens bedømmelse. Du får besked om videresendelsen.

En klage er indgivet, når den er tilgængelig for Bornholms Regionskommune via klageportalen. Miljø- og Fødevareklagenævnet skal som udgangspunkt afvise en klage, der kommer uden om klageportalen, med mindre du er blevet fritaget for brug af klageportalen. Hvis du ønsker at blive fritaget for at bruge klageportalen, skal du sende en begrundet anmodning til Bornholms Regionskommune. Kommunen videresender din anmodning til Miljø- og Fødevareklagenævnet, som afgør, om du kan fritages.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den klageberettigede indbetaler et gebyr på 900 kr. (private) og 1.800 kr. (virksomheder, organisationer og offentlige myndigheder) til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Betaling af klagegebyr sker online i forbindelse med indgivelse af klagen via klageportalen. Hvis gebyret ikke indbetales inden udløbet af klagefristen, afvises klagen.

Klagegebyret tilbagebetales, hvis:

- Klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves
- Klager får helt eller delvist medhold i klagen
- Klagen bliver afvist, fordi klagefristen er overskredet
- Klager ikke er klageberettiget
- Klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence

En eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal anlægges inden 6 måneder efter, at afgørelsen er meddelt den pågældende. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes fristen dog altid fra bekendtgørelsen.

3 BELIGGENHED OG LANDSKABELIGE FORHOLD

I dette kapitel beskrives og vurderes det ansøgte set i forhold til afstandskrav til naboer, vandforsyning, vandløb og søer, offentlig vej m.v. samt husdyrbrugets beliggenhed i forhold til bygge- og beskyttelseslinjer, fredninger, beskyttet natur m.v. Desuden beskrives og vurderes husdyrbrugets placering i landskabet i forhold til de landskabelige værdier.

3.1 Bygninger og faste afstandskrav

Beskrivelse

Det eksisterende bygningsanlæg på ejendommen består af et oprindeligt 4 længet bygningssæt med stuehus og staldbygninger, hvor der efterfølgende er tilføjet yderligere staldbygninger mod syd. Gyllebeholdere og fodersiloer er placeret i tilknytning til staldanlægget. Lager/maskinbygninger er placeret ca. 170 m syd for de eksisterende staldbygninger.

Der foretages ingen udvendige eller indvendige ændringer af de eksisterende stalde. Ved en udvidelse opføres en ny slagtesvinestald parallelt med eksisterende mod syd. Stalden bliver 49,2 x 19,4 m. Stalden opføres i samme højde samt i samme materialer og farver som de nyeste eksisterende stalde.

Gyllebeholder 1 nedlægges ved en udvidelse af produktionen og der opføres en ny gyllebeholder med en diameter på 31 m. Beholderen placeres syd for den eksisterende beholder. Gyllebeholder 2 og den nye beholder forsynes med teltoverdækning.

Figur 1 Eksisterende og ansøgte bygningsanlæg på Lynggård

Figur 2. Skråfoto Lynggård med omgivelser (hvidt kryds angiver Lynggård). Skråfoto, som indeholder data fra Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering – foto fra 10. maj 2021.

Afstandskrav i henhold til §§ 6, 7 og 8 i lov om husdyrbrug og anvendelse af gødning

Lynggård er beliggende i landzone i et særligt værdifuldt landbrugsområde. Der er ca. 1,1 km til nærmeste nuværende eller fremtidige byzone, som er et område ved Rø og mere end 3 km til nærmeste sommerhusområde. Til nærmeste samlede bebyggelse ved Rø er der ca. 1,7 km. Til nærmeste enkeltbeboelse på Røvej 24 er der 306 m.

Husdyrbruget ligger desuden ikke i et område i landzone, der i lokalplan er udlagt til boligformål, blandet bolig og erhvervsformål eller til offentlige formål med henblik på beboelse, institutioner, rekreative formål og lign. Nærmeste vedtagne lokalplan i landzone er Rø Golfbane placeret ca. 830 m syd sydøst for staldanlægget.

Grænsen for Natura 2000-området "Spællinge Ådal, Døndal og Helligdomsklipperne" ligger ca. 600 m øst for Lynggård. Inden for området findes ammoniakfølsomme naturtyper, der er omfattet af udpegningsgrundlaget for området og er kortlagt, samt § 3 beskyttede heder og overdrev. Disse naturtyper er omfattet af husdyrgodkendelseslovens § 7, stk. 1, nr. 1.

Nærmeste ammoniakfølsomme naturområde beliggende uden for internationale naturbeskyttelsesområder, defineret som heder over 10 ha og overdrev større end 2,5 ha, som er beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3 og dermed omfattet af § 7, stk. 1, nr. 2, er et overdrev beliggende ved Rø Golfbane ca. 915 m sydøst for ejendommen.

Opmålingerne, som fremgår af nedenstående, er foretaget til nærmeste eksisterende staldafsnit og til ny stald. Tilsvarende er afstande til kategori 1- og kategori 2-natur opmålt.

Tabel 1. Afstande og afstandskrav iht. husdyrbruglovens § 6 og § 7

Målepunkt	Afstand fra nærmeste eks. staldbygning	Afstand til ny stald	Afstandskrav (jf. § 6 og § 7 i husdyrbrugloven)
Eksisterende eller ifølge kommuneplanens rammedel fremtidigt byzone- eller sommerhusområde **(Rø)**	Ca. 1,0 km	Ca. 1,1 km	50 m
Område i landzone, der i lokalplan er udlagt til boligformål, blandet bolig- og erhvervsformål eller til offentlige formål med henblik på beboelse, institutioner, rekreative formål o. lign. **(Plan 06-05 Rø Golfbane)**	Ca. 827 m	Ca. 853 m	50 m
Nabobeboelse **(Røvej 24)**	Ca. 306 m	Ca. 306 m	50 m
Ammoniakfølsomme naturtyper inden for internationale naturbeskyttelsesområder **(Kortlagt habitatnatur i Natura 2000-området Spællinge Ådal, Døndal og Helligdomsklipperne)**	Ca. 605 m	Ca. 645 m	10 m
Ammoniakfølsomme naturtyper uden for internationale naturbeskyttelsesområder **(Beskyttet overdrev ved Spellingevej (golfbane)**	Ca. 912 m	Ca. 960 m	10 m

Tabel 2. Afstande og afstandskrav iht. husdyrbruglovens § 8

Målepunkt	Afstand fra nærmeste eks. staldbygning	Afstand til ny stald	Afstandskrav (jf. § 8 i husdyrbrugloven)
Ikke almene vandforsyningsanlæg (enkelt indvinder)	Ca. 324 m	330 m	25 m
Almene vandforsyningsanlæg (vandværk/boring)	Ca. 1,7 km	Ca. 1,7 km	50 m
Vandløb og dræn	Ca. 50 m til vandløb	Ca. 175 m	15 m (100 m*)
Søer > 100 m^2	Ca. 27 m	Ca. 39 m Ca. 101 m (ny gyllebeholder)	15 m (100 m*)
Offentlig vej og privat fællesvej	Ca. 50 m	Ca. 116 m	15 m
Levnedsmiddelvirksomhed	>500 m	>500 m	25 m
Naboskel	Ca. 93 m	Ca.124 m	30 m

** Afstandskrav fra gødningsopbevaringsanlæg til flydende husdyrgødning til åbne vandløb og til søer større end 100 m^2.*

Kommunens bemærkninger og vurdering

Bornholms Regionskommune konstaterer, at stalde og opbevaringsanlæg til husdyrgødning overholder de krævede mindsteafstande til nabobeboelser og beboelsesområder, ammoniakfølsom natur, vandforsyningsanlæg, vandløb og søer, veje, levnedsmiddelvirksomhed, beboelse på ejendommen og naboskel.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der ikke stillet vilkår vedr. afstandskrav.

3.2 Bygge- og beskyttelseslinjer og placering i landskabet

Beskrivelse

Området omkring Lynggård er i Bornholms Regionskommunes Kommuneplan 2020 udpeget som særligt værdifuldt landbrugsområde. Hovedhensynet i disse områder er at sikre dyrkningsmuligheder, landbrugets investeringer i produktionsapparatet og mulighederne for en rationel landbrugsdrift. Dog må miljø, natur, kulturhistoriske interesser og de mange mindre levesteder for dyre- og planteliv ikke forringes af landbrugsdriften.

Lynggård ligger uden for arealer, som i kommuneplan 2020 er udpeget som særligt naturområde, interesseområde for natur, landskab og økologiske forbindelser, kulturmiljøområde, geologisk interesseområde eller til formål knyttet til rekreation og fritid.

Nærmeste beskyttede naturareal er en eng placeret ca. 18 m øst for staldanlægget. Habitatområdet ”Spællinge Ådal, Døndal og Helligdomsklipperne” er placeret ca. 580 m mod øst. Indenfor habitatområdet er der i en afstand op til 1.000 m fra staldanlægget udpeget 11 kategori 1 naturområder. Indenfor 1.000 m er der herudover placeret 5 stk. kategori 3 og 1 stk. kategori 2 overdrev. Det nærmeste er et kategori 3 overdrev placeret 373 m mod sydøst.

En række af skovene omkring Lynggård er udpeget som potentielt ammoniakfølsomme. Indenfor 1.000 m er der placeret 10 skove med gammel skovjordbund og 5 skove tilgroet lysåben udpeget som potentielt ammoniakfølsomme. Den nærmeste af skovene er placeret 69 m syd for hestestalden.

Nærmeste sø er placeret 27 m øst for staldanlægget. I en afstand op til 1.000 m fra ejendommen er der yderligere ca. 26 små beskyttede søer/vandhuller. Et beskyttet vandløb (Møllegård Bæk) løber ca. 115 m vest for staldanlægget. En mose er placeret ca. 342 m mod sydvest ved vandløbet.

Engen placeret umiddelbart øst for staldanlægget er udpeget som lavbundsområde. Herudover er der 4 arealer indenfor 1.000 m af Lynggård.

Anlægget er placeret uden for alle øvrige byggelinjer og andre relevante udpegninger som angivet i nedenstående Tabel 3 Afstande i forhold til beskyttelseslinjer og andre relevante udpegninger.

Tabel 3 Afstande i forhold til beskyttelseslinjer og andre relevante udpegninger.

Nærmeste…	Afstand fra nærmeste eks. staldbygning	Afstand ny stald	Berøres Lynggård?
Skovbyggelinje (300 m)	0 m	0 m	Nej
Fortidsmindebeskyttelseslinje (100 m)	Ca. 81 m	Ca. 74 m	Nej
Strandbeskyttelseslinje (300 m)	Ca. 1,1 km	Ca. 1,2 km	Nej
Sø- og åbeskyttelseslinje (150 m)	Ca. 1,6 km	Ca. 1,6 km	Nej
Kirkebyggelinje	Ca. 1,9 km	Ca. 1,9 km	Nej
Vejbyggelinje	Ca. 1,3 km	Ca. 1,3 km	Nej
Internationale beskyttelsesområder – Natura 2000	Ca. 582 m	Ca. 624 m	Nej
Beskyttede naturområder (§ 3-områder)	Ca. 18 m	Ca. 30 m	Nej
Lavbundsområder	Ca. 25 m	Ca. 44 m	Nej

Fredede områder	Ca. 582 m	Ca. 624 m	Nej
Beskyttede sten- og jorddiger (som er registreret)	Ca. 22 m	Ca. 75 m	Nej

Staldanlægget på Lynggård er placeret indenfor skovbyggelinje. Der er tale om erhvervsmæssig nødvendigt byggeri i tilknytning til eksisterende staldanlæg.

Bygningernes udtryk i landskabet

Bygningssættet på Lynggård består af det oprindelige firlængede bygningssæt. Syd for dette er der placeret to stalde. Vest for staldene er placeret gyllebeholdere og øst for er der kornsiloer, halmfyr og hestestald. Maskin- og lagerbygninger er placeret i skovområde 170-200 m syd for staldanlægget.

Der foretages ingen udvendige eller indvendige ændringer af eksisterende bygninger.

En ny stald og gyllebeholder ønskes opført syd for det eksisterende bygningsanlæg.

Figur 3. Lynggård set fra Røvej mod vest. Cowi vejfoto 29. maj 2022.

Figur 4. Lynggård set fra Røvej mod øst. Cowi vejfoto 29. maj 2022.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Lynggård er i henhold til Kommuneplan 2020 placeret i landzone og i et område, som er udpeget som særligt værdifuldt landbrugsområde. Lynggård er beliggende inden for kystnærhedszonen, som går 3 km inde fra kysten. Det er Bornholms Regionskommunens vurdering, at den ansøgt ændring på Lynggård er erhvervsmæssigt nødvendigt for ejendommens drift som landbrugsejendom. En placering i kystnærhedszonen har ingen betydning for byggeri, der er erhvervsmæssigt nødvendigt for den pågældende ejendoms drift som landbrugsejendom.

Ejendommen fremtræder som en samlet enhed i landskabet, og således udgør ejendommens bebyggelses- og færdselsarealer en hensigtsmæssig helhed.

Regionskommunen vurderer, at alle afstandskrav til vandforsyning, vandløb og søer, vej og naboskel m.v. i henhold til § 8 i lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug er overholdt.

Bornholms Regionskommune vurderer, at projektet ikke er i strid med hensynet til de landskabelige, kulturhistoriske, naturmæssige, geologiske eller rekreative interesser i området eller for områdets naturlokaliteter eller fortidsminder.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der ikke stillet vilkår vedr. placering i landskabet.

4 HUSDYRPRODUKTION

I dette kapitel beskrives og vurderes husdyrholdets sammensætning, staldindretning samt produktion og håndtering af husdyrgødning.

4.1 Husdyrhold og staldanlæg

Beskrivelse

Staldanlægget på Lynggård anvendes til produktion af slagtesvin. Staldene er opdelt i sektioner og indrettet med enten 25-49% eller 50-75% fast gulv. Der foretages ingen ændringer af de eksisterende stalde. I ansøgt drift søges der om produktion med flexgruppe bestående af slagtesvin og smågrise, idet grisene ønskes indsat ved en lavere vægt.

Der ønskes opført en ny sektioneret slagtesvinestald indrettet med 50-75% fast gulv med linespil.

Gyllekummerne får et areal på i alt 400 m^2, der skal køles med 24,1 W/m^2. Der skal således køles med i alt 77.120 kWh/år. Der ønskes fleksibilitet, så der kan køles med en højere effekt i færre timer.

Ved opførsel af den nye stald vil de eksisterende stier i stald 1 blive anvendt til syge- og aflastningsstald samt til buffer.

Figur 5 Anlægget på Lynggård

Produktionsarealet er beregnet som det totale areal fratrukket arealer, hvor dyrene ikke kan opholde sig og afsætte gødning, som fx gange og krybber. Udleveringsrum, drivgange og udleveringsramper, hvor dyrene kun opholder sig kortvarigt, indgår heller ikke i produktionsarealet.

Beregningen af produktionsarealerne fremgår af bilag 1.

Tabel 4. Staldtype, dyrehold, miljøteknologi og produktionsareal i ansøgt drift.

Staldafsnit	Staldtype	Dyretype	Miljøteknologi (NH_3-N effekt)	Stald-størrelse* (m^2)	Produktions-areal (m^2)	Produktions-areal andel
Stald 1	50-75 % fast gulv	Flexgruppe: Slagtesvin og Smågrise	÷	158	129	82 %
Stald 3	50-75 % fast gulv	Flexgruppe: Slagtesvin og Smågrise	÷	408	344	84 %
Stald 4	25-49 % fast gulv	Flexgruppe: Slagtesvin og Smågrise	÷	243	197	81 %
Stald 5	25-49 % fast gulv	Flexgruppe: Slagtesvin og Smågrise	÷	258	211	82 %
Stald 6+7	50-75 % fast gulv	Flexgruppe: Slagtesvin og Smågrise	÷	694	583	84 %
Ny stald	50-75 % fast gulv m. linespil	Flexgruppe: Slagtesvin og Smågrise	28,4% i 8.000 timer/år	954	801	84 %
Hestestald	Dybstrøelse	Heste	÷	34	34	100 %
I alt				**2.749**	**2.299**	

**Tal for staldstørrelse er angivet som indsendt i bilag til ansøgning. Disse afviger fra tal i den elektroniske ansøgning, men tallene i bilaget anses for mere præcise. Tallene for produktionsareal, som er det betydende i ansøgningen, er ens i bilaget og i den elektroniske ansøgning.*

Tabel 5. Staldtype, dyrehold, miljøteknologi og produktionsareal i ansøgt drift uden udvidelse med ny stald.

Staldafsnit	Staldtype	Dyretype	Miljøteknologi (NH_3-N effekt)	Stald-størrelse* (m^2)	Produktions-areal (m^2)	Produktions-areal andel
Stald 1	50-75 % fast gulv	Flexgruppe: Slagtesvin og Smågrise	÷	158	129	82 %
Stald 3	50-75 % fast gulv	Flexgruppe: Slagtesvin og Smågrise	÷	408	344	84 %
Stald 4	25-49 % fast gulv	Flexgruppe: Slagtesvin og Smågrise	÷	243	197	81 %
Stald 5	25-49 % fast gulv	Flexgruppe: Slagtesvin og Smågrise	÷	258	211	82 %
Stald 6+7	50-75 % fast gulv	Flexgruppe: Slagtesvin og Smågrise	÷	694	583	84 %
Hestestald	Dybstrøelse	Heste	÷	34	34	100 %
I alt				**1.795**	**1.498**	

Tabel 6. Staldtype, dyrehold, miljøteknologi og produktionsareal i nudrift.

Staldafsnit	Staldtype	Dyretype	Miljøteknologi (NH_3-N effekt)	Stald-størrelse* (m^2)	Produktions-areal (m^2)	Produktions-areal andel
Stald 1	50-75 % fast gulv	Slagtesvin	÷	158	129	82 %
Stald 3	50-75 % fast gulv	Slagtesvin	÷	408	344	84 %
Stald 4	25-49 % fast gulv	Slagtesvin	÷	243	197	81 %

Stald 5	25-49 % fast gulv	Slagtesvin	÷	258	211	82 %
Stald 6+7	50-75 % fast gulv	Slagtesvin	÷	694	583	84 %
Hestestald	Dybstrøelse	Heste	÷	34	34	100 %
I alt				**1.795**	**1.498**	

Tabel 7. Staldtype, dyrehold, miljøteknologi og produktionsareal i 8 års drift.

Staldafsnit	Staldtype	Dyretype	Miljøteknologi (NH_3-N effekt)	Stald-størrelse* (m^2)	Produktions-areal (m^2)	Produktions-areal andel
Stald 1	50-75 % fast gulv	Slagtesvin	÷	158	129	82 %
Stald 3	50-75 % fast gulv	Slagtesvin	÷	408	344	84 %
Stald 4	25-49 % fast gulv	Slagtesvin	÷	243	197	81 %
Stald 5	25-49 % fast gulv	Slagtesvin	÷	258	211	82 %
Stald 6+7	50-75 % fast gulv	Slagtesvin	÷	694	583	84 %
Hestestald	Dybstrøelse	Heste	÷	71	35	100 %
I alt				**1.832**	**1.499**	

Kommunens bemærkninger og vurdering

Bornholms Regionskommune vurderer, at ansøger på tilfredsstillende vis har redegjort for produktionsarealet, og at produktionsareal samt dyretype angivet for eksisterende stalde er i overensstemmelse med lovlig nudrift.

Der gøres opmærksom på, at på arealer, hvor der kortvarigt er dyr, men som ikke medregnes som produktionsareal, skal der i henhold til husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen foretages effektiv rengøring efter endt ophold. Dette gælder på Lynggård udleveringsområde/rampe og drivgange. Rengøring skal foretages senest 12 timer efter, at dyrene har forladt arealet (hvis dyrene dagligt har adgang på arealet, skal rengøring dog ske senest efter 4 timer).

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår vedr. produktionsareal, staldtype og dyretype.

4.2 Produktion og håndtering af husdyrgødning

Beskrivelse

På Lynggård forefindes to gyllebeholdere med kapacitet til hhv. 1.050 og 2.060 m^3 samt fortank på 30 m^3. Ved en udvidelse af produktionen vil der blive opført en ny beholder med kapacitet til 3.000 m^3. Gyllebeholder 1 vil blive nedlagt. Gyllebeholder 2 og den nye beholder vil blive overdækket.

Tabel 8. Data om gyllebeholdere til rådighed for produktionen på Lynggård ved ansøgt drift uden udvidelse.

Lager	Kapacitet (m^3)	Overfladeareal (m^2)	Overdækning
Gyllebeholder 1	1.050	255	Naturligt flydelag
Gyllebeholder 2	2.060	532	Naturligt flydelag
Fortank	30	10	Betonlåg
Gyllebeholder, Kildesgårdsvej	900		Naturligt flydelag
I alt	**4.040**	**797**	

Tabel 9. Data om gyllebeholdere til rådighed for produktionen på Lynggård ved ansøgt drift med udvidelse.

Lager	Kapacitet (m^3)	Overfladeareal (m^2)	Overdækning
Gyllebeholder 2	2.060	532	Teltoverdækning
Fortank	30	10	Betonlåg
Ny gyllebeholder 1	3.000	756	Teltoverdækning
Gyllebeholder, Kildesgårdsvej	900		Naturligt flydelag
I alt	**5.990**	**1.298**	

Den samlede gødningsproduktion fra produktionen vil i ansøgt drift uden en udvidelse af produktionen ligge på ca. 4.600 tons inkl. regnvand og vaskevand i henhold til normtal.

Den samlede opbevaringskapacitet til rådighed for produktionen i beholdere og fortank uden en udvidelse er på 4.040 m^3, hertil kommer kapacitet i gyllekanaler i staldene på ca. 200 m^3. Samlet svarer kapaciteten til ca. 11 måneders opbevaring. Kravet i husdyrgødningsbekendtgørelsen om min. 9 måneders opbevaring er dermed opfyldt.

Ved en udvidelse af produktionen forventes en samlede gødningsproduktion på ca. 6.900 tons inkl. regnvand og vaskevand i henhold til normtal. Med nedlæggelse af beholder 1 og opførsel af en ny beholder får en kapacitet ved en udvidelse på i alt 5.990 m^3, hertil kommer kapacitet i gyllekanaler i staldene på ca. 300 m^3. Desuden vil al opbevaringskapacitet blive overdækket og regnvand i beholderne, svarende til ca. 650 m^3 (1.298 m^2 x 500 mm) kan dermed fratrækkes. Samlet vil kapaciteten svare til ca. 12,1 måneders opbevaring. Kravet i husdyrgødningsbekendtgørelsen om min. 9 måneders opbevaring er dermed opfyldt.

Gødningsproduktionen opgøres årligt i forbindelse med udarbejdelse af gødningsregnskabet.

BAT husdyrgødning

- Tankene tømmes ca. en gang årligt for inspektion og vedligeholdelse
- Gyllen omrøres kun forud for udkørsel/afhentning af gylle
- Der er konstant flydelag på gyllen i tankene uden fast overdækning, og efter omrøring/udkørsel kontrolleres det, at der senest 14 dage efter at der igen er gylle i tankene, er etableret flydelag
- Der føres logbog over flydelaget på gyllen, så der er fokus på at flydelaget lever op til kravene
- Der føres logbog over teltoverdækning på gylletanke
- Tankene er tilmeld de lovpligtige regelmæssige eftersyn
- Husdyrgødning udbringes i henhold til Husdyrgødningsbekendtgørelsen

BAT ifølge referencedokumentet for bedste tilgængelige teknikker (BREF) er, at gyllebeholderne er en fast tank, der kan modstå mekaniske, termiske og kemiske påvirkninger, og at tanken tømmes ca. 1 gang årligt for inspektion og evt. reparationer. Hertil kommer at omrøring minimeres samt at flydelag lag sikres/ etablering af

teltoverdækning. BAT omfatter endvidere sikring af tilstrækkelig opbevaringskapacitet og udbringning i henhold til Husdyrgødningsbekendtgørelsen. De valgte tiltag på ejendommen opfylder derfor BAT for opbevaring og udbringning af husdyrgødning.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Det er regionskommunens vurdering, at der på tilfredsstillende vis er redegjort for opbevaringskapaciteten på Lynggård og sikret, at der kan opbevares op til 9 måneders gødningsproduktion på bedriften.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der ikke stillet vilkår vedr. produktion og håndtering af husdyrgødning.

5 RESSOURCEFORBRUG

I dette kapitel beskrives og vurderes det nuværende og forventede årsforbrug samt håndteringen af ressourcerne foder, vand, energi m.m. Tiltag til fremme af ressourceudnyttelsen er desuden behandlet.

5.1 Foder og foderopbevaring

Beskrivelse

Foder opbevares i foderrum og kornsilo. Der sker ingen ændring i ansøgt drift.

Det årlige foderforbrug er i nudrift på ca. 1.300 tons. Ved indsættelse af grisene ved en lavere vægt forventes det årlige forbrug at øges til i alt 1.575 tons. Ved en udvidelse af produktionen forventes forbruget at blive på ca. 2.360 tons årligt. Foderet udfodres som vådfoder.

Foderplaner/foderstrategi revideres årligt eller efter behov for at sikre at den mest optimale fodring. Foderforbruget registreres løbende og opgøres 4 gange årligt i forbindelse med udarbejdelse af effektivitetskontrol. Foderets indhold af råprotein og fosfor følger de gældende normer.

<u>BAT</u>
Med den nye husdyrbruglov indføres stipladsmodellen. I stipladsmodellen inddrages den nyeste faglige viden om ammoniakfordampning (emission) fra gødningsoverfladerne, da ammoniakemissionen i højere grad afhænger af produktionsarealets størrelse end af det årligt producerede antal dyr. Dermed er ammoniakemissionen fra en stald relativt konstant uanset produktivitetsudsving. Stipladsmodellen anvendes både i forhold til fast og flydende gødning, og også lugtemissionerne fastsættes med udgangspunkt i overfladearealerne. Der indgår tillige en model for emissioner fra gødningslagre baseret på beholderens overfladeareal.

Emissionsfaktorer, der tidligere blev beregnet med udgangspunkt i antallet af dyr og dyrenes vægt eller ydelse, bliver i stipladsmodellen i stedet for fastsat som en emission pr. m^2 produktionsareal pr. år for forskellige staldtyper, dyretyper og evt. miljøteknologi samt for overfladeareal og gødningstype for opbevaringsanlæg til husdyrgødning. Dermed er den fodringsmæssige styring allerede indarbejdet i husdyrbrugloven, hvorfor dette ikke vil blive gennemgået yderligere.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Bornholms Regionskommune vurderer, at foderhåndtering som beskrevet ikke vil give anledning til en væsentlig miljøpåvirkning.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der ikke stillet vilkår vedr. foder og foderopbevaring.

5.2 Vand

Beskrivelse

Ejendommen har offentlig vandforsyning.

Hovedparten af vandforbruget går til drikkevand til dyrene, mens den resterende del går til vask af staldanlæg og til overbrusning. Vandforbruget opgøres en gang årligt.

Det årlige vandforbrug ligger på ca. 4.000 m^3. Ved indsættelse af grisene ved en lavere vægt forventes et forbrug på 4.400 m^3 uden udvidelse og på ca. 6.400 m^3 med en udvidelse.

Produktionens vandforbrug går primært til dyrenes drikkevand. Drikkesystemerne i staldene er udviklet, så vandspild undgås eller mindskes. Overbrusning anvendes til køling i varme perioder. Hyppighed og varighed af overbrusningen afpasses løbende til temperaturen. Staldene iblødsættes inden vask foretages med højtryksrenser. Vandforbruget vil følges løbende med henblik på at identificere eventuelle defekter og forebygge spild.

BAT
Ejendommens vandforbrug går primært til drikkevand og her vil en besparelse være i modstrid med dyrevelfærden. BAT ifølge referencedokumentet for bedste tilgængelige teknikker (BREF) er anvendelse højtryksrensning til vask af stalde, og valg af udstyr, der er tilpasset den aktuelle dyretype, placering af drikkenipler er placeret over trug. De valgte tiltag på ejendommen opfylder derfor BAT for vandforbrug.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Bornholms Regionskommune vurderer, at husdyrbruget med de beskrevne tiltag lever op til BAT i forhold til god effektiv vandudnyttelse. Bornholms Regionskommune vurderer, at der ikke vil være en væsentlig påvirkning af omgivelserne ved den beskrevne vandanvendelse.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der ikke stillet vilkår vedr. vandforbrug på ejendommen.

5.3 Energi

Beskrivelse

Der anvendes energi til ventilation, belysning, fordring og pumpning af gylle. El forbruges primært til ventilation.

Det årlige elforbrug ligger i nudrift på ca. 80.000 kWh. I ansøgt drift uden udvidelse forventes forbruget at blive på 95.000 kWh og med en udvidelse på ca. 140.000 kWh. Forbruget af dieselolie ligger på ca. 25.000 l til markdriften. Varme fra halmfyret anvendes som udgangspunkt til udtørring af staldene efter vask. I kolde perioder suppleres med varmekanon. Her anvendes der ca. 1.000 l pr. år.

Elforbruget opgøres en gang årligt.

Ventilationsanlægget er dimensioneret efter staldenes belægningsgrad og styret automatisk efter temperaturen. Anlægget rengøres og efterses inden indsættelse af et nyt hold grise for at sikre et minimalt energiforbrug

og optimal ydelse. Ved strømsvigt eller forhøjede temperaturer i stalden aktiveres nød opluk og der gives en alarm.

Ved udskiftning af ventilationen vil der blive skiftet til superlavenergitypen (LPC/EC). Tilsvarende vil belysningen løbende blive udskiftet med LED.

BAT
BAT ifølge referencedokumentet for bedste tilgængelige teknikker (BREF) er etablering lavenergibelysning, eftersyn og rengøring af ventilatorer og temperatur styring. De valgte tiltag på ejendommen opfylder derfor BAT for elforbrug.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Bornholms Regionskommune vurderer, at husdyrbruget med de beskrevne tiltag lever op til BAT i forhold til godt effektiv energiudnyttelse og samtidig udnyttes mest effektivt.

Bornholms Regionskommune vurderer, at der ikke vil være en væsentlig påvirkning af omgivelserne ved den beskrevne energianvendelse.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der ikke stillet vilkår vedr. energi.

5.4 Diverse hjælpestoffer

Beskrivelse

Der opbevares olieprodukter på Lynggård og hertil er der en olietank på 2.500 liter. Tanken er godkendt og placeret på fast bund uden afløb i værkstedet. Der er opsættes endnu en olietank på 5.000 liter ligeledes i værkstedet.

Der opbevares kemikalier og pesticider på ejendommen i kemikalierum placeret ved værkstedet. Rummet er aflåst og med fast bund uden afløb.

Rengørings- og desinfektionsmidler opbevares ved forrum.

Veterinærmedicin anvendes efter anvisning fra dyrlæge. Medicin opbevares ved forrum.

Kommunens bemærkninger og vurdering

For at beskytte jord og grundvand stiller Bornholms Regionskommune vilkår om opbevaring af olieprodukter. Ud fra den beskrevne håndtering og det beskedne forbrug af de nævnte hjælpestoffer vurderer kommunen, at der ved overholdelse af vilkåret og de generelle regler for brug og opbevaring ikke vil være væsentlig risiko for forurening forårsaget af anvendelsen.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår vedr. oplag af olieprodukter.

6 RESTSTOFFER

I dette kapitel beskrives og vurderes de forventede reststoffer fra produktionen i form af spildevand og affald.

6.1 Spildevand

Beskrivelse

Der er toilet og bad i forbindelse med forrum. Spildevandet herfra ledes til septiktank.

Staldene vaskes efter hvert hold grise. Rengøringen omfatter ventilationsanlæg etc. Al vand fra rengøring af stalde ledes til gyllebeholder.

Den årlige spildevandsmængde fra produktionen anslås til ca. 300 m^3 i ansøgt drift uden udvidelse og 400 m^3 i ansøgt med en udvidelse af produktionen.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Spildevand fra rengøring af stalde og lignende skal ledes til samletank eller gyllesystem og skal anvendes i henhold til reglerne i Husdyrgødningsbekendtgørelsen og Gødningsanvendelsesbekendtgørelsen.

Bornholms Regionskommune vurderer, at den beskrevne spildevandshåndtering ikke vil medføre væsentlig miljøpåvirkning.

Bornholms Regionskommune bemærker, at hvis der foretages ændringer i afløbsforholdene for tag- og overfladevand, skal der indhentes accept fra spildevandsmyndigheden.

Bornholms Regionskommune vurderer, at husdyrbruget med de beskrevne tiltag lever op til BAT i forhold til emissioner fra spildevand.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der ikke stillet vilkår vedr. produktion og håndtering af spildevand.

6.2 Affald

Beskrivelse

Alt affald bortskaffes efter BOFA´s affaldsregulativ. Medicinrester samt olie- og kemikalieaffald bortskaffes efter anvisning på etiket/produktblad.

Døde dyr afhentes til destruktion af DAKA Denmark A/S, Buldregårdsvej 2, 3700 Rønne. Dødeligheden ligger på ca. 3%. Der forventes en uændret dødelighed i ansøgt drift.

Afhentningspladsen placeret nord for staldanlægget ud til offentlig vej. Her er der etableret en plads indrettet efter de gældende regler på området. Der anvendes en større metalkappe, der sikrer at kadaverne ikke er synlige for forbipasserende.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Det forudsættes, at alle typer affald på ejendommen håndteres efter de til enhver tid gældende regler samt, at bortskaffelsen sker i overensstemmelse med det kommunale affaldsregulativ for erhvervsaffald. I regulativet står bestemmelser om opbevaring og bortskaffelse af diverse typer af affald, herunder olieaffald, medicinrester og kanyler.

Opbevaring og bortskaffelse af døde dyr skal følge reglerne i bekendtgørelsen om opbevaring af døde produktionsdyr.

Dokumentation for bortskaffelse af affald kan foreligge i form af f.eks. kvitteringer og fakturaer fra godkendt vognmand.

Bornholms Regionskommune vurderer, at overholdes vilkårene vedr. affald, vil affaldshåndteringen på Lynggård ikke medføre gener for omkringboende. Den beskrevne affaldsopbevaring, -håndtering og -bortskaffelse vurderes ikke at have væsentlig virkning på omgivelserne.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår om, at bygningernes omgivelser skal holdes fri for affald og om bortskaffelse og dokumentation for aflevering.

7 GENER FRA HUSDYRBRUGET

I dette kapitel beskrives og vurderes de mulige gener som følge af lugt, støj, støv, lys, skadedyr og transporter i husdyrbrugets omgivelser forårsaget af virksomhedens aktiviteter.

7.1 Lugt

Beskrivelse

Lugt fra staldanlægget øges i ansøgt drift, hvis staldanlægget udvides med en ny stald. Uden en udvidelse øges lugten ikke. Ændringen fra slagtesvin til flexgruppe bestående af slagtesvin og smågrise påvirker ikke lugt fra staldanlægget, idet systemet regner med den dyregruppe, der bidrager mest til lugten (værst tænkelige tilfælde), hvilket vil være slagtesvinene.

I ansøgningsskemaet er der foretaget beregninger, der viser, at de krævede lugtgeneafstande mellem staldene og til byzone, samlet bebyggelse og nærmeste enkelt boliger overholdes.

Beregninger foretaget i ansøgningsskemaet ses i nedenstående Tabel 10.

Tabel 10. Resultat af lugtberegning ved udvidelse af produktion fra ansøgningsskemaet i husdyrgodkendelse.dk

Bebyggelse	Kumulation	Model	Ukorrigeret geneafstand	Korrigeret geneafstand	Vægtet gennemsnits- afstand	Genekriterie overholdt
Dyndalevej 4	0	NY	227,4	227,4	842,2	Ja
Nørregårdsvej 3	0	NY	227,8	182,2	631,4	Ja
Nørregårdsvej 5	0	NY	227,8	182,2	628	Ja
Røvej 24	0	NY	227,8	227,8	332	Ja
Slettevej 1	0	NY	227,8	227,8	548,4	Ja
Rø Golfbane, lokalplan	0	NY	486,1	437,5	895,1	Ja
Bornholms Kunstmuseum	0	NY	643,7	643,7	1747,6	Ja
Rø	0	NY	643,7	643,7	1735,9	Ja

Tabel 11. Resultat af lugtberegning uden udvidelse af produktion fra ansøgningsskemaet i husdyrgodkendelse.dk

Bebyggelse	Kumulation	Model	Ukorrigeret geneafstand	Korrigeret geneafstand	Vægtet gennemsnits- afstand	Genekriterie overholdt
Dyndalevej 4	0	NY	148,5	148,5	829,8	Ja
Nørregårdsvej 3	0	FMK	143,2	143,2	638,1	Ja
Nørregårdsvej 5	0	FMK	143,2	143,2	635,8	Ja
Røvej 24	0	NY	148,5	148,5	329,8	Ja
Slettevej 1	0	NY	148,5	148,5	558,5	Ja
Rø Golfbane, lokalplan	0	NY	330,5	297,4	903,8	Ja
Bornholms Kunstmuseum	0	FMK	452,7	452,7	1739,3	Ja
Rø	0	FMK	452,7	452,7	1733	Ja

Enkeltbeboelser er ejendomme uden landbrugspligt og som ikke ejes af ansøger. Der er beregnet til de nærmeste enkeltbeboelser fra staldanlægget.

Den nærmeste enkeltbeboelse er Røvej 24. Ved en udvidelse skal afstanden fra lugtcentrum til nærmeste enkeltbeboelse være minimum 228 m. Den beregnede gennemsnitsafstand er 332 m og således længere end minimumsafstanden (geneafstanden). Lugtgenekravet er hermed opfyldt til beboelsen.

Til nærmeste samlede bebyggelse eller lokalplan i landzone skal der være minimum 438 m. Nærmeste lokalplan er Rø Golfbane, der er placeret ca. 895 m fra lugtcentrum.

Nærmeste byzone eller fremtidige byzone er Rø. Afstanden fra lugtcentrum til byzonegrænsen skal være minimum ca. 644 m, og den beregnede afstand fra lugtcentrum er ca. 1.735 m. Et område i forbindelse med Rø Golfbane samt Bornholms Kunstmuseum er udpeget som byzone. Fremtidig status for områderne er angivet som landzone. Lugtgenekravet til byzone og samlet bebyggelse/lokalplan er dermed opfyldt.

Der er ikke placeret andre husdyrbrug indenfor 100 m fra enkeltbeboelserne og der skal derfor ikke indregnes en kumulativ effekt.

Figur 6. Beliggenhed af de nærmeste enkeltboliger, samlet bebyggelse og byzone.

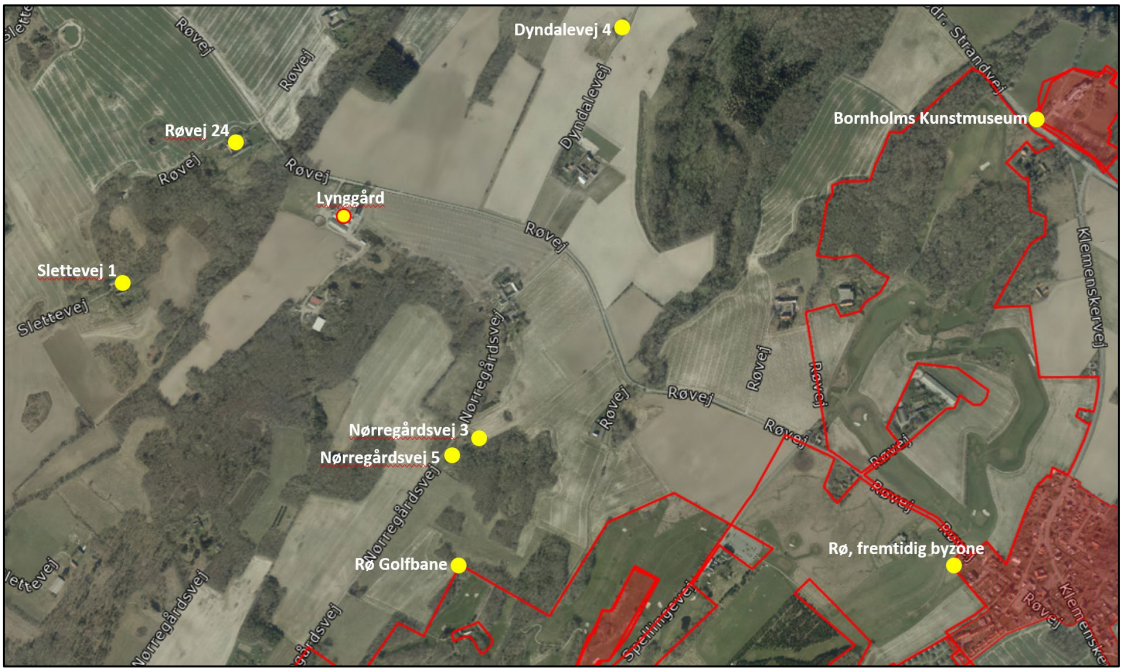

Ansøger oplyser, at svineri i stierne søges elimineret ved optimal styring af ventilationsanlæg og brug af overbrusningsanlæg. Hvis der forekommer svineri i stier med fast gulv, skrabes de rene med henblik på at sikre lavest mulige ammoniak- og lugtemission.

Kommunens bemærkninger og vurderinger

Geneafstanden måles fra et vægtet lugtcentrum på husdyrbruget (typisk centrum af staldanlægget) og til nærmeste punkt hos naboen eller på zonegrænsen.

Som det fremgår af tabel 10 og 11 overholder den ansøgte produktion lovens minimumskrav til lugtgeneafstande i forhold til de angivne områdetyper. Kommunen vurderer på baggrund af ovenstående, at lugt fra staldene ikke vil give væsentlige gener for naboerne.

Kommunen vurderer dog, at hvis der skulle opstå væsentlige lugtgener hos naboer, som ikke kunne forudses på baggrund af lugtgenekriterierne, skal der være mulighed for at løse problemet, og der er stillet vilkår herom.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår om staldsystemer, og om at holde god staldhygiejne, samt vilkår i tilfælde af væsentlige lugtgener.

Støj og rystelser

Beskrivelse

Vedvarende støj kan forekomme fra ventilationsanlægget og fra foderfremstillingen. Uden en udvidelse vil der ikke ske ændringer i støj fra anlægget. Ved en udvidelse vil der mindre stigning i støj fra anlægget.

Der er mekanisk ventilation i alle stalde. Ved udskiftning af ventilationen vil de nye ventilationsmotorer være mere støjsvage end ældre motorer. Regelmæssig kontrol, rengøring og vedligeholdelse af ventilatorerne vil mindske unødig støj.

Støj fra foderfremstilling er begrænsede, idet fremstillingen foregår indendørs.

Periodisk støj kan forekomme ved pumpning af gylle samt ved transport til og fra ejendommen.

Transport med køretøjer til og fra ejendommen vil kunne give anledning til kortvarige støjgener. Dette vil være den primære støjkilde for naboer. Støj fra transport forekommer kun få gange dagligt og i korte perioder hovedsageligt inden for normal arbejdstid.

Se yderligere beskrivelse af transport til og fra ejendommen i afsnit om transport.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Bornholms Regionskommune forudsætter, at anlægget på Lynggård overholder Miljøstyrelsens vejledende støjgrænser. Støjvilkårene omfatter al støj fra landbrugsdrift på ejendommens bygningsparcel, men ikke støj fra f.eks. markdriften.

Det vurderes, at støj fra ejendommen ikke er eller forventes at blive et problem for de omkringboende. Der vil dog kunne forekomme støj fra transport. Trafikken til og fra Lynggård går ad Røvej og forekommer primært inden for normal arbejdstid.

Kommunen vurderer, at støj fra ejendommen ikke vil udgøre et væsentligt problem for omkringboende og forbipasserende. Der er ikke foretaget støjberegninger, idet de nærmeste nabobeboelser ligger så langt fra ejendommen, at der ikke vurderes at kunne opstå væsentlige støjgener, når de stillede vilkår overholdes.

Produktionen forventes ikke at give anledning til rystelser, som kan være til gene for omgivelserne.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår vedr. støjgrænser og eventuel måling af støjniveauet. Der er ikke stillet vilkår vedr. rystelser.

7.2 Støv

Beskrivelse

Der vil ikke forekomme væsentlige støvgener fra håndtering af foder, idet det foregår i et lukket system. Foderet tildeles som vådfoder og derfor er der ikke støvgener i forbindelse med udfodring.

Der kan forekomme lokale støvgener i forbindelse med tildeling af strøelse i staldene. Støv fra skimmelsvampe modvirkes på Lynggård ved at opbevare strøelsen på fast bund, indendørs og tørt.

Antallet af transporter til og fra ejendommen vil ændres i ansøgt drift, hvis der produktionen udvides med opførsel af en ny stald.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Bornholms Regionskommune vurderer, at der ikke vil forekomme væsentlig støvudvikling i forbindelse med produktionen. Egentlig risiko for støvgener i forbindelse med produktionen vurderes kun at forekomme ved kørsel omkring ejendommens bygninger i tørre perioder, og det vurderes således generelt, at støv kun vil give anledning til meget lokal støvudvikling.

Der stilles dog et vilkår om støvgener, så alle aktiviteter på ejendommen herunder transport kan planlægges således, at omgivelserne påvirkes mindst muligt.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår vedr. støvgener.

7.3 Lys

Beskrivelse

Der er udendørsbelysning i forbindelse med indgang til stalden og ved udleveringsrampen.

I staldene vil der være lys i op til 8 timer pr. dag. Lyset vil være tændt i forbindelse med tilsyn og fodring samt i det nødvendige tidsrum for at sikre den lovpligtige lysmængde til dyrene i min. 8 timer pr. dag.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Bornholms Regionskommune vurderer, at den beskrevne anvendelse af lys i og omkring staldene ikke vil medføre gener for omkringboende eller forbipasserende pga. afstanden. For at sikre, at eventuelle gener for omkringboende begrænses, stilles der dog vilkår vedrørende lysgener.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår vedr. lys.

7.4 Fluer og skadedyr

Beskrivelse

Der tilstræbes på ejendommen en god orden, staldhygiejne og gødningshåndtering, så risikoen for gener foranlediget af fluer, rotter og mus forebygges og begrænses.

Generelt vil ejendommen blive renholdt, herunder vil foderspild, gammelt foder og frasorteret foder blive fjernet fra foderkrybber, fodergange, lagre osv. Endvidere vil der blive foretaget rengøring ved højtryksrensning.

Vegetation langs fodmurene på driftsbygningerne fjernes. Huller og rørgennemføringer repareres med net og beton. Døre og porte holdes lukkede. De generelle retningslinjer for bekæmpelse af skadedyr i henhold til statens skadedyrsbekæmpelse følges.

Der gennemføres faste rutiner i forhold til fluebekæmpelse med strategisk kemisk bekæmpelse.

I relation til rottebekæmpelse foretages denne af kommunen.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Bornholms Regionskommune vurderer, at der på tilfredsstillende vis er redegjort for, hvorledes forekomst af fluer og rotter m.m. vil blive forebygget og eventuelt bekæmpet, således at gener heraf undgås. Endvidere er det kommunens vurdering, at følges vilkårene i denne tilladelse, burde der ikke opstå væsentlige fluegener eller problemer med rotter. For at sikre at eventuelle gener for omkringboende begrænses, stilles der dog vilkår vedrørende skadedyrsbekæmpelse.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår vedr. fluebekæmpelse og rottesikring.

7.5 Transport

Der er ikke intern transport på Lynggård.

Til- og frakørsel til ejendommen vil udelukkende foregå via privatvejen, som grænser op til Røvej.

Der er transport til og fra Lynggård i form af levering af foder til ejendommen, transport af smågrise til ejendommen, afhentning af dyr til slagteri og til destruktion samt transport af gylle til udbringning.

Transport foregår primært inden for normal arbejdstid.

I ansøgt drift uden udvidelse transporteres der smågrise til ejendommen hver 3. uge og afhentes dyr til slagteriet hver uge. Transporterne sker med lastbil i tidsrummet fra kl. 6 til 16. Disse udgør ca. 69 transporter årligt. Ved en udvidelse vil der blive leveret grise til ejendommen hver 2. uge og leveret grise til slagteriet 1-2 gange pr. uge. Antallet af transporter vil dermed øges til ca. 86 stk.

Der bliver afhentet døde dyr 1-2 gange pr. uge, dette udgør ca. 78 transporter årligt, normalt mellem kl. 8 og 16.

Der leveres soja og mineraler til ejendommen ca. hver måned. Disse transporter udgør ca. 12 læs pr. år. der vil ikke blive en forøgelse af disse transporter ved en udvidelse, da der i stedet bliver tale om større læs. I høst køres korn til ejendommen. Disse transporter udgør ca. 45 læs pr. år uden en udvidelse og 70 læs pr. år ved en udvidelse.

Strøelse: 2 transporter pr. år.

Øvrige transporter herunder olie og rengøringsmidler: 4 transporter pr. år.

Transport af gylle til udbringning udgør ca. 150 læs pr. år uden en udvidelse og 230 læs pr. år med en udvidelse.

Opgørelse af transporter på Lynggård kan ses i Tabel 12 herunder.

Tabel 12 Opgørelse af forventede antal årlige transporter til og fra Lynggård.

Type transport	Transport ansøgt drift Uden udvidelse, antal læs/år	Transport ansøgt drift med udvidelse, antal læs/år
Dyr til ejendommen	17	26
Dyr fra ejendommen	52	60
Afhentning af døde dyr til DAKA	78	78
Soja og mineraler	12	12
Korn	45	70
Strøelse	2	2
Gylle	150	230
Øvrige	4	4
Total	**360**	**482**

Kommunens bemærkninger og vurdering

Det er kommunens vurdering, at ind- og udkørsel til husdyrbruget til og fra Lynggård, som sker ad Røvej og primært inden for normal arbejdstid kan ske uden at give anledning til gener for omkringboende. Selve belastningen af det lokale vejnet reguleres af den relevante vejlovgivning, mens færdsel på offentlig vej reguleres af færdselsloven og håndhæves af politiet. Der er ikke stillet vilkår i forhold til transport.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der ikke stillet vilkår vedr. transport.

8 AMMONIAKTAB OG NATURPÅVIRKNING

I dette kapitel beskrives ammoniakemissionen fra husdyrbruget og opfyldelsen af BAT-krav, og det vurderes, i hvor høj grad ammoniakemissionen påvirker beskyttet natur og sårbare arter.

8.1 Ammoniakemission og BAT-krav

Beskrivelse

Ammoniakemission fra anlægget

I ansøgningsskemaet er der foretaget beregninger af ammoniakemissionen fra staldanlæg og lagre i nudrift/8-årsdrift og ansøgt drift. For hvert staldafsnit er ammoniakemissionen beregnet ved at gange størrelsen af produktionsarealet med emissionsfaktoren for den pågældende dyretype og staldsystem. Tilsvarende beregnes emissionen fra gylleopbevaring ved at gange det ansøgte overfladeareal for gyllebeholdere med en emissionsfaktor for typen af gødning.

Tabel 13. Opgørelse af ammoniakemissionen fra stalde og lagre på Lynggård før og efter ændringerne

Ammoniakemission fra husdyranlægget (kg NH_3-N/år)				
Drift	**Staldafsnit**	**Lagre**	**I alt**	**Meremission efter udvidelse**
Ansøgt drift m. ny stald	3.097,1	257,7	3.354,7	+773,4 (nudrift) +776,4 (8-års drift)
Ansøgt drift u. ny stald	2.266,5	314,8	2.581,3	- (nudrift) +2,9 (8-års drift)
Nudrift	2.266,5	314,8	2.581,3	-
8-års drift	2.263,6	314,8	2.578,4	-

BAT-krav

Husdyrbrug med en emission på over 750 kg NH_3-N pr. år skal reducere ammoniakemissionen til et niveau svarende til emissionen ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT).

Den maksimale emission ved anvendelse af BAT beregnes for hvert staldafsnit for sig ud fra de enkelte produktionsarealers størrelse i m^2 og emissionsfaktoren for den pågældende dyretype og staldsystemtype. Der sondres mellem nye (og renoverede) stalde, hvor kravet beregnes ud fra ét sæt emissionsfaktorer, og eksisterende stalde, hvor kravet beregnes ud fra et andet sæt faktorer eller ud fra vilkår i tidligere godkendelser om eksisterende teknologi.

Der er foretaget en revurdering af ejendommen i 2015, hvor der blev fastsat krav til BAT for produktionen på Lynggård. I ansøgningsskemaet for Lynggård skal BAT derfor beregnes ud fra emissionsfaktorer for eksisterende staldafsnit, BAT-krav fastsat i tidligere afgørelse. For gyllebeholdere og fortank beregnes BAT ud fra eksisterende opbevaringsanlæg. For den nye stald og gyllebeholder beregnes BAT kravet ud fra nyt (inkl. renoveret) staldafsnit.

Der er ikke et selvstændigt BAT-krav for gødningsopbevaringsanlæg. I beregningen af BAT-kravet for husdyrbruget indgår opbevaringsanlæg således med en emission svarende til den beregnede reelle emission.

Samlet BAT-krav inkl. Krav til gødningslagre er opgjort i Tabel 14.

Tabel 14. Vejledende BAT-krav ved ansøgt drift med en udvidelse

Staldafsnit	**Dyretype Staldsystem/gødningstype**	**Forudsætning**	**Produktionsareal (m^2)**	**BAT-krav/m^2 (kg NH_3-N)**	**BAT-krav (kg NH^3-N)**
Stald 1	Flexgruppe: Slagtesvin og smågrise, 50-75 % fast gulv	Eks. staldafsnit, BAT-krav fastsat i tidl. afgørelse	129	1,40	180,6
Stald 3	Flexgruppe: Slagtesvin og smågrise, 50-75 % fast gulv	Eks. staldafsnit, BAT-krav fastsat i tidl. afgørelse	344	1,40	481,6
Stald 4	Flexgruppe: Slagtesvin og smågrise, 25-49 % fast gulv	Eks. staldafsnit, BAT-krav fastsat i tidl. afgørelse	197	1,90	374,3
Stald 5	Flexgruppe: Slagtesvin og smågrise, 25-49 % fast gulv	Eks. staldafsnit, BAT-krav fastsat i tidl. afgørelse	211	1,90	400,9
Stald 6+7	Flexgruppe: Slagtesvin og smågrise, 50-75 % fast gulv	Eks. staldafsnit, BAT-krav fastsat i tidl. afgørelse	583	1,40	816,2

Ny stald	Flexgruppe: Slagtesvin og smågrise, 50-75 % fast gulv	Nyt staldafsnit	801	1,45	1.161,45
Hestestald	Heste, dybstrøelse	Eks. staldafsnit, BAT-krav fastsat i tidl. afgørelse	34	0,67	12,9
Gyllebeholder 2	Flydende gødning	Eksisterende gødnings-opbevaringsanlæg	532	0,40	212,8
Ny gyllebeholder	Flydende gødning	Nyt opbevarings-lager	756	0,40	302,5
I alt			**2.299 + 1.288**		**3.428 + 515 = 3.943**

Tabel 15. Vejledende BAT-krav ved ansøgt drift uden en udvidelse

Staldafsnit	Dyretype Staldsystem/gødningstype	Forudsætning	Produktionsareal (m^2)	BAT-krav/m^2 (kg NH_3-N)	BAT-krav (kg NH^3-N)
Stald 1	Flexgruppe: Slagtesvin og smågrise, 50-75 % fast gulv	Eks. staldafsnit, BAT-krav fastsat i tidl. afgørelse	129	1,40	180,6
Stald 3	Flexgruppe: Slagtesvin og smågrise, 50-75 % fast gulv	Eks. staldafsnit, BAT-krav fastsat i tidl. afgørelse	344	1,40	481,6
Stald 4	Flexgruppe: Slagtesvin og smågrise, 25-49 % fast gulv	Eks. staldafsnit, BAT-krav fastsat i tidl. afgørelse	197	1,90	374,3
Stald 5	Flexgruppe: Slagtesvin og smågrise, 25-49 % fast gulv	Eks. staldafsnit, BAT-krav fastsat i tidl. afgørelse	211	1,90	400,9
Stald 6+7	Flexgruppe: Slagtesvin og smågrise, 50-75 % fast gulv	Eks. staldafsnit, BAT-krav fastsat i tidl. afgørelse	583	1,40	816,2
Hestestald	Heste, dybstrøelse	Eks. staldafsnit, BAT-krav fastsat i tidl. afgørelse	34	0,67	12,9
Gyllebeholder 1	Flydende gødning	Eksisterende gødnings-opbevaringsanlæg	255	0,40	102,0
Gyllebeholder 2	Flydende gødning	Eksisterende gødnings-opbevaringsanlæg	532	0,40	212,8
I alt			**2.299 + 1.288**		**2.267 + 315 = 2.581**

Ved en udvidelse beregnes BAT-kravet til 3.943 kg NH_3-N pr. år, mens den beregnede faktiske emission er på 3.355 kg NH_3-N pr. år. BAT-kravet opfyldes på baggrund af, at der etableres en ny stald med 50-75% fast gulv m. linespil og med gyllekøling, samt at der etableres en ny gyllebeholder overdækning samt eksisterende gyllebeholder overdækkes.

Uden en udvidelse beregnes BAT-kravet til 2.581 kg NH_3-N pr. år, svarende til den faktiske emission, idet der ikke foretages ændringer i staldanlægget.

Kommunens vurdering

Idet der er tale om et husdyrbrug med en ammoniakemission på mere end 750 kg NH3-N pr år, skal emissionen reduceres til et niveau svarende til emissionen ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT).

For den konkrete produktion inkl. udvidelse er det samlede BAT-krav beregnet til 3.943 kg NH_3-N pr. år. Den ansøgte produktion (inkl. udvidelse) medfører en beregnet faktisk emission på 3.355 kg NH_3-N pr. år. Den ansøgte husdyrproduktion overholder således det vejledende BAT-niveau.

BAT-kravet er opfyldt på baggrund af, at det er valgt at anvende følgende som ammoniakreducerende teknologi:

- Teltoverdækning på gylletanke, såvel eksisterende som ny tank.
- Ny stald indrettes med 50-75% fast gulv m. linespil Gyllekølingen skal reducere ammoniakemissionen fra stalden med 28,4% i 8.000 timer pr. år.

BAT-emissionskravet er således overholdt.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår vedrørende overdækning af gylletanke og indretning af ny stald med 50-75% fast gulv og gyllekøling.

8.2 Påvirkning af naturområder

Beskrivelse

Ammoniakemissionen fra produktionen på Lynggård bevirker, at omkringliggende arealer vil blive påvirket med nedfald af ammoniak.

Ved en udvidelse af produktionen vil udledningen af ammoniak øges og der vil ske en øget ammoniakdepositionen i de omkringliggende naturområder. Uden ændringer i staldanlægget i ansøgt drift, ændres der ikke på udledningen af ammoniak fra anlægget og ammoniakdepositionen i de omkringliggende naturområder øges derfor ikke.

I ansøgningssystemet er der foretaget beregning af denne ammoniakdeposition til beskyttede naturområder og potentielt ammoniakfølsomme skove samt beskyttede søer i området. Beliggenheden af beregningspunkterne tættest på anlægget fremgår af kortet i Figur 7.

Resultatet af beregningen af ammoniakdeposition i de angivne punkter i ansøgt drift kan ses i tabellen.

Tabellen viser de beregnede værdier for den totale ammoniakdeposition fra husdyrbrugets stalde og lagre, og for merdepositionen, der er den ekstra ammoniakdeposition, som den ansøgte produktion forårsager i forhold til henholdsvis nudrift og driften 8 år før ansøgningstidspunktet (8-års-driften).

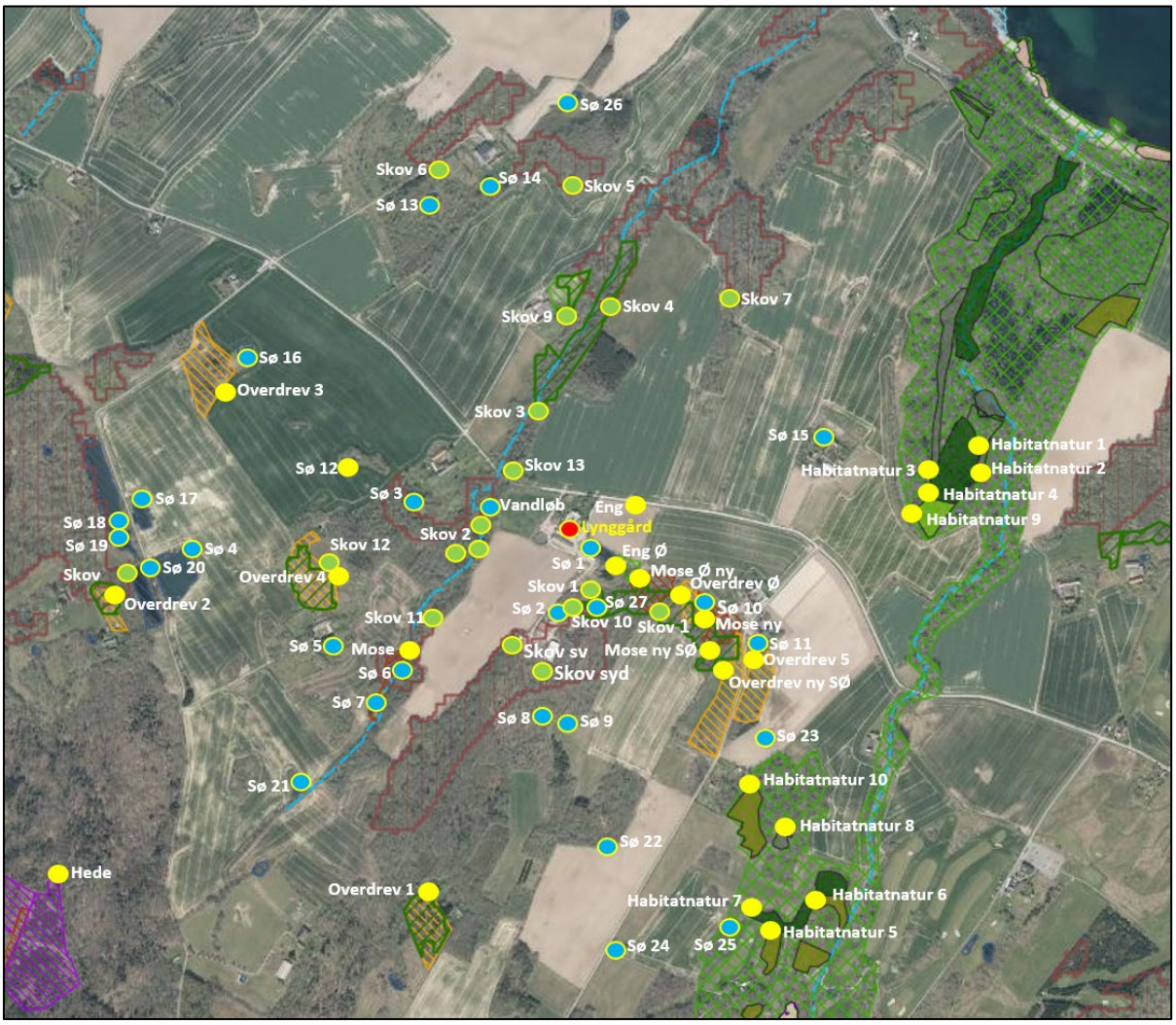

Figur 7. ***Beregningspunkter for ammoniak i området omkring Lynggård.***

Tabel 16. Beregningspunkter for ammoniak i området omkring Lynggård. Deposition ved udvidelse.

Naturtyper	Målepunkt	Totaldeposition (kg NH_3-N/år)	Merdeposition Nudrift (kg NH_3-N/år)	Merdeposition 8-års drift (kg NH_3-N/år)
Kategori 1-natur	Habitatnatur	0,1-0,6	0,0-0,2	0,0-0,2
Kategori 2-natur	Overdrev	0,2	0,0	0,0
Kategori 3-natur	Overdrev	0,1-1,4	0,0-0,3	0,0-0,3
	Mose	0,7-4,3	0,2-1,1	0,2-1,1
	Hede	0,1	0,0	0,0
	Skov gammel skovjordbund	0,2-5,6	0,0-1,1	0,0-1,1
	Skov tilgroet lysåbent	0,4-4,5	0,1-1,4	0,1-1,5
Anden natur	Søer	0,1-20,2	0,0-5,6	0,0-5,7
	Eng	5,8	2,2	2,3

*) *Alle beregningspunkter for såvel udvidelse som eksisterende produktion kan ses udspecificeret i bilag 3*

Kommunens bemærkninger og vurdering

De ammoniakfølsomme naturområder opdeles i kategori 1-natur, kategori 2-natur og kategori 3-natur. Beskyttelsesniveauet for kategori 1-natur og kategori 2-natur omfatter en forbudszone på 10 m, hvor der ikke må etableres, udvides eller foretages ændringer af stalde eller gødningsopbevaringsanlæg, samt krav til den tillade totaldeposition. Beskyttelsesniveauet for kategori 3-natur kan efter en konkret vurdering være et krav om en maksimal merdeposition. Kravene er fastsat i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen og er gengivet i boksen nedenfor.

Totaldepositionen er den ammoniakdeposition, som stammer fra husdyrbrugets stalde og lagre - både fra den eksisterende og den ansøgte drift. Merdepositionen er den ekstra ammoniakdeposition, som den ansøgte drift forårsager. Merdepositionen skal beregnes ud fra alle etableringer, udvidelser eller ændringer foretaget siden 2007 (8-års driften).

Kategorisering og beskyttelsesniveau for naturtyper

Kategori 1-natur
Ammoniakfølsomme naturtyper i Natura 2000-områder, hvor et enkelt husdyrbrug maksimalt må totalbelaste med 0,2-0,7 kg N/ha/år afhængigt af beliggenheden af andre husdyrbrug i nærheden*.

Kategori 2-natur
Nærmere bestemte ammoniakfølsomme naturtyper uden for Natura 2000-områder: højmoser, lobeliesøer, heder større end 10 ha og overdrev større end 2,5 ha. Et husdyrbrug må totalbelaste med maksimalt 1,0 kg N/ha/år.

Kategori 3-natur
Anden ammoniakfølsom natur (moser samt mindre heder og overdrev) og ammoniakfølsomme skove. Ved disse naturtyper kan kommunen ud fra en konkret vurdering stille krav om en maksimal merdeposition på 1,0 kg N/ha/år.

**0,2 kg N/ha/år ved > 1 husdyrbrug; 0,4 kg N/ha/år ved 1 husdyrbrug og 0,7 kg N/ha/år ved 0 husdyrbrug.*

Kategori 1-natur

Der er ca. 600 m fra Lynggård til nærmeste Natura 2000-område og ca. 605 m til nærmeste kategori 1-natur. Nærmeste Natura 2000-område er nr. N210 Spællinge Ådal, Døndal og Helligdomsklipperne. Depositionen på områdets kategori 1-natur fra Lynggård er beregnet til maksimalt 0,6 kg N/ha/år i totaldeposition ved en udvidelse af produktionen og 0,4 N/ha/år uden en udvidelse. Det fastsatte krav til maksimal deposition af ammoniak er 0,2-0,7 N/ha/år afhængigt af beliggenheden af andre husdyrbrug i nærheden. Der er ikke andre husdyrbrug i nærheden og der skal derfor ikke indregnes kumulation. Det fastsatte krav til maksimal deposition på 0,7 N/ha/år er dermed overholdt.

Kategori 2-natur

Kravet til maksimal totaldeposition til kategori 2-natur er 1 kg N/ha/år. Nærmeste kategori 2-naturareal er et overdrev beliggende ca. 1,5 km øst for Lynggård, hvortil der beregnes en totaldeposition fra Lynggård på 0,2 kg N/ha/år både med og uden en udvidelse af produktionen. Idet produktionen på Lynggård således påvirker kategori 2-naturarealer med en totaldeposition under 1 kg N/ha/år, er det fastsatte krav til maksimal deposition af ammoniak til kategori 2-natur overholdt.

Kategori 3-natur

For kategori 3-naturtyper skal kommunen foretage en konkret vurdering og kan på den baggrund i særlige tilfælde fastsætte vilkår med henblik på opfyldelse af krav om maksimal merdeposition af ammoniak. Ved særlige tilfælde forstås en væsentlig miljøpåvirkning af særlige regionale eller lokale beskyttelsesinteresser. Kravet må dog ikke være under en maksimal merdeposition på 1,0 kg N/ha/år.

Nærmeste kategori 3 overdrev, -hede eller –mose, som ikke er kategori 2-natur, er en mose beliggende ca. 150 m øst for Lynggård. Mosen påvirkes med en merdeposition på 1,1 kg N/ha/år ved en udvidelse. Herudover er der en mose beliggende ca. 370 m sydvest for Lynggård. Mosen påvirkes med en merdeposition på 0,2 kg N/ha/år ved en udvidelse. Nærmeste kategori 3 overdrev er placeret ca. 255 sydøst for Lynggård. Overdrevet påvirkes med en merdeposition på 0,3 kg N/ha/år ved en udvidelse. Der er overdrev også ca. 408 m sydøst for og 462 m sydøst for Lynggård samt ca. 425 m sydvest for Lynggård. Disse påvirkes med merdepositioner på 0,1 kg N/ha/år. Mosen tættest på Lynggård påvirkes således med en merdeposition større end 1 kg N/ha/år, mens de andre mose- og overdrevsarealer påvirkes med merdepositioner på mindre end 1 kg N/ha/år.

Der er placeret en række skovområder omkring Lynggård og flere af disse skove er vejledende udpeget som kategori 3 skove (potentielt ammoniak følsomme). Skovene er udpeget som enten 'skov gammel skovjordbund', som er arealer, hvor der har været skov i størrelsesorden ca. 200 år, eller som 'skov tilgroet lysåbent', som er skove, som er groet frem af sig selv på tidligere lysåbne arealer.

Henholdsvis vest for og sydøst Lynggård ligger to skove udpeget som kategori 3 skov med gammel skovjordbund. Skoven sydøst for Lynggård er beliggende ca. 98 m fra den nye stald. Der er dog ikke skov på dette areal. Det nærmeste areal udpeget med gammel skovjordbund, hvor der faktisk er skov, er beliggende ca. 113 m sydøst for staldbygningen. Det er beregnet, at skoven i disse punkter modtager 1,0-1,1 kg N/ha/år i merdeposition. Skoven vest for Lynggård er beliggende ca. 90 m fra den nærmeste bygning på Lynggård. Det er beregnet, at skoven her modtager 1,0 kg N/ha/år i merdeposition.

Der er flere kategori 3 skove med gammel skovjordbund beliggende inden for 1.000 m af Lynggård. Ingen af disse skove modtager mere end 1 kg N/ha/år i merdeposition.

Nærmeste skov udpeget som kategori 3 skov 'tilgroet lysåbent' er beliggende ca. 68 m syd for hestestalden. I to beregningspunkter modtager skoven henholdsvis 1,4 og 1,5 kg N/ha/år i merdeposition. Der er flere kategori 3 skove 'tilgroet lysåbent' beliggende inden for 1.000 m af Lynggård. Ingen af disse skove modtager mere end 1 kg N/ha/år i merdeposition.

Der er således tre skove, som modtager mere end 1 kg N/ha/år i merdeposition.

Merdepositioner, som ikke overstiger 1 kg N/ha/år, vurderes ikke at medføre en væsentlig påvirkning af naturområdet, mens kommunen ved merdepositioner på mere end 1 kg N/ha/år skal foretage en konkret vurdering af, om der skal fastsættes vilkår om en maksimal merdeposition med ammoniak til naturområdet.

Bornholms Regionskommune skal derfor foretaget en yderligere vurdering af mosen og de to skove, som modtager mere end 1 kg N/ha/år i merdeposition. For de øvrige skove, moser og overdrev, som modtager mindre end 1 kg N/ha/år i merdeposition fra Lynggård, vurderes der ikke at være tale om en væsentlig påvirkning, og disse vurderes derfor ikke yderligere.

<u>Generelt om vurdering af påvirkning på kategori 3-natur</u>

Kommunalbestyrelsen kan i særlige tilfælde fastsætte vilkår om krav til maksimal deposition med ammoniak på kategori 3-natur. Ved særlige tilfælde forstås ift. kategori 3-natur en væsentlig miljøpåvirkning af særlige regionale eller lokale beskyttelsesinteresser.

Ved fastsættelse af vilkår om den maksimale deposition skal kommunalbestyrelsen anvende kriterierne i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 45, stk. 5. Kommunalbestyrelsen kan alene stille krav til maksimal deposition, hvis området er omfattet af udpegninger m.v., jf. stk. 5, nr. 1 eller 2, og/eller har en høj naturkvalitet, samt at ammoniakbidraget fra husdyrbruget ikke er helt uvæsentligt i forhold til den påvirkning af næringsstoffer, området modtager fra andre kilder. Kommunalbestyrelsen skal i begrundelsen for vilkåret redegøre for naturtypens status i forhold til kriterierne.

Husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 45, stk. 5:

Kommunalbestyrelsen skal ved vurderingen af, om der skal stilles krav til den maksimale deposition af ammoniak, inddrage

1) det pågældende naturområdes status i kommuneplanen, herunder særligt om det er omfattet af kommuneplanens udpegning af særlige værdifulde naturområder, rekreative områder og/eller værdifulde kulturmiljøer, samt kommuneplanens retningslinjer for varetagelsen af naturbeskyttelsesinteresserne, de rekreative interesser og de kulturhistoriske interesser,

2) om det pågældende område er omfattet af fredning, handleplan for naturpleje eller anden planlagt naturindsats,

3) det pågældende naturområdes naturkvalitet og

4) kvælstofbidrag til området fra andre kilder, herunder om der er tale om et minivådområde eller et vådområde, som er udlagt med henblik på kvælstoffjernelse fra landbrugsjord, eller om området i øvrigt er påvirket fra markbidrag, eller for så vidt angår skove om de gødskes.

Generelt om fastsættelse af tålegrænser for ammoniak

Det følger af Miljø- og Fødevareklagenævnets praksis i sager efter husdyrbrugloven, at der i forhold til kategori 3-natur, der er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3, som udgangspunkt ikke vil være tale om en tilstandsændring – eller en væsentlig påvirkning på miljøet – såfremt den samlede ammoniakpåvirkning (beregnet som summen af totaldepositionen (inklusiv merdepositionen) og baggrundsbelastningen) af naturområdet efter godkendelse af det ansøgte ligger inden for eller under et konkret fastsat tålegrænseinterval, inden for det generelle tålegrænseinterval for den pågældende naturtype. Derimod vil der som udgangspunkt være tale om en tilstandsændring – og dermed en væsentlig virkning på miljøet – såfremt den samlede ammoniakpåvirkning af naturområdet med det ansøgte projekt overskrider den øvre tålegrænse i det konkret fastsatte tålegrænseinterval.

Det følger tilsvarende af Miljø- og Fødevareklagenævnets praksis for kategori 3-skove, at der skal fastsættes et konkret tålegrænseinterval for den del af skoven, hvor merbelastningen overstiger 1 kg N/ha/år for at kunne vurdere, om den ansøgte udvidelse vil medføre en væsentlig ammoniakpåvirkning af skovområdet, herunder om påvirkningen vil medføre en væsentlig risiko for en tilstandsændring af skoven, og dermed om det ansøgte vil indebære en væsentlig virkning på miljøet.

De senest opdaterede tålegrænser fremgår af 'Opdatering af empirisk baserede tålegrænser – Notat fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi'[2] fra 31. december 2024 (se Tabel 17 herunder).

[2] N2024_64.pdf

Tabel 17 Empirisk baserede tålegrænser (kg N/ha/år) for naturbeskyttelseslovens terrestriske naturtyper samt for klit, løv- og nåleskov baseret på de seneste anbefalinger fra (kilde 'Opdatering af empirisk baserede tålegrænser – Notat fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi'[3] fra 31. december 2024).

Naturtype	Tålegrænse	Differentiering
Overdrev	6-20 [1]	sure overdrev 6-10, kalkholdige overdrev 10-20, Meget tør overdrevs- eller skræntvegetation 5-15.
Klit	5-20	grå klit grønsværklit, indlandsklit og fugtige klitlavninger 5-15, klithede 10-15, øvrig klit 10-20
Hede	5-15	Afhænger af kvælstoffjernelse med naturpleje
Fersk eng	15-25 [1,2]	
Strandeng	10-20 [1,2]	
Mose og kær	5-25	højmoser og nedbrudte højmoser 5-10, hængesæk, tørvelavninger 10-15, fattigkær og hedemoser 10-15, kalkrige moser og væld, rigkær 15-25
Løvskov	10-15	Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld 10-20
Nåleskov	10-20	

[1] Bør ikke anvendes for arealer med kulturgræsland, hvor den væsentligste påvirkning er en hidtil lovlig landbrugsmæssig. Dette vil primært gælde engarealer, og bør ses over en længere tidsperiode. Intervallet dækker således som udgangspunkt 'naturenge'. Se også note 2.
[2] Den atmosfæriske afsætning skal ses i sammenhæng med andre tilførsler, fx med overfladenær afstrømning.

I DCE-notatet er også en tabel over opdaterede tålegrænser for habitatnaturtyper. Af denne fremgår det yderligere bl.a., at de opdaterede tålegrænser for nogle skovhabitatnaturtyper er 10-15 kg N/ha/år og for andre 15-20 kg N/ha/år.

Tålegrænserne er angivet som forholdsvis brede intervaller for de enkelte naturtyper. Intervallerne et udtryk for variationen i følsomhed inden for naturtypen. Tålegrænsen for et konkret areal fastsættes ud fra en konkret vurdering.

Af DCE-notatet fremgår desuden følgende:

"I det tidligere notat vedr. opdatering af empirisk baserede tålegrænser (Bak, 2018) er der givet en kort diskussion af mulighederne for at differentiere indenfor de forholdsvis brede intervaller for empiriske tålegrænser for de enkelte naturtyper, der som beskrevet ikke er usikkerhedsintervaller, men et udtryk for variation indenfor typen. En væsentlig konklusion er, at (…) det vil være nødvendigt at foretage en konkret vurdering for de enkelte områder."

Af det tidligere notat 'Opdatering af empirisk baserede tålegrænser – Notat fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi'[4] fra september 2018 fremgår følgende:

"Der er i (Bak, 2003) givet en konceptuel beskrivelse af, hvordan empirisk baserede tålegrænser kan differentieres for arealer beskyttet efter Naturbeskyttelseslovens § 3 med udgangspunkt i områdets tilstand, målsætning og øvrige påvirkninger. Udgangspunktet herfor er, at den vurderede påvirkning (atmosfærisk deposition af kvælstof) i sig selv skal kunne medføre en væsentlig tilstandsændring, hvilket ikke vil være tilfældet, hvor landbrugsdrift er den væsentligste påvirkning eller tilførsler af kvælstof med overfladenært grundvand er den væsentligste kilde til kvælstof. En konkret vurdering kan endvidere inddrage, at de laveste tålegrænser ofte er fastsat pba. effekter på særligt følsomme arter og primært kan anvendes, hvor disse arter kan – og ønskes - beskyttet."

Af vejledningen til husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens kapitel 13[5] fremgår bl.a. følgende:

[3] N2024_64.pdf

[4] Opdatering af empirisk baserede tålegrænser (au.dk)

”Naturtypernes tålegrænser er angivet i intervaller. Er merdepositionen til kategori 3 området på 1 kg eller mere, og overskrider den samlede deposition (baggrundsbelastningen sammenlagt med totaldepositionen fra husdyrbruget) til naturtypen den nedre tålegrænse for naturtypen, skal kommunen fastsætte et konkret tålegrænseinterval for den pågældende naturtype, der skal vurderes.

Vurderer kommunen, at det konkrete naturområde er særligt følsomt over for ammoniak, fastsættes tålegrænsen i den nedre ende af tålegrænseintervallet. Er det derimod mindre følsomt fastsættes tålegrænsen i den øvre ende af intervallet. I vurderingen af den konkrete tålegrænse for naturområdet kan indgå parametre som vegetationens udbredelse, dominerende arter, jordbundsforhold, forhistorie, drift og hydrologi.”

Vurdering af påvirkning på beskyttet mose øst for Lynggård

Mosen er er et fugtigt areal domineret af askeskov men har også mere lysåbne partier. Arealet har tidligere været mere åbent og har på historiske kort fra 1880’erne og 1930’erne både engsignatur og hede/lyngsignatur. Arealet er siden groet til med træer, og mosen er en del af et område udpeget som kategori 3 skov ’tilgroet lysåbent’. Mosen afgrænses mod vest af en beskyttet eng, mod syd og øst af højereliggende mere tørre arealer med skov og mod nord af dyrket mark.

Herunder gennemgås mosen i forhold til de fire kriterier i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 45, stk. 5.

1) Status i kommuneplanen mv.

Mosen er i Bornholms Kommuneplan 2020 omfattet af en udpegning som eksisterende natur og eksisterende økologisk forbindelse som en del af Grønt Danmarkskort.

2) Fredning, naturplejeindsats mv.

Mosen er beskyttet i henhold til naturbeskyttelseslovens § 3, og den sydlige del af den er omfattet af fredskovspligt, men den er ikke målsat eller fredet eller omfattet af nogen særlig indsats for naturpleje.

3) Mosens naturkvalitet

Bornholms Regionskommune har besigtiget mosen ved Lynggård den 20. september 2022 og den 28. august 2024. På arealet er der meget brombær og højstaudevegetation, og det er svært fremkommeligt. Mosen vurderes at kunne karakteriseres som askesump, og åbne partier som højstaudeeng/-mose. Der er bl.a. registreret følgende arter på arealet, hvoraf positivarter er mærket med en stjerne: ask, brombær, glat dueurt, fløjlsgræs, korbær, lyse-siv, kærtidsel*, sværtevæld, stor nælde, gul fladbælg, håret star, eng-rottehale, almindelig knopurt*, knopsiv og almindelig mangeløv*. Besigtigelsesdata kan ses på Danmarks Miljøportals hjemmeside her og her.

Mosen vurderes at have en ringe-moderat naturværdi, idet der er registreret forholdsvis få positivarter og meget brombær.

4) Kvælstofbidrag til området fra andre kilder

Baggrundsdepositionen i området beregnes til 8,82 kg N/ha/år beregnet som et gennemsnit over de seneste tre år, hvor der er tilgængelige data fra, hvilket er perioden 2020-2022.

Det er i husdyrgodkendelse.dk beregnet, at mosen modtager 4,3 kg N/Ha/år fra den ansøgte produktion på Lynggård. Når baggrundsdepositionen og depositionen fra den ansøgte produktion på Lynggård lægges sammen, fås en samlet deposition til mosen på 13,1 kg N/ha/år.

Askesumpen ligger nedenfor en dyrket mark, som skråner ned mod skoven. Askesumpen adskilles dog fra marken af et stykke anden skov. Det vurderes på baggrund af kort med vandets strømningsveje og højdekur-

[5] Kan læses på Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljøs hjemmeside her: 13. Generelle principper for godkendelse og tilladelse - Husdyrvejledningen

ver, at askesumpen i nogen grad modtager overfladevand fra marken. Eftersom der er tale om en dyrket mark, vurderes overfladevandet af være næringsrigt og hermed i nogen grad at bidrage med næring til askesumpen.

Vurdering af påvirkning i forhold til tålegrænse

Det generelle tålegrænseinterval for mose er 5-25 kg N/ha/år, mens tålegrænseintervallet for elle- og askeskov er 10-20 kg N/ha/år. Miljø- og Fødevareklagenævnet har i flere afgørelser vurderet, at elle-askeskove skal vurderes i forhold til tålegrænsen for skove og ikke moser.

Den beregnede samlede deposition til mosen er på 13,12 kg N/ha/år. Depositionen overskrider således den nedre tålegrænse i det generelle tålegrænseinterval for skov. Kommunen skal derfor fastsætte et konkret tålegrænseinterval for askesumpen.

Ifølge DCE-notatet kan den konkrete tålegrænse for arealer beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3 fastsættes med udgangspunkt i områdets tilstand, målsætning og øvrige påvirkninger, og ifølge husdyrvejledningen kan der indgå parametre som vegetationens udbredelse, dominerende arter, jordbundsforhold, forhistorie, drift og hydrologi.

I dette tilfælde vurderes mosens eksisterende tilstand at være ringe til moderat, og der er ikke for området nogen formuleret målsætning. Mosen er dog beliggende i Grønt Danmarkskort i kommuneplanen og udgør således en del af et sammenhængende naturnetværk. Der er ikke registreret særligt kvælstoffølsomme arter, og de registrerede arter indikerer moderat næringsrige til næringsrige forhold. En del af vegetationen kan karakteriseres som højstaudeeng eller -mose, som har et generelt tålegrænseinterval på 15-25 (eng) eller 15-25 (kalkrige moser) kg N/ha/år. Der er ikke registreret sjældne eller truede arter.

Som jordart er en del af arealet klassificeret som moræneler, mens en andel del er klassificeret som prækvartært lag. Jordtypen er i det meste af arealet klassificeret som sandblandet lerjord, mens jordtypen på en mindre del af arealet ikke er klassificeret.

Der vurderes i nogen grad at kunne være en påvirkning af mosen med næringsrigt overfladevand fra en dyrket mark beliggende syd for skoven.

Det er på baggrund af ovenstående Bornholms Regionskommunes vurdering, at askesumpen ikke i særlig grad er følsom over for tilførsel af ammoniak, og at det konkrete tålegrænseinterval for askesumpen derfor ligger i den øvre ende af det generelle tålegrænseinterval, hvilket vil sige inden for 15-20 kg N/ha/år.

Idet påvirkningen af mosen på 13,1 kg N/ha/år ikke overstiger 15 kg N/ha/år, er det Bornholms Regionskommunes vurdering, at den ansøgte deposition af kvælstof ikke vil medføre en væsentlig tilstandsændring af mosen. Der stilles derfor ikke krav om maksimal deposition til mosen.

Se endvidere vurdering af skoven sydøst for Lynggård herunder.

Generelt om vurdering af påvirkning på skov

I henhold til definitionen i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen § 2 gælder følgende:

En skov er ammoniakfølsom, når:

- *der har været skov på arealet i lang tid (i størrelsesordenen mere end ca. 200 år), så der er tale om gammel »skovjordbund«,*
- *skoven er groet frem af sig selv på et naturareal, f.eks. tidligere hede, mose eller overdrev, så jordbunden ikke har været dyrket mark inden for en periode svarende til perioden for gammel »skovjordbund« (dvs. i størrelsesordenen mere end ca. 200 år), eller*
- *der i skoven er forekomst af naturskovsindikerende eller gammelskovsarter, som er medtaget på listen over arter, der er brugt ved prioritering af naturmæssigt særligt værdifulde skove omfattet af § 25 i lov om skove, og arterne har væsentlig, definerende betydning for skovens naturværdi.*

Herudover skal påvirkning på skov vurderes som påvirkning på kategori 3-natur som beskrevet ovenfor.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker i afgørelser om skov generelt, at mange skove i Danmark er mættet med kvælstof og vil blive ustabile/sårbare, hvis kvælstoftilførslen fortsætter eller øges. Desuden forringes biologiske forhold, idet nøjsomhedsarter erstattes af pioner- og konkurrencearter. Høj kvælstofbelastning af skove kan således medføre negative (uønskede) påvirkninger i forhold til dels træernes sundhed og stabilitet, næringsstof-ubalance, øget følsomhed i forhold til frost, skadevoldere og sygdomme samt risiko for reduceret tilvækst og regeneration, dels biodiversitet med færre svampe, tab af mykorrhiza-arter, tilbagegang af lav og fremgang for grønalger, ændret bundvegetation og mikrofauna mv., og dels jordkvalitet med forsuring fra øget nitratudvaskning og lattergas-emission. De konkrete effekter af overskridelser af tålegrænser er vanskelige at måle, da skadevirkningen bl.a. afhænger af jordbundens evne til at neutraliseresyrevirkningen af luftbåren ammoniak og andre forsurende stoffer. Neutrale og næringsrige lerjorde er bedre til at neutralisere syrevirkning end sure og grovkornede sandjorde. Kvælstoffet ophobes i økosystemet, indtil der indtræder en mætning. Et økosystem, der tilføres lidt forhøjede doser over meget lang tid, kan ofte få de samme problemer, som ses ved meget forhøjede tilførsler over kortere tid. Skadevirkningen kan reduceres ved at fjerne biomasse ved skovdrift eller naturpleje. Uændrede forhold i skove over en lang tidshorisont (f.eks. 200 år) forudsætter overensstemmelse mellem til- og fraførsel af næringsstoffer og syrebasebalance i jorden.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker i flere afgørelser, at parametre såsom vegetationens udbredelse, dominerende arter, jordbundsforhold, forhistorie, skov-struktur, drift (herunder fraførsel af næringsstoffer med fældet træ mv.) og hydrologi kan have betydning for fastsættelse af tålegrænseintervallet for skoven.

Af rapporten 'Ammoniakfølsomme skove – kortlægning og vejledning' fra Københavns Universitet, 2016[6] fremgår det, at der er en række faktorer, som beskrevet i nedenstående tabel 18, som påvirker skovens kvælstoffølsomhed og dermed den konkrete tålegrænse. Det fremgår, at man som udgangspunkt kan anvende midtpunktet for intervallet, medmindre der er faktorer nævnt i tabel 18, der tilsiger at bruge den laveste eller højeste værdi i tålegrænseintervallet.

Tabel 18 Forhold der kan påvirke kvælstoffølsomhed og dermed hvilken del af tålegrænseintervallet, der er relevant. Fra rapporten 'Ammoniakfølsomme skove – kortlægning og vejledning', Københavns Universitet, 2016.

Faktorer der indikerer højere N-følsomhed (brug laveste del af tålegrænseintervallet)	Faktorer der indikerer lavere N-følsomhed (brug højeste del af tålegrænseintervallet)
Forekomst af sjældne eller truede arter	
Høj arts-score (fra HNV-skovkort eller Biodiversitetskort)	Lav arts-score
Urørt skov, fredede områder	Skove med kontinuerlig skovdrift (tynding og hugst)
Rand eller småskov mod åbent land i retning vest og sydvest	Udpeget skov 'beskyttet' af anden skov i retning mod husdyrbruget
	Tilgroningsskov på morbund
	Plantageareal med ikke hjemmehørende træer

<u>Vurdering af påvirkning på skoven - kategori 3 skov 'tilgroet lysåbent' - sydøst for Lynggård</u>

[6] Gundersen, P., & Johannsen, V. K. (2016). *Ammoniakfølsomme skove – kortlægning og vejledning*. Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet. IGN Rapport

Skoven er vejledende udpeget som kategori 3-skov i kategorien 'tilgroet lysåbent'. Udpegningen af skoven kan ses på 8 herunder.

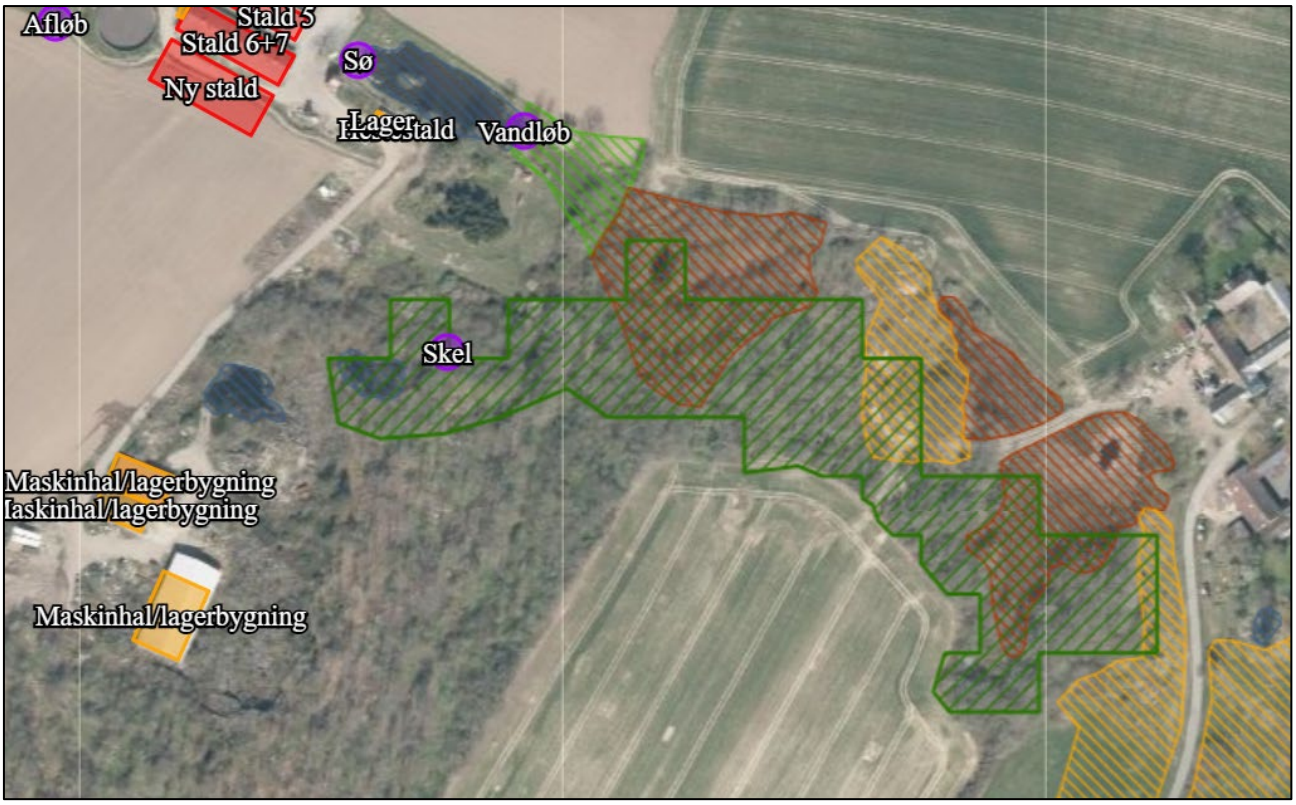

Figur 8 Med mørkegrøn skravering ses den vejledende udpegning af kategori 3-skov 'tilgroet lysåbent' ved Lynggård. På luftfotoet ses også markeringer af § 3-beskyttede naturtyper (eng=lysegrøn skravering, mose=rødbrun skravering, overdrev=gul skravering).

På Generalstabens Topografiske Kort fra 1883-1887 ses det, at arealet havde signatur af lyng og eng. På Geodætisk kort fra 1930'erne ses det tilsvarende, at langt hovedparten af arealet havde lyng- og engsignatur. På 4cm-kort fra 1970'erne har den vestlige del af arealet signatur som skov, mens den østlige del er hvid med signatur for spredte træer. Ortofoto fra 1954 viser, at en stor del af arealet på daværende tidspunkt var overvejende lysåbent men dog med nogen træer/skov i sydlige dele af arealet. Arealet, som er registreret som § 3-beskyttet mose, ser ud til at have været græsmark/eng på daværende tidspunkt. Det samme billede er gældende også på luftfotos fra 1961 og 1971.

I henhold til definitionen i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens bilag 3 skal en skov defineres som ammoniakfølsom skov eller kategori 3-natur, når blot et af kriterierne er opfyldt. Det er Bornholms Regionskommunes vurdering på baggrund af historiske kort og luftfotos, at skoven formodentlig er groet frem af sig selv på et areal, som tidligere kan have været en mosaik af dels hedeareal med lyng og dels engareal, så jordbunden ikke har været dyrket mark inden for en periode svarende til perioden for gammel »skovjordbund« (dvs. i størrelsesordenen mere end ca. 200 år). Denne vurdering understøttes af besigtigelsen, som viste, at der i skoven er klippepartier, hvor arealet ikke har været opdyrket. Dog kan arealet, som er registreret som § 3-beskyttet mose, muligvis have været dyrket, idet arealet på flere luftfotos fremstår som græsmark/eng, hvorfor det ikke helt kan udelukkes, at denne del af arealet i nogle år kan have været dyrket. Dog vurderes det mest sandsynligt, at arealet har ligget med græs.

Bornholms Regionskommune vurderer derfor, at skoven kan kategoriseres som ammoniakfølsom skov og hermed kategori 3-skov i henhold til definitionen i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen § 2.

Herunder gennemgås skoven i forhold til de fire kriterier i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 45, stk. 5.

1) Status i kommuneplanen mv.

Skoven ved Lynggård er i kommuneplan 2020 omfattet af en udpegning som eksisterende natur og eksisterende økologisk forbindelse som en del af Grønt Danmarkskort.

2) Fredning, naturplejeindsats mv.

Størstedelen af skoven er fredskov, og dele af skoven er registreret som beskyttet mose, overdrev eller sø i henhold til naturbeskyttelseslovens § 3. Området er ikke fredet og ikke omfattet af nogen handleplan for naturpleje. Ejer oplyser, at skoven drives med plukhugst.

3) Skovens naturkvalitet

Bornholms Regionskommune besigtigede skoven den 20. september 2022 samt dele af skoven igen den 28. august 2024. På lave partier er der fugtigt med en del ask, meget brombær og højstaudevegetation. Denne del af skoven er registreret som § 3-beskyttet askesump som beskrevet ovenfor. Mod vest, syd og øst er der højere partier med klipper, hvor der er mere tørt, og hvor eg er den hyppigste træart. I den vestligste ende er skoven tæt krat med bl.a. slåen. Her er der også en sø, som på besigtigelsestidspunktet var udtørret, bevokset med manna-sødgræs, som leder over til et fugtigt hul med blærestar.

Af positive strukturer kan bemærkes, at der vurderes at være en naturlig hydrologi og en naturlig klippegrund. Af negative strukturer kan bemærkes, at der i skoven på de lave dele af terrænet var meget brombær i underskoven.

Der blev ved de to besigtigelser registreret tilsammen 67 plantearter i skoven. Heraf er 15 positivarter (værdifulde arter). Der er ikke registreret nogen problemarter. De registrerede positivarter er *tidlig dværgbunke, vellugtende gulaks, almindelig knopurt, kær-tidsel, almindelig mangeløv, kær-dueurt, almindelig ene, stor konval, almindelig engelsød, sankthansurt, svalerod, skov-star, dunet steffensurt, bredbladet mangeløv, blåbær.* Besigtigelsesdata kan ses i Danmarks Miljøportal her og her.

De registrerede arter vidner om, at skoven består af både våd og tør bund, og at skoven er tilgroet på tidligere eng- og overdrevs/hedearealer. Der er således både registreret egentlige skovarter og arter, som typisk findes på enge og overdrev/heder.

Skoven blev endvidere besigtiget af Bornholms Regionskommune den 12. september 2012 som del af en samlet besigtigelse af skovene ved Lynggård. Her blev der fundet i alt 25 positivarter. Besigtigelsen dækker dog et meget større område end skoven her.

Indikatorarter:

Der er ved besigtigelsen af skoven fundet én art, der er naturskovsindikerende eller gammelskovsart fra listen over arter, der er brugt ved prioritering af naturmæssigt særligt værdifulde skove omfattet af skovlovens § 25. Det er arten *svalerod*.

Herudover er nogle af arterne såkaldte 'Wulf'-arter ('Wulf' refererer til en tysk undersøgelse af Monika Wulf, der for store dele kan overføres til danske forhold)[7]. Wulf-arter vokser signifikant hyppigere i gammel skov og er således indikatorer for gammel skov. De Wulf-arter, der blev fundet i urtelaget i skoven, er: *korbær, enblomstret flitteraks, skov-star, stor konval* og *stor fladstjerne*.

Herudover er følgende af de registrerede træ- og buskarter også Wulf-arter: spidsløn, avnbøg, ask, stilkeg, almindelig røn, almindelig hvidtjørn, almindelig gedeblad og blåbær.

[7] Wulf M. 2003: Preference of Plant Species for Woodlands With Differing Habitat Continuities – Flora 198: 444-460. Anvendt i Aude A. og Reddersen J.: Hvad styrer den botaniske naturkvalitet i mindre løvskove i det danske landbrugsland? - Flora og Fauna, 114. årgang udgivet af Naturhistorisk Forening for Jylland FloraogFauna2008-1.pdf (jydsknaturhistorisk.dk)

Samtidig er der også registreret nogle arter i skoven, som ifølge Wulf-undersøgelsen indikerer nyere skov. Der er tale om arterne stor nælde, sværtevæld og lav ranunkel.

Bornholms Regionskommune har ikke registreret rødlistede eller fredede arter i skoven. Bornholms Regionskommune har dog kun registreret plantearter og ikke f.eks. svampe, insekter, fugle mv. Endvidere er det ikke alle plantearter, som er synlige og kan erkendes på de pågældende besigtigelsestidspunkter.

Der er registreret kvælstoffølsomme arter som bl.a. blåbær, almindelig ene og tidlig dværgbunke.

Bornholms Regionskommune har gennemgået de tilgængelige databaser Naturbasen og Arter.dk. Der er ikke i disse registreringer af arter i skoven udover kommunens registreringer.

Skoven har på HNV-skovkortet og biodiversitetskortet en score i den laveste del af skalaen.

Skovtype:

Det lavtliggende område med askesump har træk af habitatskovnaturtypen 91E0 Elle- og askeskov ved vandløb, søer og væld. Skovtypen findes på fugtige til våde arealer i tilknytning til vandløb, eller af anden grund med en vis vandbevægelse, bevokset med rød-el og/eller ask. Der er registreret følgende karakteristiske arter for naturtypen: *ask, skov-elm, skov-star, sværtevæld, almindelig mjødurt* og *stor nælde*. Der er ikke registreret arter, som indikerer, at der er tale om et særligt veludviklet tilfælde af naturtypen.

Den højereliggende del af skoven, som domineres af almindelig eg, har træk af skovhabitatnaturtypen 9190 Stilkege-skov og krat på mager sur bund. Skovtypen omfatter den del af vores egeskove, hvor jordbunden er sur, og stilkeg dominerer. Der er registreret følgende karakteristiske arter for naturtypen: *stilk-eg, vorte-birk* og *almindelig røn.* Der nævnes i beskrivelsen også andre arter, som tyder på mager sur bund og derfor ofte træffes i naturtypen. Heraf er arterne *almindelig engelsød, almindelig gedeblad* og *blåbær* registreret på arealet.

Længst mod nordvest er en mindre del af skoven tættest på Lynggård beliggende på lidt mere rig jordbund, og skoven kan i nogen grad have træk af skovhabitatnaturtypen 9160 Egeskove og blandskove på mere eller mindre rig jordbund. Der er registreret følgende karakteristiske arter for naturtypen: *stilk-eg, avnbøg og stor fladstjerne.*

Samlet vurdering af naturkvalitet:

Samlet vurderes det, at skoven har en moderat til god naturkvalitet. Skoven har ikke karakter af plantet eller intensivt forstligt drevet skov, og den henholdsvis fugtige og klippefyldte skovbund vidner om, at arealet formodentlig ikke har været dyrket. Skoven vurderes i nogen grad at have karakter af de to habitatskovnaturtyper 91E0 Elle- og askeskov ved vandløb, søer og væld og 9190 Stilkege-skov og krat på mager sur bund samt i mindre grad skovhabitatnaturtypen 9160 Egeskove og blandskove på mere eller mindre rig jordbund.

Der er registreret relativt mange positivarter, hvilket til dels skyldes, at arealet både indeholder to slags skovnaturtyper men også grænser op til overdrev, hvorfor der forekommer arter fra flere naturtyper. Der er registreret én indikatorart fra listen over naturskovs- og gammelskovsindikerende arter. Arten har dog ikke en stor udbredelse i skoven og vurderes derfor ikke at have en væsentlig, definerende betydning for skovens naturværdi. Der er registreret flere såkaldte 'Wulf-arter', som indikerer gammel skovbund. Der er også registreret tre arter, som indikerer nyere skovbund – disse er alle registreret i askeskoven, som er vokset frem på et tidligere engareal.

Der skal tages forbehold for, at besigtigelserne er udført i sensommeren, hvorfor der kan være flere plantearter, som kan registreres i skoven i foråret og forsommeren.

4) <u>Kvælstofbidrag til området fra andre kilder</u>

Baggrundsdepositionen i området beregnes til 8,82 kg N/ha/år beregnet som et gennemsnit over de seneste tre år, hvor der er tilgængelige data fra, hvilket er perioden 2020-2022.

Der er anvendt ruheden 'Skov' for skoven. Der er indsat et beregningspunkt i det nordvestligste hjørne af den vejledende udpegning af kategori 3-skoven tættest på Lynggård. Det er kommunens vurdering på baggrund af historiske kort, at skoven, som er tilgroet på et tidligere naturareal, strækker sig lidt længere mod vest. Der er derfor indsat et ekstra beregningspunkt ca. 40 m vest her for.

Totaldepositionen til skoven fra den ansøgte produktion på Lynggård er beregnet til henholdsvis 4,5 kg N/ha/år og 4,3 kg N/ha/år i de to punkter. Den største påvirkning ses i det første beregningspunkt, og det er derfor denne påvirkning, der regnes med. Når baggrundsdepositionen og depositionen fra den ansøgte produktion på Lynggård lægges sammen, fås en samlet deposition til skoven på 13,3 kg N/ha/år i dette punkt. Der er indsat et ekstra beregningspunkt umiddelbart øst for askesumpen. Her er merdepositionen faldet til 0,6 kg N/ha/år og overstiger således ikke længere 1 kg N/ha/år.

Der ligger ikke andre større husdyrbrug i nærheden, som vurderes at kunne medføre en væsentlig påvirkning af skoven med ammoniak.

Skoven påvirkes allerede af kvælstofbidrag fra produktionen på Lynggård, hvor der har været svineproduktion i en årrække. Ammoniakdepositionen til skoven fra produktionen på Lynggård ved nudrift og 8 års-drift kan ud fra tallene i ansøgningsskemaet i husdyrgodkendelse.dk beregnes til at ligge på 3,2 kg N/ha/år tættest på Lynggård. Det ansøgte projekt belaster skoven yderligere med en merdeposition i forhold til nudrift og 8 årsdrift på op til 1,5 kg N/ha/år. Herudover påvirkes skoven af bidrag fra markdriften omkring skoven.

Skoven ligger på skrånende terræn, og det er Bornholms Regionskommunes vurdering på baggrund af kort med højdekurver og kort med vandets strømningsveje, at dele af skoven modtager overfladenær afstrømning fra en mark med dyrket landbrugsjord syd for skoven. Det gælder særligt den del af skoven, som er registreret som askesump og skoven umiddelbart syd for denne. Til andre dele af skoven strømmer primært vand fra anden skov eller naturarealer, som i udgangspunktet ikke vurderes at være særligt næringsrigt.

<u>Vurdering af påvirkning i forhold til tålegrænse</u>

Løvskove generelt har et tålegrænseinterval på 10-15 kg N/ha/år, mens elle- og askeskove har et tålegrænseinterval på 10-20 kg N/ha/år og nogle habitatskovnaturtyper et tålegrænseinterval på 15-20 kg N/ha/år. Den beregnede samlede deposition til skoven er på 13,3 kg N/ha/år. Det er i husdyrgodkendelse.dk beregnet, at kun den vestlige ende af skoven inklusive arealet med askesump påvirkes med en merdeposition på mere end 1 kg N/ha/år.

For den del af skoven, som udgøres af askesump, har Bornholms Regionskommune i det foregående afsnit om påvirkning på mosen vurderet, at det konkrete tålegrænseinterval er inden for 15-20 kg N/ha/år. Dette gælder for vurderingen af arealet som skov, og der foretages derfor ikke en nærmere vurdering af denne del af skoven.

Bornholms Regionskommune skal for den øvrige del af skoven, som påvirkes med mere end 1 kg N/ha/år, fastsætte et konkret tålegrænseinterval. I vurderingen af skovens følsomhed kan som tidligere beskrevet indgå parametre som vegetationens udbredelse, dominerende arter, jordbundsforhold, forhistorie, drift og hydrologi.

Vegetationens udbredelse og dominerende arter: Der er som beskrevet tidligere registreret relativt mange positivarter i skoven samt flere såkaldte 'Wulf-arter', som indikerer gammel skovbund. De registrerede plantedata er dog registreret i hele arealet registreret som kategori 3-skov, selv om det reelt kun er det vestlige areal, som modtager mere end 1 kg N/ha/år i merdeposition, og selv om der er tale om to forskellige skovtyper, hvoraf askesumpen allerede er behandlet ovenfor. Den vestlige del af skoven, som udover askesumpen modtager mere end 1 kg N/ha/år i merdeposition, består bl.a. af tæt krat med slåen, og det er kun en del af de registrerede arter, som forekommer her. Der er ikke registreret nogen rødlistede eller fredede arter. Skoven har på HNV-skovkortet og biodiversitetskortet en score i den laveste del af skalaen. Der er registreret én indikatorart fra listen over naturskovs- og gammelskovsindikerende arter, men arten har ikke en stor udbredelse i skoven.

Jordbundsforhold: Som jordart er den nordvestligste del af skoven tættest på Lynggård klassificeret som moræneler. Hvor terrænet stiger mod syd, er jordarten klassificeret som prækvartært lag. En del af skoven tættest på Lynggård er som jordtype klassificeret som sandblandet lerjord, mens jordbunden i den højereliggende del af skoven syd for ikke er klassificeret. Skoven tættest på Lynggård er således beliggende på skrånende terræn, hvor jordtypen i den nordligste del er moræneler, mens den sydligste del er mere mager jordbund med klipper. Der er således både mere mager og lidt mere rig jordbund i denne del af skoven.

Forhistorie: Det er Bornholms Regionskommunes vurdering på baggrund af historiske kort og luftfotos, at skoven er groet frem af sig selv på et areal, som tidligere kan have været hedeareal med lyng og overdrevsvegetation.

Drift: Skoven vurderes ud fra dens karakter og på baggrund af luftfotos at være uden omfattende skovdrift. Der foretages ifølge ejer plukhugst og tynding til brænde eller gavntræ, især er der de senere år fjernet asketræer.

Hydrologi: Skoven ligger på let skrånende terræn, hvor der kan strømme overfladevand til skoven fra arealer syd for. Overfladevand til den vestligste del af skoven strømmer fra et skovareal syd for og vurderes ikke at tilføre betydende mængder næring.

Det generelle tålegrænseinterval for løvskove er 10-15 kg N/ha/år. Den højereliggende del af skoven, som domineres af almindelig eg, har som tidligere beskrevet træk af skovhabitatnaturtypen 9190 Stilkege-skov og krat på mager sur bund. Denne skovtype har en tålegrænse på 10-15 kg N/ha/år. Skoven tættest på Lynggård, som er beliggende på jordtypen moræneler, har dog lidt mere rig jordbund og har i nogen grad træk af skovhabitatnaturtypen 9160 Egeskove og blandskove på mere eller mindre rig jordbund. Denne skovtype har en tålegrænse på 15-20 kg N/ha/år.

Bornholms Regionskommune vurderer samlet, at det konkrete tålegrænseinterval bør fastsættes inden for det generelle tålegrænseinterval for løvskove på 10-15 kg N/ha år, idet en del af skoven tydeligt har en mager jordbund med kvælstoffølsomme arter som bl.a. blåbær, almindelig ene og tidlig dværgbunke. De to sidstnævnte er dog især knyttet til lysåbne arealer med karakter af overdrev, som særligt findes i den østlige del af arealet (i den del af arealet, som modtager mindre end 1 kg N/ha/år i merdeposition). Den del af skoven, som ligger tættest på Lynggård, har en lidt rigere jordbund, hvilket taler for, at denne del af skoven er lidt mindre følsom for ammoniak.

Det er Bornholms Regionskommunes vurdering, at skoven i nogen grad er følsom over for tilførsel af ammoniak dog uden at være følsom i særlig grad. Bornholms Regionskommune vurderer derfor, at det konkrete tålegrænseinterval kan fastsættes omkring og lidt over midten af det generelle tålegrænseinterval 10-15 kg N/ha/år, og at det konkrete tålegrænseinterval derfor udgør 12-14 kg N/ha/år.

Bornholms Regionskommune lægger ved vurderingen især vægt på, at

- en del af skoven beliggende tættest på Lynggård er beliggende på mere rig bund, hvor tålegrænsen er højere
- skoven er vurderet til at have en moderat til god naturkvalitet, men dele af skoven beliggende tættest på Lynggård har moderat naturkvalitet, idet den blandt andet består af tæt krat
- skoven ikke er fredet eller beskyttet på anden vis udover, at den er fredskov og er beliggende inden for Grønt Danmarkskort i kommuneplanen
- der ikke er registreret sjældne og truede arter, og at skoven på HNV-skovkortet og biodiversitetskortet har en score i den laveste del af skalaen
- der er registreret kvælstoffølsomme arter, dog er nogle af disse især registreret i den østlige ende af skoven, som ikke påvirkes med mere end 1 kg N/ha/år
- skoven drives med en ekstensiv drift
- skoven påvirkes i forvejen i nogen grad af ammoniak fra produktionen på Lynggård.

Idet påvirkningen af skoven udgør 13,3 kg N/ha/år og således ligger inden for det konkret fastsatte tålegrænse-interval på 12-14 kg N/ha/år, er det Bornholms Regionskommunes vurdering, at den ansøgte deposition af kvælstof ikke vil medføre en væsentlig tilstandsændring af skoven. Der stilles derfor ikke krav om maksimal deposition til skoven.

<u>Vurdering af påvirkning på skoven - kategori 3 skov 'gammel skovjordbund' - sydøst for Lynggård</u>

Et skovareal sydøst for Lynggård er vejledende udpeget som kategori 3-skov i kategorien 'gammel skovjord-bund'. Udpegningen af skoven kan ses på Figur 8 herunder.

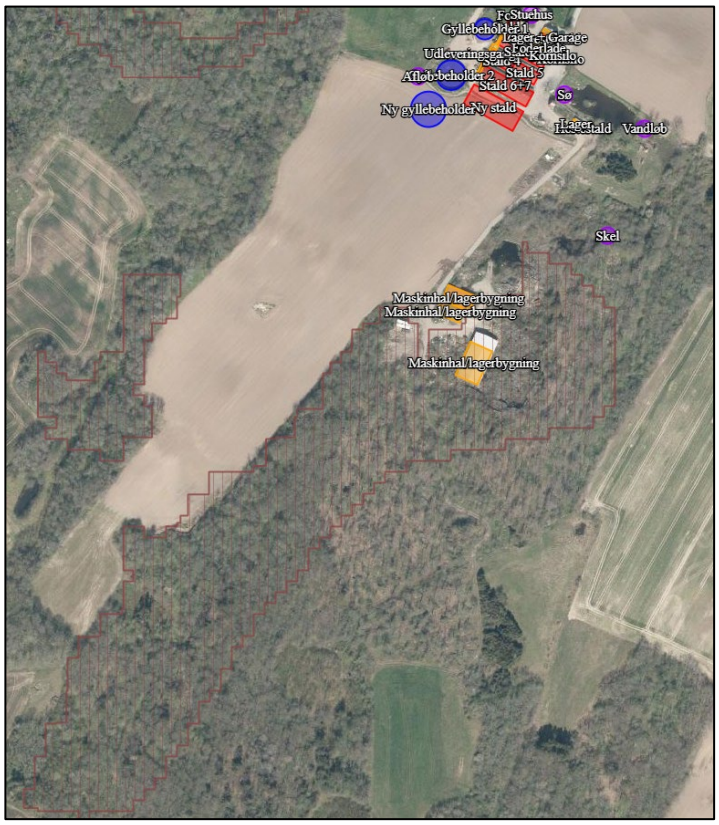

Figur 8 Med rødbrun skravering ses den vejledende udpegning af kategori 3-skov 'gammel skovjordbund' sydøst for Lynggård.

På Generalstabens Topografiske Kort fra 1883-1887 og på Geodætisk kort fra 1930'erne ses det, at arealet havde signatur af løvskov. På 4 cm-kort fra 1970'erne har arealet også signatur som skov bort set fra området mod nordvest, hvor der har været granitbrud. På luftfotos fra 1961 og 1971 ses også skov på arealet bort set fra granitbruddet i den nordvestlige del, som var åbent.

I henhold til definitionen i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens bilag 3 skal en skov defineres som ammoniakfølsom skov eller kategori 3-natur, når blot et af kriterierne er opfyldt. Det er Bornholms Regionskommunes vurdering på baggrund af historiske kort og luftfotos, at der har været skov på arealet i lang tid (mere end ca. 200 år), så der er tale om gammel 'skovjordbund'. Denne vurdering understøttes af besigtigelsen, som viste, at der i skoven er klippepartier, hvor arealet ikke har været opdyrket.

Bornholms Regionskommune vurderer derfor, at skoven med undtagelse af arealerne i det tidligere granitbrud kan kategoriseres som ammoniakfølsom skov og hermed kategori 3-skov i henhold til definitionen i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen § 2.

Det er i husdyrgodkendelse.dk beregnet, at den del af skoven, som ligger tættest på Lynggård, vil modtage mere end 1 kg N/ha/år som følge af den ansøgte udvidelse. Der er indsat flere beregningspunkter for at vurdere udstrækningen af det område, som modtager mere end 1 kg N/ha/år. Disse beregninger, viser, at skovarealerne beliggende syd og sydvest for granitbruddet modtager mindre end 1 kg N/ha/år. Der vurderes derfor ikke at ske en væsentlig påvirkning af disse arealer, hvorfor de ikke vurderes nærmere.

Nedenstående vurdering omfatter således alene skovarealet beliggende nordøst og øst for granitbruddet, som påvirkes med mere end 1 kg N/ha/år.

Herunder gennemgås skoven i forhold til de fire kriterier i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 45, stk. 5.

1) Status i kommuneplanen mv.

Skoven ved Lynggård er i kommuneplan 2020 omfattet af en udpegning som eksisterende natur og eksisterende økologisk forbindelse som en del af Grønt Danmarkskort.

2) Fredning, naturplejeindsats mv.

Skoven er fredskov med undtagelse af arealerne i det tidligere granitbrud. Området er ikke fredet og ikke omfattet af nogen handleplan for naturpleje.

3) Skovens naturkvalitet

Bornholms Regionskommune besigtigede skoven den 20. september 2022.

Skoven er en løvskov domineret af avnbøg. Klippen var mange steder tæt på eller over jordoverfladen og jordlaget derfor tyndt. Bundvegetation var sparsom, idet avnbøg giver meget skygge. Yderst mod vest mod granitbruddet forekom der mere eg og mere bundvegetation og helt yderst mod granitbruddet var der hedelyng og mere ene samt bl.a. engelsød og bølget bunke.

Der blev ved besigtigelsen registreret i alt 28 plantearter i skoven. Heraf er ni positivarter (værdifulde arter). Der er ikke registreret nogen problemarter. De registrerede positivarter er *hedelyng, næb-star, skov-star, almindelig mangeløv, almindelig ene, skovsyre, stor konval, almindelig engelsød og blåbær.* Besigtigelsesdata kan ses i Danmarks Miljøportal.

De registrerede arter vidner om, at skoven vokser på mager bund, og at der forekommer hedevegetation tættest på granitbruddet.

Skoven blev endvidere besigtiget af Bornholms Regionskommune den 12. september 2012 som del af en samlet besigtigelse af skovene ved Lynggård. Her blev der fundet i alt 25 positivarter. Besigtigelsen dækker dog et meget større område end skoven her.

Indikatorarter:

Der er ved besigtigelsen af skoven den 20. september 2022 ikke fundet arter, der er naturskovsindikerende eller gammelskovsart fra listen over arter, der er brugt ved prioritering af naturmæssigt særligt værdifulde skove omfattet af skovlovens § 25.

En del af de registrerede arter er såkaldte 'Wulf'-arter ('Wulf' refererer til en tysk undersøgelse af Monika Wulf, der for store dele kan overføres til danske forhold)[8]. Wulf-arter vokser signifikant hyppigere i gammel skov og er således indikatorer for gammel skov. De Wulf-arter, der blev fundet i urtelaget i skoven, er: *enblomstret flitteraks, skov-star, stor konval*, *stor fladstjerne, bølget bunke og skovsyre*.

Herudover er følgende af de registrerede træ- og buskarter også Wulf-arter: avnbøg, bøg, ask, stilkeg, almindelig røn, almindelig hvidtjørn, tørst, almindelig gedeblad og blåbær.

Der er ikke registreret nogen arter i skoven, som ifølge Wulf-undersøgelsen indikerer nyere skov.

Jordbunden er i de klippefyldte dele af skoven tynd og mager, og der er forekomst af kvælstoffølsomme arter (bl.a. blåbær, ene og hedelyng).

Bornholms Regionskommune har ikke registreret rødlistede eller fredede arter i skoven. Bornholms Regionskommune har dog kun registreret plantearter og ikke f.eks. svampe, insekter mm. Endvidere er det ikke alle plantearter, som er synlige og kan erkendes på de pågældende besigtigelsestidspunkter.

Bornholms Regionskommune har gennemgået de tilgængelige databaser Naturbasen og Arter.dk. Der er ikke i disse registreringer af arter i skoven udover kommunens registreringer.

Skovtype:

Skoven vurderes at have træk af habitatskovnaturtypen 9130 Bøgeskov på muldbund og 9190 Stilkege-skov og krat på mager sur bund.

Samlet vurdering af naturkvalitet:

Samlet vurderes det, at skoven har en god naturkvalitet. Skoven har ikke karakter af plantet eller intensivt forstligt drevet skov, og den klippefyldte skovbund vidner om, at arealet formodentlig ikke har været dyrket. Der er registreret ni positivarter, hvilket til dels skyldes, at arealet både indeholder avnbøgskov og yderst mod granitbruddet også mere lysåben ege- og hedebevoksing. Der er ved besigtigelsen ikke registreret indikatorarter fra listen over naturskovs- og gammelskovsindikerende arter. Der er registreret flere såkaldte 'Wulf-arter', som indikerer gammel skovbund.

Der skal tages forbehold for, at besigtigelserne er udført i sensommeren, hvorfor der kan være flere plantearter, som kan registreres i skoven i foråret og forsommeren.

Skoven vurderes i nogen grad at have karakter af de to habitatskovnaturtyper 9130 Bøgeskov på muldbund og 9190 Stilkege-skov og krat på mager sur bund.

<u>Kvælstofbidrag til området fra andre kilder</u>

Baggrundsdepositionen i området beregnes til 8,82 kg N/ha/år beregnet som et gennemsnit over de seneste tre år, hvor der er tilgængelige data fra, hvilket er perioden 2020-2022.

Der er anvendt ruheden 'Skov' for skoven. Der er indsat et beregningspunkt i det nordvestligste hjørne af den vejledende udpegning af kategori 3-skoven tættest på Lynggård. Der er dog ikke skov på arealet, som ligger i

[8] Wulf M. 2003: Preference of Plant Species for Woodlands With Differing Habitat Continuities – Flora 198: 444-460. Anvendt i Aude A. og Reddersen J.: Hvad styrer den botaniske naturkvalitet i mindre løvskove i det danske landbrugsland? - Flora og Fauna, 114. årgang udgivet af Naturhistorisk Forening for Jylland FloraogFauna2008-1.pdf (jydsknaturhistorisk.dk)

forbindelse med det tidligere granitbrud, og arealet er heller ikke fredskov. Der er derfor indsat et ekstra beregningspunkt ca. 25 m sydvest her for, hvor skoven starter.

Totaldepositionen til skoven fra den ansøgte produktion på Lynggård er beregnet til henholdsvis 3,5 kg N/ha/år og 3,5 kg N/ha/år i de to punkter, hvor 3,2 kg N/ha/år vurderes at være det mest korrekte beregningspunkt. Når baggrundsdepositionen og depositionen fra den ansøgte produktion på Lynggård lægges sammen, fås en samlet deposition til dette punkt på 12,0 kg N/ha/år i dette punkt.

Der ligger ikke andre større husdyrbrug i nærheden, som vurderes at kunne medføre en væsentlig påvirkning af skoven med ammoniak.

Skoven påvirkes allerede af kvælstofbidrag fra produktionen på Lynggård, hvor der har været svineproduktion i en årrække. Ammoniakdepositionen til skoven fra produktionen på Lynggård ved nudrift og 8 års-drift kan ud fra tallene i ansøgningsskemaet i husdyrgodkendelse.dk beregnes til at ligge på henholdsvis 2,4 og 2,2 kg N/ha/år i de to beregningspunkter. Det ansøgte projekt belaster skoven yderligere med en merdeposition i forhold til nudrift og 8 års-drift på 1,0-1,1 kg N/ha/år.

Skoven ligger på skrånende terræn, og det er Bornholms Regionskommunes vurdering på baggrund af kort med højdekurver og vandets strømningsveje, at den østlige del af skoven modtager overfladenær afstrømning fra en mark med dyrket landbrugsjord beliggende øst for skoven.

<u>Vurdering af påvirkning i forhold til tålegrænse</u>

Løvskove generelt har et tålegrænseinterval på 10-15 kg N/ha/år. Nogen skovnaturtyper har dog et tålegrænseinterval på 10-20 kg N/Ha/år eller 15-20 kg N/ha/år. Den beregnede samlede deposition til skoven er på 12,0 kg N/ha/år. Depositionen overskrider således den nedre tålegrænse i det generelle tålegrænseinterval for løvskov. Kommunen skal derfor fastsætte et konkret tålegrænseinterval for den del af skoven, hvor merbelastningen overstiger 1 kg N/ha/år. I vurderingen af skovens følsomhed kan som tidligere beskrevet indgå parametre som vegetationens udbredelse, dominerende arter, jordbundsforhold, forhistorie, drift og hydrologi.

Vegetationens udbredelse og dominerende arter: Der er ved besigtigelse registreret 28 plantearter i skoven, heraf ni positivarter, seks arter af urter og ni arter af træer og buske, som indikerer gammel skov (Wulf-arter). Der er ikke registreret nogen indikatorarter fra listen over naturskovs- og gammelskovsindikerende arter eller nogen rødlistede eller fredede arter. Skoven har på HNV-skovkortet og biodiversitetskortet en score i den laveste del af skalaen. Jordbunden er i de klippefyldte dele af skoven tynd og mager, og der er forekomst af kvælstoffølsomme arter (bl.a. blåbær, ene og hedelyng).

Jordbundsforhold: Området generelt er kategoriseret som jordtype 4 sandblandet lerjord, men dele af skoven er ikke klassificeret som jordtype. Som jordart er skoven klassificeret som prækvartært lag, mens de dyrkede marker omkring er klassificeret som moræneler. Dele af skoven har tydeligvis en mager jordbund med klipper.

Forhistorie: Det er Bornholms Regionskommunes vurdering på baggrund af historiske kort og luftfotos, at der har været skov på arealet i lang tid (mere end ca. 200 år), så der er tale om gammel 'skovjordbund'.

Drift: Skoven vurderes ud fra dens karakter og på baggrund af luftfotos at være uden omfattende skovdrift. Der foretages ifølge ejer plukhugst og tynding til brænde eller gavntræ, især er der de senere år fjernet asketræer.

Hydrologi: Skoven ligger på let skrånende terræn, hvor der kan strømme overfladevand til den østlige del af skoven fra markareal øst for. Der vurderes at være tale om en begrænset påvirkning, som ikke påvirker den vestlige del af skoven.

Det generelle tålegrænseinterval for løvskove er 10-15 kg N/ha/år. Skoven vurderes i nogen grad at have karakter af de to habitatskovnaturtyper 9130 Bøgeskov på muldbund og 9190 Stilkege-skov og krat på mager sur bund. Begge disse skovnaturtyper har tålegrænseintervaller på 10-15 kg N/ha/år.

Bornholms Regionskommune vurderer derfor, at det konkrete tålegrænseinterval skal fastsættes inden for det generelle tålegrænseinterval for løvskove på 10-15 kg N/ha/år.

Skovens tilstand vurderes at være god. Skoven er ikke fredet eller beskyttet på anden vis udover, at den er fredskov og er beliggende inden for Grønt Danmarkskort i kommuneplanen og udgør således en del af et sammenhængende naturnetværk. Der er registreret kvælstoffølsomme arter, særligt på arealerne yderst mod granitbruddet. Her har en mindre del af vegetationen karakter som hede, som har et generelt tålegrænseinterval på 5-15 kg N/ha/år (se tabel 17). Der er ikke registreret sjældne eller truede arter.

Der vurderes i begrænset grad at kunne være en påvirkning af skoven med næringsrigt overfladevand fra en dyrket mark beliggende øst for skoven.

Det er på baggrund af ovenstående Bornholms Regionskommunes samlede vurdering, at skoven i nogen grad er følsom over for tilførsel af ammoniak dog uden at være særligt følsom. Bornholms Regionskommune vurderer derfor, at det konkrete tålegrænseinterval kan fastsættes omkring midten af det generelle tålegrænseinterval 10-15 kg N/ha/år, og at det konkrete tålegrænseinterval derfor udgør 11,5-13,5 kg N/ha/år.

Bornholms Regionskommune lægger ved vurderingen særligt vægt på, at

- skoven ikke er fredet, udlagt som urørt skov eller beskyttet på anden vis udover, at den er fredskov og er beliggende inden for Grønt Danmarkskort i kommuneplanen
- skoven vurderes at have en god naturkvalitet men der er ikke registreret sjældne og truede arter eller arter, der er naturskovsindikerende eller gammelskovsarter fra listen over arter, der er brugt ved prioritering af naturmæssigt særligt værdifulde skove omfattet af skovlovens § 25, og skoven har på HNV-skovkortet og biodiversitetskortet en score i den laveste del af skalaen
- der er registreret nogle kvælstoffølsomme arter særligt på arealerne yderst mod granitbruddet
- skoven drives med en ekstensiv drift
- skoven påvirkes i forvejen i nogen, men ikke stor, grad af ammoniak fra produktionen på Lynggård og fra driften af markareal beliggende langs skovens østlige side.

Idet påvirkningen af skoven udgør 12,0 kg N/ha/år og således ligger inden for det konkret fastsatte tålegrænseinterval på 11,5-13,5 kg N/ha/år, er det Bornholms Regionskommunes vurdering, at den ansøgte deposition af kvælstof ikke vil medføre en væsentlig tilstandsændring af skoven. Der stilles derfor ikke krav om maksimal deposition til skoven.

Anden natur

Der er beregnet ammoniakdeposition til 26 søer placeret inden for en afstand af ca. 1.000 m fra Lynggård. Den nærmeste sø er placeret ca. 27 m øst for Lynggård. Søen påvirkes med en merdeposition fra produktionen på Lynggård på 5,7 kg N/ha/år ved en udvidelse. Ingen af de andre søer påvirkes med merdepositioner over 1 kg N/ha/år.

En eng er beliggende umiddelbart øst for staldanlægget. Engen påvirkes med en merdeposition fra den ansøgte produktion på Lynggård på 2,2 kg N/ha/år i forhold til nudrift og 2,3 kg N/ha/år i forhold til 8-årsdrift. Herudover er der registreret en eng ca. 440 m nord for staldanlægget. En del af engen er også registreret som kategori 3 skov – 'tilgroet lysåbent'. Det er beregnet, at engen/skoven påvirkes med en merdeposition fra produktionen på Lynggård på 0,1 kg N/ha/år ved en udvidelse.

Et beskyttet vandløb (Møllegård Bæk) løber ca. 115 m vest for staldanlægget. Det er beregnet, at vandløbet påvirkes med en merdeposition fra den ansøgte udvidelse af produktionen på Lynggård på 0,4 kg N/ha/år.

Der er herudover ingen beskyttede naturområder, som ikke er kategori 3-natur, inden for en radius af 1.000 m fra ejendommen.

Husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens beskyttelsesniveau for ammoniak omfatter ikke bl.a. søer og vandløb, som er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3. Men i henhold til naturbeskyttelseslovens § 3 kan kommunen ikke godkende en påvirkning, som vil medføre ændringer i tilstanden af naturtyperne.

Merbidrag på op til 1 kg N/ha/år vurderes generelt ikke at kunne medføre en væsentlig påvirkning af lokaliteten. Der vurderes således ikke at ske nogen væsentlig påvirkning af vandløbet og de fleste af søerne omkring Lynggård. Dog overstiger merdepositionen for én sø og for én eng 1 kg N/ha/år.

Bornholms Regionskommune har derfor foretaget en nærmere vurdering af ammoniakpåvirkningen på søen og engen ved Lynggård, som modtager mere end 1 kg N/ha/år.

Vurdering af påvirkning på beskyttet sø øst for Lynggård (sø 1)

Bornholms Regionskommunes besigtigede søen den 20. september 2022. Området er indhegnet. I den vestlige del omkring søen var der høns, gæs og ænder. Søen havde brungrønt vand. Der sås svømmende vandaks. Omkring søen var vegetationen domineret af kulturgræsser, tusindfryd og lancetvejbred. Søen og området omkring fremstod næringsberiget, og søen vurderes ud fra dens karakter, vegetation og beliggenhed at være en næringsrig sø.

Der er ikke fastsat generelle tålegrænser for søer. I habitatdirektivet er søer inddelt i fem typer. Af disse er de fire næringsfattige søtyper med fastsatte tålegrænser på 2-10 eller 5-10 kg N/ha/år, og den femte er næringsrige søer og vandhuller, som der ikke er fastsat tålegrænser for (naturtype 3150)[9]. Naturtypen næringsrige søer og vandhuller omfatter de fleste danske småsøer og vandhuller. Mange søer og vandhuller er eutrofierede som følge af næringstilførsel fra andre kilder end ammoniakdeposition, hvorfor der ikke er fastsat tålegrænser for ammoniakdeposition[10]. De fleste søer er endvidere begrænsede af fosfor og ikke at kvælstof.

Figur 9 Luftfoto med søen øst for Lynggård markeret med blå skravering og engen markeret med grøn skravering.

[9] Opdatering af empirisk baserede tålegrænser – Fagligt notat fra DCE- Nationalt Center for Miljø og Energi, 2024 (N2024_64.pdf)

[10] Samme som ovenfor.

Bornholms Regionskommune vurderer ud fra søens karakter, vegetation og beliggenhed, at der er tale om en næringsrig sø, som dermed tilhører typen af søer, som der ikke er fastsat tålegrænser for.

Det er på baggrund heraf Bornholms Regionskommunes vurdering, at påvirkningen med atmosfærisk deposition af kvælstof ikke i sig selv vurderes at kunne medføre en væsentlig tilstandsændring af søen. Der stilles derfor ikke krav om maksimal deposition til søen.

Vurdering af påvirkning på beskyttet eng øst for Lynggård

Der skal ved beregning af ammoniakdeposition angives en ruhed for naturarealet. Der er til engen anvendt ruheden 'Bn - blandet natur med lav bevoksning (gennemsnitshøjde under ½ m)'. Der beregnes en ammoniakdeposition til engen på 5,8 kg N/ha/år. Heraf beregnes merdepositionen i forhold til nudrift og 8-årsdrift til henholdsvis 2,2 og 2,3 kg N/ha/år.

Baggrundsdepositionen i området beregnes til 8,82 kg N/ha/år beregnet som et gennemsnit over de seneste tre år, hvor der er tilgængelige data fra, hvilket er perioden 2020-2022.

Når baggrundsdepositionen og depositionen fra den ansøgte produktion på Lynggård lægges sammen, fås en samlet deposition til engen på 14,6 kg N/ha/år.

Det generelle tålegrænseinterval for "fersk eng" er 15-25 kg N/ha/år. Det fremgår dog af DCE-notatet[11], at tålegrænseintervallet for "fersk eng" som udgangspunkt dækker natureng og ikke bør anvendes for arealer med kulturgræsland og/eller hvor den væsentligste påvirkning er fra en hidtil lovlig landbrugsmæssig drift. Den atmosfæriske afsætning skal desuden ses i sammenhæng med andre tilførsler, f.eks. med overfladenær afstrømning.

Bornholms Regionskommune besigtigede engen ved Lynggård den 20. september 2022. Engen er beliggende øst for søen ved Lynggård i forlængelse af denne. Engen indgår i en indhegning, som afgræsses af to heste. Engen er et lavtliggende vådt område med en god engvegetation. Der blev blandt andet registreret følgende positivarter i engen: *kær-tidsel, kragefod, kær-dueurt, kær-snerre, kær-ranunkel, tykbladet ærenpris og hyldebladet baldrian*. Terrænet hæver sig med klipper mod øst, hvor vegetationen er mere overdrevspræget. Besigtigelsesdata kan ses på Danmarks Miljøportal.

Engen har engsignatur på historiske kort fra 1880'erne og 1930'erne og vurderes ud fra vegetationen og driftshistorien at være en natureng. Engen vurderes til at have en god tilstand.

Engen er beskyttet i henhold til naturbeskyttelseslovens § 3, men den er ikke målsat eller fredet eller omfattet af nogen særlig indsats for naturpleje. Engen er dog beliggende i Grønt Danmarkskort i kommuneplanen og udgør således en del af et sammenhængende naturnetværk, og engen blev på besigtigelsestidspunktet plejet med græssende heste.

Der er registreret en kvælstoffølsom art, arten *kragefod,* og også arten *kærdueurt* indikerer mere eller mindre næringsfattige levesteder, mens andre registrerede arter indikerer moderat næringsrige forhold. Der er ikke registreret sjældne eller truede arter.

Engarealet er lavtliggende og grænser mod nord op til dyrket mark. Mod vest grænser engen op til søen, mod syd til et afgræsset areal og mod øst til skov. De primære strømningsveje til engen ses af Bornholm Regionskommunes kort at være fra øst og fra syd, hvor der primært er skov og anden natur. Der vurderes dog også at være en vis tilstrømning fra det dyrkede markareal, som ligger nord for engen.

Ifølge ejer strømmer vandet fra engen gennem søen mod vest og videre i dræn syd om gården og mod vest til vandløbet Møllegård Bæk.

[11] Opdatering af empirisk baserede tålegrænser – Fagligt notat fra DCE- Nationalt Center for Miljø og Energi, 2024 (N2024_64.pdf)

Det er kommunens vurdering, at engen til en vis grad påvirkes af overfladenær afstrømning med næringsrigt vand fra markarealet beliggende nord for, men fund af arter fra næringsfattige voksesteder indikerer, at der er tale om en mindre påvirkning.

Det er på baggrund af ovenstående Bornholms Regionskommunes vurdering, at engen i nogen grad er følsom over for tilførsel af ammoniak, og at det konkrete tålegrænseinterval for engen derfor ligger inden for den nedre ende af det generelle tålegrænseinterval, hvilket vil sige inden for 15-20 kg N/ha/år. Dog vurderes der ikke at være forekomst af sjældne, truede eller kvælstoffølsomme arter i en sådan grad, at tålegrænsen ligger helt i den nedre ende af intervallet. Der anslås derfor et konkret tålegrænseinterval på ca. 17,5-20 kg N/ha/år.

Bornholms Regionskommune lægger ved vurderingen særligt vægt på, at

- engen er beskyttet i henhold til naturbeskyttelseslovens § 3, men den er ikke målsat eller fredet eller omfattet af nogen særlig indsats for naturpleje. Engen er dog beliggende i Grønt Danmarkskort i kommuneplanen og udgør således en del af et sammenhængende naturnetværk, og engen blev på besigtigelsestidspunktet plejet med græssende heste
- engen vurderes at have en god naturkvalitet, men der er ikke registreret sjældne og truede arter
- der er registreret to arter, som indikerer næringsfattige forhold, mens andre registrerede arter indikerer moderat næringsrige forhold
- engen påvirkes i forvejen i nogen grad af ammoniak fra produktionen på Lynggård og fra driften af markareal beliggende langs engens nordlige side.

Idet påvirkningen af engen på 14,6 kg N/ha/år ligger under det generelle og det anslåede konkrete tålegrænseinterval, er det Bornholms Regionskommunes vurdering, at den ansøgte deposition af kvælstof ikke vil medføre en væsentlig tilstandsændring af engen. Der stilles derfor ikke krav om maksimal deposition til engen.

Påvirkning af Natura 2000-områder

Lynggård er beliggende ca. 600 m fra nærmeste Natura 2000-område N210 Spællinge Ådal, Døndal og Helligdomsklipperne. Der kan ske en påvirkning af Natura 2000-områdets natur med luftbåren ammoniak fra husdyrbrug. Som det ses af tabellen i tabel 16, er ammoniakpåvirkningen til de nærmeste arealer med kortlagte habitatnaturtyper i Natura 2000-området beregnet til 0,6 kg N/ha/år. Det fastsatte krav til maksimal deposition på 0,7 N/ha/år til kortlagt habitatnatur i Natura 2000-områder er dermed overholdt. Bornholms Regionskommune vurderer, at der ikke er andre mulige påvirkninger fra husdyrproduktionen på Lynggård af Natura 2000-området, idet strømningsveje fra Lynggård ikke fører til Natura 2000-området. Bornholms Regionskommune vurderer på baggrund heraf, at udvidelsen ikke medfører nogen væsentlig påvirkning af Natura 2000-områder og de arter og naturtyper, som områderne er udpeget for at beskytte.

Påvirkning af arter med særlige beskyttelseskrav (bilag IV-arter)

EU-landene har vedtaget fælles regler om at beskytte naturen. Habitatdirektivet forpligter medlemslandene til at træffe de nødvendige foranstaltninger til at indføre en streng beskyttelsesordning i det naturlige udbredelsesområde for dyrearter, som står på bilag IV. Beskyttelsen af arterne handler blandt andet om at sikre arterne mod at blive efterstræbt (jagt, indsamling, ødelæggelse af æg og yngel). Men medlemslandene skal også sikre, at arternes yngle- og rasteområder ikke beskadiges eller ødelægges. Viden om arternes forekomst og udbredelse opdateres løbende, bl.a. gennem det nationale program for overvågning af vandmiljø og natur (NOVANA).

Det fremgår af habitatbekendtgørelsens § 10, at der ikke kan gives tilladelse, dispensation, godkendelse m.v., hvis det ansøgte kan beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er optaget i habitatdirektivets bilag IV, eller ødelægge de plantearter, som er optaget i habitatdirektivets bilag IV, i alle livsstadier.

Det fremgår af Miljøstyrelsens vejledning om miljøregulering af husdyrhold, at *"Kommunen skal derfor altid foretage en vurdering af, om der inden for 300 m fra punktkilden (inden for denne afstand kan en påvirkning*

henføres til punktkilden) ligger områder, som kan rumme bilag IV-arter (typisk vandhuller, moser eller solåbne græsarealer), og om der er registreret en forekomst af arten."

Der er inden for 300 m af produktionsanlægget i alt fire søer samt en mose, som potentielt kan være levested for padder.

Bornholms Regionskommune har gennemgået registrerede data i de tilgængelige databaser Arter.dk og Naturbasen. Der er tidligere registreret Bilag IV-arten løvfrø i de to søer beliggende henholdsvis umiddelbart øst for Lynggård (Sø 1) og ca. 295 m øst for Lynggård (sø 10 – naturtypen er nu omregistreret til mose, da søen er helt tilgroet med dunhammer). Bornholms Regionskommune er ikke bekendt med, om der stadig forekommer løvfrø i de to søer/moser.

Kun en af de fem søer og moser påvirkes med en merdeposition på mere end 1 kg N/ha/år. Der er tale om 'Sø 1', som er beliggende umiddelbart øst for Lynggård. Det er i ovenstående afsnit 'Anden natur' vurderet, at ammoniakdepositionen ikke medfører en væsentlig påvirkning af søens tilstand. Det er på baggrund heraf Bornholms Regionskommunes vurdering, at søens potentiale som muligt levested for Bilag IV-arter hermed heller ikke påvirkes af den ansøgte miljøgodkendelse. Til de øvrige søer, herunder søen/mosen ca. 195 m øst for Lynggård, er der beregnet en merdeposition på mindre end 1 kg N/ha/år, og det er på baggrund heraf Bornholms Regionkommunes vurdering, at der ikke sker en væsentlig påvirkning af søerne og dermed heller ikke af søernes potentiale som levested for Bilag IV-arten løvfrø eller andre Bilag IV-arter

Skovene beliggende ved Lynggård kan potentielt være levested for flagermus og rasteområde for padder. Skovenes potentiale som yngle- og rasteområde for disse arter vurderes ikke at bliver påvirket af ammoniakdeposition men kan påvirkes af skovning. Den ansøgte produktion på Lynggård medfører ikke skovning og vurderes hermed ikke at påvirke skoven som muligt yngle- og rastested for Bilag IV-arter.

På ovenstående baggrund vurderer Bornholms Regionskommune samlet, at den ansøgte udvidelse ikke medfører en væsentlig påvirkning af bilag IV-arter eller fører til ødelæggelse eller beskadigelse af yngle- og rasteområder for Bilag IV-arter.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der ikke stillet vilkår vedr. ammoniakdeposition til naturarealer.

9 MULIGE DRIFTSFORSTYRRELSER OG UHELD

I dette afsnit beskrives mulige uheld, der kan føre til væsentlig forøget forurening af jord, overflade- og grundvand samt skade på mennesker, dyr og planter i forhold til normal drift. Desuden beskrives foranstaltninger til begrænsning af risici.

Miljøteknisk redegørelse

De mulige risici centrerer sig om forurening af grund- eller overfladevand med pesticider, gylle, veterinærmedicin og olie/diesel.

Mulige uheld med pesticider: Der er risiko for, at pesticider utilsigtet kan komme i overfladevand eller grundvand ved spild, lækage på sprøjte eller emballage, eller ved uheld ved transport.

Mulige uheld med gylleudslip: Der er risiko for udslip af gylle i forbindelse med pumpning af gylle til gylleholder eller ved omlastning til gyllevogn. F.eks. hvis pumpen utilsigtet fortsætter/starter med at pumpe gylle ved overpumpning.

Ved færdselsuheld med gyllevogn kan der opstå lækage. Ligeledes kan der opstå lækage fra gyllebeholder, hvis gyllebeholderen bliver påkørt.

Endelig er der risiko for gylleudslip, hvis beholderen tæres eller af anden grund ikke er tæt.

Mulige uheld med dieselolie: Lækage på tank og/eller punktforurening hvor påfyldning finder sted.

Mulige uheld med rengøringsmidler: Der kan anvendes rengøringsmidler og der anvendes desinfektionsmidler i forbindelse med vask af stalde. Der er risiko for punktkildeforurening ved spild

Mulige uheld med veterinær medicin: Der er risiko for punktforurening, hvis veterinærmedicin håndteres lemfældigt.

Minimering af risiko for uheld

Gylleudslip: Forebygges med opsyn samt anvendelse af sugekran ved påfyldning af gyllevogn. Herudover opmærksomhed ved udkørsel.

Når gyllen køres ud, udvises agtpågivenhed i trafikken. Reflekser og lygter tjekkes og renholdes, så gyllevogn tydeligt kan ses, også efter mørkets frembrud.

Gyllebeholderne er placeret ved interne transportveje, hvor kørehastigheden er lav. Der vises agtpågivenhed ved kørsel på interne transportveje.

Dieselolie: Olietank står på fast og uigennemtrængeligt gulv.

Rengøringsmidler: Der anvendes kun godkendte midler.

Rengørings og desinfektionsmidler oplagres på fast bund. Det er vigtigt at håndtere eventuelle rengøringsmidler og desinfektionsmidler korrekt.

Pesticider: Der sørges for sikker transport af kemikalier mellem ejendom og marker. Giftige bekæmpelsesmidler opbevares forsvarligt under lås. For alle midler gælder, at de opbevares utilgængeligt for børn og ikke sammen med eller i nærheden af levnedsmidler, foderstoffer m.v. Pesticider opbevares i kemikalierum med fast bund uden afløb.

Minimering af gene og forurening ved uheld

Gylle: Der er etableret en jordvold for at forhindre, at gylle løber mod åbne grøfter, vandløb eller søer. Jordvolden kan forstærkes med ekstra jord eller bigballer af halm.

Ved udslip/overløb, hvor der er en sandsynlighed for akut forurening, kontaktes alarmcentralen (112). Alarmcentralen kontakter relevante medarbejdere i Bornholms Regionskommune.

Pumpning af gyllen mellem fortank og gyllebeholder overvåges. Gyllebeholderen er underlagt lovpligtig kontrol og kontrolleres dagligt visuelt og der føres logbog over flydelag.

Sker der tilsvining af vejene ved gyllekørsel, bliver der skiltet med glatføreskilt, og der bliver ryddet op senest ved arbejdets ophør samme dag

Hvis det værste uheld skulle ske, og der opstår lækage fra gyllevognen enten på landevej eller i marken, stoppes evt. gylleafløb mod grøft, dræn og vandløb med f.eks. halmbigballer. Der tages kontakt til kommunens Miljøafdeling, og yderligere tiltag aftales.

Lugtgener fra gyllespredning minimeres ved at sprede under bedst mulige forhold (lille vindhastighed og høj luftfugtighed)

Olie: Ved oliespild fra dieseltank eller maskiner opsuges spild med f.eks. savsmuld eller kattegrus. Olietankene er underlagt lovgivning. Tankene står på fast bund, hvor evt. olielækage er synlig. Ved spild fra olietank spredes ligeledes sugende materiale, som opsamles og afleveres på modtagestation.

Rengørings og desinfektionsmidler: Hvis der forekommer utilsigtet spild, opsamles det f.eks. med savsmuld eller kattegrus.

Medicin: Uheld med udslip af medicin forebygges ved altid at opbevare veterinærmedicin på korrekt; også medicin, som er i brug. Desuden følges dyrlægens instruktioner, og brugsanvisningen på pakningen.

Pesticider: I tilfælde af kemikaliespild spredes et sugende materiale (f.eks. savsmuld eller kattegrus), og det sugende materiale og evt. jord/grus fjernes med skovl, og puttes i affaldsposer. Derefter bortskaffes det på modtagestation. Kemikalierummet er tørt og frostfrit med god belysning. Der findes et sugende materiale f.eks. savsmuld til opsamling af spild.

Generelt gælder, at ved akut forurening af olie, gylle eller spildevand, tilkaldes alarmcentralen på 112. Alarmcentralen tilkalder en miljømedarbejder fra Bornholms Regionskommune.

I stalden og på marken medbringes en mobiltelefon således at det er muligt at hurtigst at tilkalde hjælp ved uheld.

Strømafbrydelse, generelt
Lovgivningen forlanger, at man kan redegøre for, hvordan dyrene beskyttes ved strømafbrydelse.

Alarmanlæg og nødopluk er lovpligtig i stalde med mekanisk ventilation. Det er desuden vigtigt, at dyrene fortsat har adgang til foder og vand.

Strømafbrydelse, Lynggård
For Lynggård gælder:

Ventilation: Der er nødopluk, der sikrer et luftskifte i staldene. Ved strømsvigt i varmeperioder vil nødopluk blive suppleret med åbning af døre og vinduer for at sikre et tilstrækkeligt luftskifte.

Vand: Der vil være vand også ved strømsvigt (offentlig vand).

Foder: Foderfremstilling og udfodring sker automatisk og er afhængig af strøm.

En nødgenerator vil blive startet op ved udsigt til længere strømafbrydelser.

Udbringning af husdyrgødning

- Husdyrgødning udbringes under hensyn til generelle regler, og foregår i videst muligt omfang efter godt landmandskab, hvilket vil sige at der tages hensyn til naboer, byområder osv.
- Gyllen nedfældes på græsmarker
- Husdyrgødningen udbringes under hensyn til afgrødernes vækstperiode, hvilket betyder maksimal udnyttelse af næringsstoffer
- Udkørsel af flydende husdyrgødning på dage med lav fordampning/regn.
- Udkørsel af flydende husdyrgødning til afgrøder i god vækst og/eller afgrøder med en plante-højde, der reducerer fordampningen

Kommunens vurdering

Opbevaring af fast husdyrgødning
Området er allerede indarbejdet i husdyrbrugloven og indgår i beregninger vedrørende husdyrbrugets ammoniakemission og lugtemission i afsnittene ”Gener fra husdyrbruget” og ”Ammoniak og Naturpåvirkning”, hvorfor dette ikke vil blive gennemgået yderligere i dette afsnit.

Opbevaring af gylle
Området er allerede indarbejdet i husdyrbrugloven og indgår i beregninger vedrørende husdyrbrugets ammoniakemission og lugtemission i afsnittene ” Gener fra husdyrbruget” og ”Ammoniak og Naturpåvirkning”, hvorfor dette ikke vil blive gennemgået yderligere i dette afsnit.

Håndtering af husdyrgødning

- Der udføres lovpligtig 5 års beholderkontrol.
- Tanken tømmes ca. én gang årligt for inspektion og vedligeholdelse
- Gyllen omrøres kun forud for udkørsel af gylle
- Gyllen opbevares i gylletanke

Området er ikke omfattet af godkendelseskravet, og vil derfor ikke blive gennemgået yderligere, udover de ovenfor nævnte procedurer og tekniske løsninger, som er medvirkende til at minimere ammoniakemissionen og risikoen for forurening af jord og grundvand.

Bornholms Regionskommune vurderer, derfor at BAT er overholdt i forhold til opbevaring og håndtering af gødning.

Udbringning af husdyrgødning

1. august 2017 overtog Landbrugs- og Fiskeristyrelsen regulering og kontrollen med udbringningsarealerne og vil dermed være dækket af generelle regler. Området er ikke omfattet af godkendelseskravet, og vil derfor ikke blive gennemgået yderligere.

Ifølge ansøger vil følgende dog blive praktiseret på bedriften:

- Husdyrgødning udbringes under hensyn til generelle regler, og foregår i videst muligt omfang efter godt landmandsskab, hvilket vil sige at der tages hensyn til naboer, byområder osv.
- Gyllen nedfældes på græsmarker.
- Husdyrgødningen udbringes under hensyn til afgrødernes vækstperiode, hvilket betyder maksimal udnyttelse af næringsstoffer.
- Udkørsel af flydende husdyrgødning på dage med lav fordampning/regn.
- Udkørsel af flydende husdyrgødning til afgrøder i god vækst og/eller afgrøder med en plante-højde, der reducerer fordampningen.

Ud fra ovennævnte procedurer og tekniske løsninger, som er medvirkende til at minimere ammoniakemissionen og risikoen for forurening af jord og grundvand, vurderer Bornholms Regionskommune at BAT er overholdt i forhold til udbringning af husdyrgødning.

Beredskabsplan

Bornholms Regionskommune vurderer, at der skal foreligge en beredskabsplan, som indeholder følgende:

- En plan over husdyrbruget med angivelse af drænsystemer og vandkilder/spildevandskilder.
- Handlingsplaner for hvordan brand, utætte eller kollapsede gyllebeholdere, ukontrollerede afstrømninger fra møddinger og ensilagepladser samt olieudslip håndteres.
- Hvor udstyr til håndtering af forureningsulykker er placeret.

Vilkår

I henhold til klagenævnspraksis vurderes det, at husdyrgødningsbekendtgørelsens regler for håndtering af bl.a. flydende husdyrgødning anses for tilstrækkelige til at imødegå forurening ved et eventuelt udslip, og derfor er der ikke stillet yderligere vilkår til at forebygge uheld m.v.

Der er dog stillet vilkår om udarbejdelse af en beredskabsplan, som indeholder handleplaner for blandt andet, hvordan brand, utætte eller kollapsede gyllebeholdere, ukontrollerede afstrømninger fra møddinger og ensilagepladser samt olieudslip håndteres.

10 EGENKONTROL OG DOKUMENTATION

I dette afsnit beskrives og vurderes, hvordan ansøger gennemfører eller planlægger at gennemføre egenkontrol og management. Desuden beskrives de dokumenter og registreringer, som ansøger skal præstere for at dokumentere, at vilkårene i miljøtilladelsen er overholdt.

Miljøteknisk redegørelse

Management og egenkontrol

- Forbrug af råvarer opgøres kvartalsmæssigt ifm. udarbejdelse af E-kontrol
- Foderblandinger optimeres mindst én gang årligt af foderkonsulent
- Forbrug af vand og energi følges kvartalsmæssigt og opgøres min. én gang årligt ifm. årsregnskab
- Produktionsapparatet efterses i det daglige arbejde
- Der er dyrlægebesøg hver måned/iht. lovgivning på området
- Ejer og medarbejdere deltager i relevante efteruddannelseskurser og erfagrupper
- Der udarbejdes den lovpligtige gødningsplan
- Der føres logbog over flydelag i gyllebeholder

- Der er 5 års kontrol på gyllebeholdere
- Gyllepumpning overvåges
- Der er egenkontrolprogram for dyrevelfærd. Programmet følges op ifm. dyrlægebesøg og kontrolleres ifm. Danish kontrol hvert 3. år
- Der gennemføres egenkontrol ift. "Branchekode for foderhygiejne"
- Der er udarbejdet en beredskabsplan med beskrivelse af forholdsregler ifm. uheld

Lynggård er desuden, som leverandør til Danish Crown, omfattet regelsættet ”Code of Practice”.

Dokumentation

- Gødningsplan
- Foderoptimeringer og analyser
- Produktionsrapporter
- Dokumentation for skadedyrsbekæmpelse
- Logbog for flydelag på gylletank
- Logbog for teltoverdækning
- 5 års beholderkontrol

I løbet af få dage kan skaffes:

- Fakturaer på køb og salg af foder og dyr
- Sundhedsbemærkninger fra slagteri

Kommunens vurdering

Bornholms Regionskommune vurderer, at gennemførelse af den beskrevne egenkontrol samt overholdelse af de stillede vilkår vil medføre, at der løbende holdes øje med, at forudsætningerne for miljøgodkendelsen overholdes, og at det er dokumenteret, således at kommunen ved tilsyn eller på efterspørgsel kan kontrollere dette.

Dokumentationen skal opbevares i mindst 5 år.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår om, at alle vilkår skal være kendt af de ansatte samt om dokumentation for produktionsarealets størrelse, korrekt bortskaffelse af affald mv.

11 IE-BRUG

Miljøteknisk redegørelse

Foranstaltninger ved ophør

Ved husdyrbrugets ophør tømmes stalde, foderlagre, gyllekanaler og -tanke. Der rengøres overalt, således at der ikke forefindes foder- og gødningsrester mv., der kan tiltrække skadedyr. Skadedyrsbekæmpelsen på ejendommen opretholdes. Alle forurenende dele på anlægget fjernes. Der foretages en vedligeholdelse af bygningerne for at undgå forfald, eller bygningerne nedrives. Ved fjernelse af bygningerne vil byggeaffaldet blive sorteret og kørt til hhv. forbrænding, genbrug eller deponi.

Miljøledelsessystemer
Der er i februar 2017 offentliggjort BAT konklusioner for husdyrbrug, hvilket medfører at alle IE-brug inden 21. februar 2021 skal have implementeret miljøledelse.

Miljøledelsen skal omfatte:

1. formulere en miljøpolitik med afsæt i husdyrbrugets miljøforhold,
2. fastsætte miljømål,
3. udarbejde handlingsplan for det eller de fastsatte miljømål,
4. minimum 1 gang årligt evaluere miljøarbejdet og om nødvendigt foretage justeringer af mål og handlingsplaner og minimum 1 gang årligt gennemgå miljøledelsessystemet.

Alternativer til teknologi, teknik og foranstaltninger
Der foretages ingen ændringer i det eksisterende staldanlæg. Ved en udvidelse af produktionen med etablering af en ny stald, vil den nye stald blive indrettet med 50-75 % fast gulv. Dette er BAT i forhold til gulvtype. Anvendelse af teknologien gyllekøling er valgt ved opførsel af ny stald. Staldanlægget opvarmes med et nyere halmfyr. Teknologien er fravalgt, da det vil være vanskeligt at etablere i de ældre eksisterende stalde. Overdækning af eksisterende og ny gyllebeholder i forbindelse med en udvidelse er valgt som bedste foranstaltning til reduktion af ammoniak fra opbevaringslagre.

Kommunens vurdering

Det er krav fra EU at husdyrbrug med intensiv opdræt af fjerkræ eller svin skal opfylde BAT-konklusionerne[12] og at disse skal lægges til grund for godkendelsesvilkårene for anlæg. Bornholms Regionskommune har derfor gennemgået BAT-konklusionerne i forhold til gældende dansk lovgivning.

Miljøledelsessystemer
Der er i februar 2017 offentliggjort BAT konklusioner for husdyrbrug, hvilket medfører at alle IE-brug inden 21. februar 2021 skal have implementeret miljøledelse. Bornholms Regionskommune har stillet vilkår hertil.

Miljøledelsen skal omfatte:

5. formulere en miljøpolitik med afsæt i husdyrbrugets miljøforhold,
6. fastsætte miljømål,
7. udarbejde handlingsplan for det eller de fastsatte miljømål,

[12] Artikel 14.3 i IE-direktivet (2010/75/EU, KOMMISSIONENS GENNEMFØRELSESAFGØRELSE (EU) 2017/302 af 15. februar 2017

8. minimum 1 gang årligt evaluere miljøarbejdet og om nødvendigt foretage justeringer af mål og handlingsplaner og minimum 1 gang årligt gennemgå miljøledelsessystemet.

Bornholms Regionskommune vurderer, at husdyrbruget lever over til anvendelse af bedst anvendelige teknologi, som tidligere beskrevet i nærværende miljøgodkendelse. Endvidere er det regionskommunens vurdering, at husdyrbruget har alle muligheder for at leve op til lovkravet om implementering af miljøledelse inden deadline.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår om, at der er implementeret miljøledelse på Lynggård.

12 SAMLET VURDERING

Samlet set vurderer Bornholms Regionskommune, at når miljøtilladelsens vilkår overholdes, har ansøger truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik, og at husdyrbruget i øvrigt kan drives på stedet uden at påvirke omgivelserne på en måde, som er uforenelig med hensynet til omgivelserne. Bornholms Regionskommune vurderer, at indretning og drift af husdyrbruget kan ske i overensstemmelse med gældende regler og uden væsentlig påvirkning af miljøet, som dette er defineret i husdyrgodkendelsesloven, herunder at projektet ikke skader bevaringsstatus for Natura 2000-områder eller levesteder for arter optaget på habitatdirektivets bilag IV.

På baggrund af husdyrbrugets beliggenhed og de beskrevne ikke-væsentlige virkninger på det lokale miljø, vurderer Bornholms Regionskommune desuden, at det ansøgte ikke vil have grænseoverskridende virkninger.

13 BILAG

Bilagsoversigt:

1. Produktionsareal ansøgt drift
2. Produktionsareal nudrift og ansøgt drift uden udvidelse
3. Produktionsareal 8-års drift
4. Beregningspunkter i forhold natur – udvidelse ny stald
5. Beregningspunkter i forhold til natur – eksisterende forhold
6. Beredskabsplan for Lynggård
7. Modtagne høringssvar i 2. offentlighedshøring, og kommunens bemærkninger

Bilag 1. Produktionsareal i ansøgt drift med udvidelse

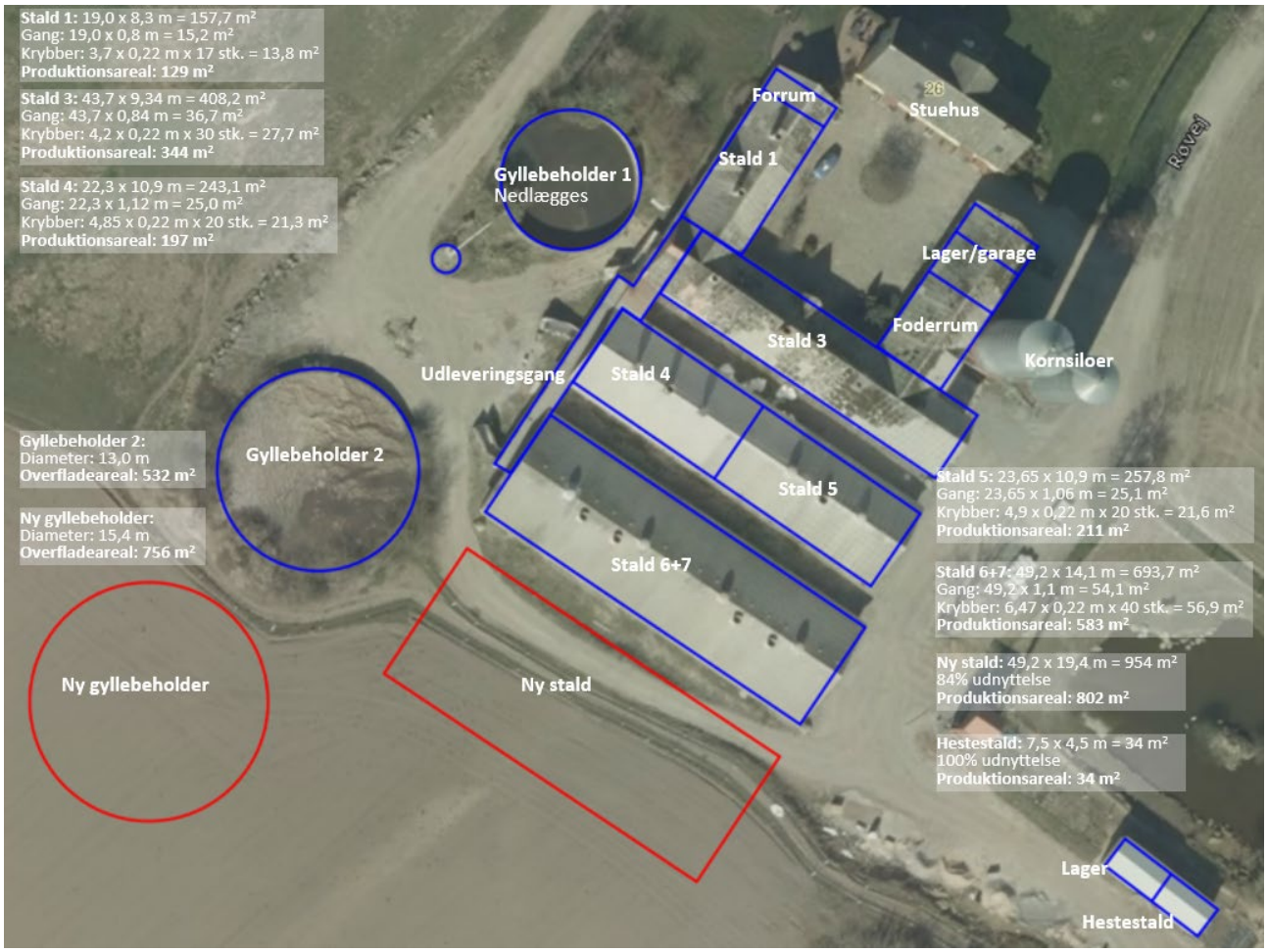

Bilag 2. Produktionsareal i nudrift og ansøgt drift uden udvidelse

Bilag 3. Produktionsareal i 8-års drift

Bilag 4. Beregningspunkter til naturarealer – udvidelse med ny stald

Oversigt af naturpunkter

Navn:	Kategori:	Opretter:	Kumulation:	Ruhed natur:	Merdeposition (kg N/ha/år):		Totaldeposition (kg N/ha/år):
					8-års drift	Nudrift:	
Overdrev Ø	Kategori 2	Ansøger	0	Mk	0,0	0,0	0,2
Overdrev ny SØ	Kategori 3	Sagsbehandler	0	Bn	0,1	0,1	0,5
Skov 2 gl. skovjordbund pkt. 4	Kategori 3	Sagsbehandler	0	S	0,6	0,6	3,1
Skov 2 gl. skovjordbund pkt. 3	Kategori 3	Sagsbehandler	0	S	0,7	0,7	3,9
Skov 1 tilgroet lysåbent pkt. 3	Kategori 3	Sagsbehandler	0	S	0,6	0,6	2,3
Skov 2 gl. skovbund V pkt. 2	Kategori 3	Sagsbehandler	0	S	1,0	1,0	5,6
Skov 10 gl. skovbund pkt. 2	Kategori 3	Sagsbehandler	0	S	1,0	1,0	3,2
Skov 1 tilgroet lysåbent pkt. 2	Kategori 3	Sagsbehandler	0	S	1,5	1,4	4,3
Mose ny SØ	Kategori 3	Sagsbehandler	0	Bn	0,2	0,2	0,7
Mose ny (sø 10)	Kategori 3	Sagsbehandler	0	Bn	0,2	0,2	0,9
Overdrev Ø	Kategori 3	Sagsbehandler	0	Mk	0,3	0,3	1,4
Mose Ø ny	Kategori 3	Sagsbehandler	0	S	1,1	1,1	4,3
Eng Ø	Kategori 3	Sagsbehandler	0	Bn	2,3	2,2	5,8
Beskyttet vandløb (Møllegård Bæk)	Kategori 3	Sagsbehandler	0	V	0,4	0,4	2,2
Sø 27	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,6	0,6	1,9

skov sv	Kategori 3	Sagsbehandler	0	S	0,6	0,6	1,9
skov syd	Kategori 3	Sagsbehandler	0	S	0,3	0,3	1,2
Skov 12 tilgroet lysåbent SV	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,2	0,2	0,7
Sø 26	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,1
Sø 25	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,1
Sø 24	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,1
Sø 23	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,1	0,1	0,2
Sø 22	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,1
Sø 21	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,1
Sø 20	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,1
Sø 19	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,1
Sø 18	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,1
Sø 17	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,1
Sø 16	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,1
Sø 15	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,1	0,1	0,3
Sø 14	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,1

Sø 13	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,1
Skov 11 gl. skovbund SV	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,4	0,4	1,3
Habitatnatur 1 Ø	Kategori 1	Ansøger	0	S	0,1	0,1	0,4
Habitatnatur 2 Ø	Kategori 1	Ansøger	0	S	0,1	0,1	0,4
Habitatnatur 3 Ø	Kategori 1	Ansøger	0	S	0,1	0,1	0,5
Habitatnatur 4 Ø	Kategori 1	Ansøger	0	S	0,1	0,1	0,5
Habitatnatur 5 SØ	Kategori 1	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,1
Habitatnatur 6 SØ	Kategori 1	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,1
Habitatnatur 7 SØ	Kategori 1	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,2
Habitatnatur 8 SØ	Kategori 1	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,2
Skov 10 gl. skovbund	Kategori 3	Ansøger	0	S	1,1	1,1	3,5
Sø 12	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,1	0,1	0,3
Sø 11	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,1	0,1	0,3
Sø 10	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,2	0,2	0,7
Sø 9	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,1	0,1	0,3
Sø 8	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,1	0,1	0,3

Sø 7	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,1	0,1	0,2
Sø 6	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,1	0,1	0,4
Sø 5	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,1	0,1	0,2
Sø 4	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,1
Sø 3	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,1	0,1	0,7
Sø 2	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,6	0,5	1,7
Sø 1	Kategori 3	Ansøger	0	V	5,7	5,6	20,2
Skov 13 - ekstra beregningspunkt	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,4	0,4	2,8
Skov 9 tilgroet lysåbent N	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,1	0,1	0,4
Skov 8 gl. skovbund SV	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,1	0,1	0,2
Skov 7 gl. skovbund NØ	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,1	0,1	0,3
Skov 6 gl. skovbund NV	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,2
Skov 5 gl. skovbund N	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,2
Skov 4 gl. skovbund N	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,1	0,1	0,4
Overdrev 1 S	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,2

Overdrev 2 SV	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,1	0,1	0,2
Overdrev 3 NV	Kategori 3	Ansøger	0	Bn	0,0	0,0	0,1
Hede SV	Kategori 3	Ansøger	0	Bn	0,0	0,0	0,1
Mose SV	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,2	0,2	0,9
Overdrev 4 SV	Kategori 3	Ansøger	0	Mk	0,1	0,1	0,5
Overdrev 5 SØ	Kategori 3	Ansøger	0	Bn	0,1	0,1	0,4
Habitatnatur 9 Ø	Kategori 1	Ansøger	0	S	0,1	0,1	0,6
Habitatnatur 10 SØ	Kategori 1	Ansøger	0	S	0,1	0,1	0,3
Skov 3 tilgroet lysåbent NV	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,2	0,2	1,1
Skov 2 gl. skovbund V	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,8	0,8	3,9
Skov 1 tilgroet lysåbent SØ	Kategori 3	Ansøger	0	S	1,4	1,3	4,5

Bilag 5. Beregningspunkter for Lyngholt – eksisterende forhold

Navn:	Kategori:	Opretter:	Kumulation:	Ruhed natur:	Merdeposition (kg N/ha/år):		Totaldeposition (kg N/ha/år):
					8-års drift	Nudrift:	
Overdrev ny SØ	Kategori 3	Ansøger	0	Bn	0,0	0,0	0,4
Skov 2 gl. skovjordbund pkt. 4	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,0	0,0	2,6
Skov 2 gl. skovjordbund pkt. 3	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,0	0,0	3,2
Skov 1 tilgroet lysåbent pkt. 3	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,0	0,0	1,8
Skov 2 gl. skovbund V pkt. 2	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,0	0,0	4,7
Skov 10 gl. skovbund pkt. 2	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,0	0,0	2,1
Skov 1 tilgroet lysåbent pkt. 2	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,0	0,0	2,9
Mose ny SØ	Kategori 3	Ansøger	0	Bn	0,0	0,0	0,5
Mose ny (sø 10)	Kategori 3	Ansøger	0	Bn	0,0	0,0	0,7
Overdrev Ø	Kategori 3	Ansøger	0	Mk	0,0	0,0	1,0
Mose Ø ny	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,0	0,0	3,2
Eng Ø	Kategori 3	Ansøger	0	Bn	0,2	0,0	3,7
Beskyttet vandløb (Møllegård Bæk)	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	1,7
Skov SV	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,0	0,0	1,3
Skov syd	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,9
Sø 27	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	1,3

Skov 12 tilgroet lysåbent SV	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,5	
Sø 26	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,0	
Sø 25	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,0	
Sø 24	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,0	
Sø 23	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,1	
Sø 22	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,1	
Sø 21	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,1	
Sø 20	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,1	
Sø 19	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,1	
Sø 18	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,1	
Sø 17	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,1	
Sø 16	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,1	
Sø 15	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,3	
Sø 14	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,1	

Sø 13	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,1	
Skov 11 gl. skovbund SV	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,0	0,0	1,0	
Habitatnatur 1 Ø	Kategori 1	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,3	
Habitatnatur 2 Ø	Kategori 1	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,3	
Habitatnatur 3 Ø	Kategori 1	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,4	
Habitatnatur 4 Ø	Kategori 1	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,4	
Habitatnatur 5 SØ	Kategori 1	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,1	
Habitatnatur 6 SØ	Kategori 1	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,1	
Habitatnatur 7 SØ	Kategori 1	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,1	
Habitatnatur 8 SØ	Kategori 1	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,1	
Skov 10 gl. skovbund	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,0	0,0	2,5	
Sø 12	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,2	
Sø 11	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,3	
Sø 10	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,5	
Sø 9	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,2	
Sø 8	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,2	

Sø 7	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,2
Sø 6	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,3
Sø 5	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,2
Sø 4	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,1
Sø 3	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	0,5
Sø 2	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,0	0,0	1,2
Sø 1	Kategori 3	Ansøger	0	V	0,1	0,0	14,9
Skov 13 - ekstra beregningspunkt	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,0	0,0	2,4
Skov 9 tilgroet lysåbent N	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,3
Skov 8 gl. skovbund SV	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,2
Skov 7 gl. skovbund NØ	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,3
Skov 6 gl. skovbund NV	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,1
Skov 5 gl. skovbund N	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,1
Skov 4 gl. skovbund N	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,3
Overdrev 1 S	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,1
Overdrev 2 SV	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,2

Overdrev 3 NV	Kategori 3	Ansøger	0	Bn	0,0	0,0	0,1	
Overdrev Ø	Kategori 2	Ansøger	0	Mk	0,0	0,0	0,1	
Hede SV	Kategori 3	Ansøger	0	Bn	0,0	0,0	0,1	
Mose SV	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,6	
Overdrev 4 SV	Kategori 3	Ansøger	0	Mk	0,0	0,0	0,4	
Overdrev 5 SØ	Kategori 3	Ansøger	0	Bn	0,0	0,0	0,3	
Habitatnatur 9 Ø	Kategori 1	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,4	
Habitatnatur 10 SØ	Kategori 1	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,2	
Skov 3 tilgroet lysåbent NV	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,0	0,0	0,9	
Skov 2 gl. skovbund V	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,0	0,0	3,2	
Skov 1 tilgroet lysåbent SØ	Kategori 3	Ansøger	0	S	0,0	0,0	3,2	

Beredskabsplan

Lynggård, Røvej 26, 3760 Gudhjem

Opdateret 08-2021 _____
Opdateret 2022 _____
Opdateret 2023 _____
Opdateret 2024 _____

Telefonliste	Brand - instruks	Overløb af gylle - instruks	Kemikalier, oliespild - instruks	Stophaner og hovedafbrydere	Strømsvigt - instruks	Personskade - instruks
Brandvæsen 112 Ambulance 112 Lægevagt 1813 Miljømyndighed 112 Helle Thers 56922074 Landbocentret 56907800 Dyrlæge Danvet 51512533 Elektriker 21731719 Ventilation 21731719 Smed/VVS 56947450 Lars 40202631	RING 112 - oplys: • Navn, adresse og tlf nr. der ringes fra • Hvad er der sket og at det er en gårdbrand • Er der tilskadekomne - hvor mange? • Er dyrene kommet ud – art og antal der evt. er fanget Kontakt Lars 40202631 Start rednings- og slukningsarbejde, hvis forsvarligt: • Evakuer dyr • Fjern olie, trykflasker, gødning og kemikalier Hvis det ikke er muligt at slukke branden - forsøg at begrænse den ved lukning af døre og vinduer. Modtag brandvæsenet og udlever kortmaterialet. Oplys om: • Tilskadekomne eller dyr der ikke er reddet i sikkerhed • Hvor det brænder og omfang • Hvor der er adgangsveje	Ved større overløb af gylle eller ved brud på gylletank RING 112 - oplys: • Navn, adresse og tlf nr. der ringes fra • Hvad der er sket og hvor meget der er løbet ud • Om der er risiko for forurening af vandløb eller drikkevandsboring Ved mindre spild kontaktes kun miljømyndighederne. Kontakt Lars 40202631 Kontrollér at den eksisterende vold er tilstrækkelig for at undgå, at gylle løber mod søer og vandløb. Forstærk volden ved behov med jord, halm-baller ol. afhængig af mængden af gylle. Modtag brandvæsen/myndighed og orientér om sted, omfang mv.	Ved større udslip af kemikalier og olie RING 112 – oplys: • Navn, adresse og tlf nr. der ringes fra • Hvad der er sket, hvad og hvor meget der er løbet ud • Om der er risiko for forurening af vandløb, drikkevand Ved mindre spild kontaktes kun miljømyndighederne. Kontakt Lars 40202631 Kontakt miljømyndighederne. Forsøg opdæmning for at undgå, at udslip løber i dræn, grøft eller vandløb. Opdæmningen kan evt. foretages med jord, halmballer ol. afhængig af mængden og art. Anvend savsmuld eller kattegrus til opsug af mindre spild. Modtag brandvæsen/myndighed og orientér om sted, omfang mv.	Vand Hovedstophane er placeret i forrum til stalden. Elektricitet Hovedafbryder er placeret i bilgarage Kontakt Lars 40202631	Ved strømsvigt vurderes om dyr vil lide under træk fra nødopluk eller varme. Tjek alle stalde og se, om nødoplukket er åben. Begræns trækgener og varmeudvikling (overbrusning). Kontroller, at der ikke sker forurening som følge af manglende strøm til pumper o.l. Opstart nødstrømsgenerator. Kontakt Lars 40202631 Ved strømsvigt på over ca. 1/2 time, ring til Østkraft og forhør om varigheden af udfaldet. Tlf nr. 5693 0930.	RING 112 – oplys: • Navn, adresse og tlf nr. der ringes fra • Hvad der er sket og personens tilstand • Adgangsveje Yd almindelig førstehjælp. Førstehjælpsudstyr er placeret ved forrum til stalden. Kontakt lægevagten ved mindre personskade. Kontakt Lars 40202631 Arbejdsulykker og personskade skal anmeldes til via EASY på www.easy.ask.dk.

BEREDSKABSKORT - VEND

Lynggård
Hoved vand
Forrum
Stuehus
Gyllebeholder 1
Stald 1
Hoved el
Fortank
Lager/garage
Udleveringsgang
Stald 3
Foderrum
Kornsiloer
Stald 4
Gyllebeholder 2
Stald 5
Stald 6+7
Ny gyllebeholder
Ny stald
Halmfyr
Lager
Hestestald
Pulverslukkere
Flugtveje
Kemikalierum
Værksted
Olietanke
Maskinhal/lager
Maskinhal/lager

Bilag 7. Modtagne høringssvar i 2. offentlighedshøring og kommunens bemærkninger

Bornholms Regionskommune har i forbindelse med den gennemførte nabo-/partshøring i perioden 23. april til 4. juni 2025 modtaget 1 skriftlig henvendelse. Denne er gengivet i det følgende efterfulgt af kommunens kommentarer til de enkelte punkter.

Ansøger har haft høringssvarene til udtalelse og har via sin konsulent indsendt bemærkninger hertil.

Henvendelse nr. 1
Ejeren af Nørregårdsvej 3, Gudhjem har fremsendt følgende bemærkning:

”

Nedenfor følger indvending til forslag til §16a-miljøgodkendelse til udvidelse af svineproduktion fra nuværende 1.498m2 til potentielt 2.299m2 på Lynggård, Røvej 26, 3760 Gudhjem.

I forhold til afsnittet om at produktionen ikke forventes, at forårsage væsentlige gener omkring støj og lugt, så er vi meget uenige i det postulat. Allerede i dag med en de 1.498 m2 opleves en konstant summen fra anlægget. En summeren som ganske enkelt ikke kan forventes at blive mindre - derimod større - med en udvidelse af svineproduktionen på over 50%!!!. Og ud fra almindelige principper for DB, så vil en 50% udvidelse sandsynligvis medføre at effekten/intensiteten øges med 150% svarende til DB forøgelse på 1,76. Til reference vil en forøgelse på 3 DB svare til en fordobling af lydniveauet.

*Den støjforøgelse betragter vi som uacceptable i forhold til, at en af de væsentligste værdier for områder er den uberørte natur, det nuværende dyreliv og de forholdsvis (bort-et fra den konstante summen fra den nuværende svineproduktion) rolige omgivelser**

Det er et kendt faktum at både dådyr – hvor en større stamme opholder sig inden for området - og rådyr, ***er meget følsomme overfor støj,*** *Allerede lave støjforøgelser medfører støjforstyrrelser, der kan ændre deres adfærd. De bliver mere vagtsomme, flytter væk fra området, eller ændrer fødesøgningsmønstre. En* ***1,76 dB*** *stigning for vilde hjorte kan det være nok til, at de undgår visse områder, især hvis det er konstant støj, som opleves fra den nuværende svineproduktion. Som konsekvens kan vildtet opleve stress, lavere fødesøgningseffektivitet, og potentielt lavere reproduktion.*

Herudover er der også en bestand af traner som opholder sig i området mellem Nørregårdsvej og Lynggård. Traner er ***Ekstremt følsomme*** *overfor forstyrrelser — især i yngletiden. Støj kan få traner til at forlade reder, hvilket udsætter æg og unger for fare. Traner bruger* ***lyd til kommunikation*** *(lange kald over afstande), så en stigning på 1,76 dB kan nedsætte rækkevidden af deres kald. Konsekvensen kan være forringet ynglesucces og ændret adfærd.*

Særligt det forhold at flere traner opholder sig – stort set året rundt – i området tænker jeg betyder, at en udvidelse at svineproduktionen ikke bør accepteres.
Når en svinefarm ønsker at udvide produktionen, og dette medfører øget støj i et område, hvor traner opholder sig, skal der tages højde for både naturbeskyttelseslovgivningen og miljøgodkendelsesprocedurerne.
Disse godkendelser vil jeg bede Bornholms Regionskommune dokumenterer eksistere.

Traner og deres beskyttelse
Som det er bekendt for os alle, så er tranen fredet art i Danmark og er opført på bilag I til EU's fuglebeskyttelsesdirektiv. Dette indebærer, at arten er underlagt streng beskyttelse, herunder forbud mod forstyrrelse, især i yngleperioden.

Miljøgodkendelse og vurdering af påvirkning
Ved udvidelse af en svinefarm skal der indhentes en miljøgodkendelse, hvor myndighederne vurderer projektets potentielle påvirkning på miljøet, herunder beskyttede arter som traner. Hvis der er risiko for, at støj fra udvidelsen kan forstyrre traner, især i deres yngleområder, kan myndighederne stille krav om afværgeforanstaltninger eller i visse tilfælde nægte godkendelsen. Det er rimeligt at kræve, at der er indhentet en sådan miljøgodkendelse og at resultatet deles med os, der er omfattet af høringen

Hensyn til traner ved planlægning
Tranernes opholdssteder er netop i nærheden af den planlagte udvidelse. Og området er kendt for at huse traner, så der bør foretages en grundig vurdering af, hvordan øget støj kan påvirke dem.

Konklusion omkring støj
Fredningsreglerne for traner indebærer, at enhver planlagt aktivitet, der kan forstyrre dem, skal vurderes nøje. Ved udvidelse af en svinefarm i et område, hvor traner opholder sig, skal der derfor tages særlige hensyn for at sikre, at tranerne ikke forstyrres, især i yngleperioden. Miljøgodkendelsesprocessen bør vurdere, om projektet kan gennemføres uden at skade tranerne, og kan stille krav om afværgeforanstaltninger eller nægte godkendelse, hvis risikoen vurderes for høj.
Har en sådan vurdering fundet sted? Den dokumentation vil jeg gerne se

Øget lugt at ammoniak som følge af en +50% forøgelse af svineproduktionen
Det er kendt, at fugle generelt har en funktionel lugtesans, og at de kan reagere på kemiske signaler i deres miljø. I landbrugsfugle som kyllinger er det dokumenteret, at høje koncentrationer af ammoniak kan føre til sundhedsproblemer som irritation af luftvejene og øget modtagelighed for infektioner. Selvom traner ikke er direkte sammenlignelige med kyllinger, indikerer dette, at fugle generelt kan være følsomme over for forhøjede niveauer af ammoniak i deres miljø.
I Danmark er traner fredede, og enhver aktivitet, der kan forstyrre dem, herunder ændringer i deres habitat eller eksponering for skadelige stoffer, skal vurderes nøje i henhold til naturbeskyttelseslovgivningen. Ved planlægning af udvidelser af landbrugsaktiviteter, der kan medføre øget ammoniakemission, bør der derfor foretages en grundig vurdering af de potentielle påvirkninger på traner og andre beskyttede arter.
Har denne vurdering fundet sted? Så vil jeg gerne se dokumentationen herfor.

Opsummering
Alt i alt er det min oplevelse, at der med det forelæggende materiale, ikke er tilstrækkelig dokumentation for, at den ønskede udvidelse af svineproduktionen, ikke vil have en substantiel negativ påvirkning på det eksisterende dyreliv, hvorfor en udvidelse ikke bør finde sted.
Det bør derfor også være klart, at hvis en godkendelse finder sted, så vil det blive indklaget til Naturstyrelsen med henvisning til naturbeskyttelseslovgivningen.
Det kan grundlæggende undre mig at Bornholms Regionskommune ikke allerede har stoppet denne her udvidelse med tanke på den påvirkning en udvidelse vil have på dyrelivet.

**Dokumentation omkring støjpåvirkning på dyreliv her*
https://royalsocietypublishing.org/doi/10.1098/rsbl.2019.0649 og en dansk analyse dog vedr vindmølle impact
https://www.naturvardsverket.se/490604/globalassets/media/dokument/esbokonventionen/vindkraftspark-i-kattegatt/delrapport-3-hesselo-vindmollepark.pdf?utm_source=chatgpt.comDer findes adskille videooptagelser af både traner, rådyr og dådyr som opholder sig på arealet mellem Nørregårdsvej og Lynggården

Hvis vi øger støjen med 50%, svarer det til, at effekten/intensiteten ganges med 1,5.
For ændringen i dB:
ΔL=10×log10(1,5)\Delta L = 10 \times \log_{10}(1,5)ΔL=10×log10(1,5)
Beregner vi det:
ΔL=10×0,1761≈1,76 dB\Delta L = 10 \times 0,1761 \approx 1,76 \, \text{dB}ΔL=10×0,1761≈1,76dB

Så svaret er:
- *En 50% stigning i støjen giver en **øgning på cirka 1,76 dB**.*

”

Bornholms Regionskommunes kommentar til henvendelse nr. 1

Påvirkning af bilag IV-arter mv.

I forhold til naturen, herunder beskyttede dyrearter efter habitatdirektivets bilag IV litra a, har regionskommunen forud for meddelelse af miljøgodkendelsen til Lynggård vurderet, om det ansøgte kan beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de beskyttede arter. Herunder er der taget stilling til, om der er behov for at sætte vilkår om maksimal ammoniakbelastning fra husdyrbrugets anlæg til beskyttelse af yngle- eller rasteområderne, der for nogle arters vedkommende ofte vil være ammoniakfølsomme naturtyper. Regionskommunen har foretaget en vurdering af, om der inden for nærmere angivne afstande fra punktkilden ligger områder, hvor der kan være bilag IV-arter - typisk vandhuller, moser eller solåbne græsarealer - og om der er registreret en forekomst af bilag IV-arter samt om det pågældende levested kan være ammoniakfølsomt. Ved vurderingen er inddraget både mer- og totalbelastningen af det pågældende område med ammoniak fra husdyrbruget. For vandhuller og moser, der er omgivet af landbrugsarealer, vil øvrige bidrag af næringsstoffer fra andre kilder ofte være så dominerende, at ammoniakbelastningen er bagatelagtig. Det fremgår af vejledningen til Husdyrbrugloven, at det er en forudsætning for vilkårsstillelse eller afslag, at der kan påvises en direkte sammenhæng mellem projektet og påvirkningen af den pågældende arts yngle- eller rasteområde. Diffus forurening vil som hovedregel ikke have en sådan direkte sammenhæng. Uden for en afstand på 300 m fra en ammoniakudledning fra et husdyrbrug vil en påvirkning fra punktkilden som hovedregel ikke kunne adskilles fra den diffuse forurening.

I forhold til ammoniakpåvirkning er der foretaget beregninger i nærværende miljøgodkendelse. Disse beregninger viser den potentielle deposition af ammoniak på omkringliggende naturområder, herunder eventuelle Natura 2000-områder og øvrige beskyttede naturområder. Vurderingen viser, at påvirkningen er under de gældende grænseværdier. Den potentielle ammoniakpåvirkning af levesteder for fugle som traner er således vurderet at være uden væsentlig negativ effekt.

Støjgener

I henhold til Husdyrlovens regler og gældende praksis fastlagt i afgørelse fra Miljø- og Fødevareklagenævnet samt det tidligere Natur- og Miljøklagenævn er der i nærværende miljøgodkendelse stillet støjvilkår i henhold til Miljøstyrelsens Vejledning nr. 14018/1984 om ekstern støj fra virksomheder. Støjvilkårene for landbrugsdrift omfatter al støj fra virksomheden, dvs. også støj fra andet end faste, tekniske installationer. Vilkår om støj gælder al støj fra landbrugsdrift, men kun støjen fra landbrugsdriften på ejendommens bygningsparcel, dvs. ikke støj fra f.eks. markdriften.

Påvirkning af traner med støj

Trane er fredet og på Fuglebeskyttelsesdirektivets Bilag I. Direktivet forpligter jf. artikel 4, stk. 4 medlemsstaterne til at undgå forurening eller forringelse af levesteder samt forstyrrelse af fugle også uden for de beskyttede områder.

Bornholms Regionskommune skal i den forbindelse forholde sig til, om den ansøgte udvidelse vil medføre sådanne forringelser af levestederne for trane, at det kan påvirke arten på bestandsniveau, eller om det ansøgte kan medføre forsætlige drab af fugle eller forsætlig forstyrrelse navnlig i yngleperioden i det omfang, en sådan forstyrrelse har væsentlig betydning for arten på bestandsniveau.

Tranen yngler i mange slags vådområder som klitheder ved kysterne, hede- og tørvemoser længere inde i landet, rørsumpe, ellesumpe m.v. Arten er ret sky i yngletiden og foretrækker afsidesliggende lokaliteter med begrænset menneskelig færden. Den danske ynglebestand af trane er siden 1990'erne gået markant frem, således at den nu mange steder i landet er et ret almindeligt syn, og den yngler nu i alle landsdele. Særligt store tætheder ses i Nordjylland, Thy, Læsø, Bornholm samt i Syd- og Sønderjylland. Ynglebestanden i hele Danmark blev i 2022 vurderet til op mod 1.000 par (oplysninger fra DOFbasen). Ynglebestanden på Bornholm blev af DOF i perioden 2014-2017 estimeret til at være i størrelsesordenen 50 par Med den hastigt voksende nationale bestandsudvikling arten har gennemgået siden, må også den Bornholmske ynglebestand af traner forventes at være højere i dag.

Bornholms Regionskommune kan ved opslag i databasen arter.dk konstatere, at trane er registreret som ynglende i mosen beliggende ca. 380 m øst for Lynggård sydvest for Nørregårdsvej 2. Herudover er trane i arter.dk registreret som rastende eller fouragerende på marker beliggende henholdsvis nord for Lynggård (registreringer fra ca. 200 m nord for Lynggård) og på en mark beliggende sydøst for Lynggård (ca. 250 m fra Lynggård). Herudover er trane registreret på længere afstanden af Lynggård. Der er i Naturbasen også registreringer af traner men ingen tættere på Lynggård end i arter.dk.

Traner er sårbare overfor forstyrrelser i yngletiden. Det nærmeste registrerede ynglested for traner er beliggende ca. 350-380 m øst for Lynggård som beskrevet ovenfor, og der er skov mellem Lynggård og mosen. Det er Bornholms Regionskommunes vurdering, at det nuværende produktionsanlæg på Lynggård, med den støj og de aktiviteter, der forekommer her, ikke udgør en væsentlig kilde til forstyrrelse af ynglende traner. Bornholms Regionskommune har ved vurderingen lagt vægt på afstanden mellem Lynggård og ynglestedet, og at der er træer mellem ynglestedet og Lynggård, hvorfor tranerne ikke forstyrres visuelt af aktiviteter på Lynggård. I forhold til støj er det Bornholms Regionskommunes vurdering, at støjen fra den nuværende produktion på Lynggård er en vedvarende støj (i høringssvaret beskrevet som en konstant summen), som ikke er kraftig på ynglestedet, og at traner i området er tilvænnet denne støjpåvirkning.

Det er korrekt, at en forøgelse på 3 DB svarer til en fordobling af lydtrykket, men det er ikke det samme som, at det opleves som en fordobling af lydniveauet. Man skal op på 9-10 DB, før der opleves en fordobling af lydstyrken/lydniveauet. Det er Bornholms Regionskommunes vurdering, at en eventuel øgning af lydtrykket på 1,76 DB derfor ikke opleves som særligt stor.

Regionskommunen vurderer derfor, at støjpåvirkningen af den udvidede produktion på ynglende traner på det registrerede ynglested ikke vil opleves som væsentligt højere end fra det eksisterende produktionsanlæg, og at fuglene i løbet af kort tid vil vænne sig til forøgelsen af støjniveauet, da der vurderes at være tale om en mindre forøgelse og forventeligt den samme type støj som ved den nuværende drift og i samme tidsmønster.

Det er regionskommunens vurdering, at rastende og fouragerende traner på markerne omkring Lynggård på samme måde ikke påvirkes væsentligt af en øget støjpåvirkning fra Lynggård, og at de desuden ikke er lige så følsomme som på yngletidspunktet. Endvidere har de mulighed for at bevæge sig til andre marker i området.

Det er på baggrund heraf regionskommunens vurdering, at udvidelsen af produktionen på Lynggård ikke vil medføre så væsentlige ændringer af støjniveauet eller på anden måde så væsentlige forstyrrelser i området, at det vil medføre mærkbare ændringer i forekomsten af trane, og at det hermed heller ikke vil påvirke tranen på bestandsniveau.

<u>Lugtgeneafstande mv</u>

Der vil forekomme lugtemission fra dyrehold på Lynggård. I Miljøstyrelsens elektroniske ansøgningsskema beregnes lugtemissionen fra staldanlægget og de nødvendige geneafstande til forskellige typer af beboelser på grundlag af produktionsarealets størrelse i m^2, og de fastsatte emissionsfaktorer for dyretypen og staldsystemet.

Geneafstanden måles fra et vægtet lugtcentrum på husdyrbruget (typisk centrum af staldanlægget) og til nærmeste punkt hos naboen eller på zonegrænsen.

Kommunen må ikke meddele godkendelse, hvis det ansøgte vurderes at medføre væsentlige virkninger på miljøet, jf. husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 24. Ved væsentlige virkninger på miljøet forstås, at det beskyttelsesniveau for bl.a. lugt, der er fastsat i bilag 3 overskrides. Der beregnes en nødvendig geneafstand efter såvel Miljøstyrelsens Lugtmodel som FMK-modellen på grundlag af produktionsarealets størrelse i m^2 i de enkelte staldafsnit og emissionsfaktorerne for forskellige dyretyper og staldsystemer.

Miljøstyrelsens lugtmodel er beskrevet i Faglig rapport vedrørende en ny lugtvejledning for husdyrbrug, december 2006, Skov- og Naturstyrelsen, som findes på Miljøstyrelsens hjemmeside www.mst.dk. FMK-modellen er beskrevet i Vejledende retningslinjer for vurdering af lugt og begrænsning af gener fra stalde, FMK, 2. udgave, maj 2002.

I Miljøstyrelsens lugtmodel beregnes spredningen af lugtemissionen fra husdyrbruget. Lugtemissionen beregnes, jf. § 22, på grundlag af produktionsarealets størrelse og lugtemissionsfaktorerne for den eller de pågældende dyretyper og staldsystemer fastsat i OU_E (odour units) pr. m² produktionsareal pr. s.

I FMK-modellen beregnes spredningen af lugtemissionen fra husdyrbruget. Lugtemissionen beregnes, jf. § 22, på grundlag af produktionsarealets størrelse og lugtemissionsfaktorerne for den eller de pågældende dyretyper og staldsystemer fastsat i LE (lugtenheder) pr. m² produktionsareal pr. s.

Lugtemissionen fra hvert staldafsnit efter de 2 modeller omregnes til en ukorrigeret geneafstand med anvendelse af den standardiserede spredningsberegning baseret på OML-modellen indeholdende meteorologiske data og spredningsberegningen i FMK modellen. Modellerne er beregningsmæssigt integreret i det digitale selvbetjeningssystem www.husdyrgodkendelse.dk.

I henhold til Husdyrbrugloven indgår lugt ikke som en vurderingsparameter i forhold til påvirkning af dyreliv, herunder fuglearter som traner. Regionskommunen har i forhold til lugt lagt vægt på, at der ikke er relevante boliger, bebyggelse eller områder mv. inden for de udregnede lugtgeneafstande, jf. afsnittet "Lugt" i nærværende miljøgodkendelse. Der er ikke efter regionskommunens opfattelse grundlag for at antage, at husdyrbrugets lugtbidrag til omgivelserne er uacceptabelt for de omkringboende, og dermed er det regionskommunens vurdering, at der ikke er grundlag for at antage, at lugt fra anlægget vil påvirke traner eller øvrigt dyreliv negativt.

Afsluttende vurdering

På baggrund af en samlet gennemgang og vurdering af de forhold, der er rejst i høringssvaret, finder Bornholms Regionskommune ikke anledning til at ændre det fremlagte udkast til miljøgodkendelse. Miljøgodkendelsen indeholder vilkår om støj og egenkontrol, som vurderes at være tilstrækkelige til at sikre, at omkringboende ikke påføres væsentlige gener. Der er foretaget relevante vurderinger af både støj- og ammoniakpåvirkninger, herunder i forhold til beskyttede arter.

Regionskommunen vurderer, at husdyrbruget har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forurening, og at driften af ejendommen kan ske uden væsentlig negativ påvirkning af miljøet, forudsat at vilkårene i miljøgodkendelsen overholdes.

Sammenfattende vurderer kommunen, at husdyrbruget vil kunne drives på en miljømæssigt forsvarlig måde, og der ses ikke at være grundlag for at meddele afslag på miljøgodkendelsen med henvisning til forekomsten af traner i området omkring Lynggård.

Høringssvaret giver ikke anledning til ændringer i §16a-miljøgodkendelsen til Lynggård.